

ციბეხანი

№ 43 / 13 - 19 სექტემბერი / 2010

უნივერსიტეტის ფიქტიური ავტონომია **გვ. 30**

ორი აზრი: ღირს თუ არა თსუ-ში ჩაბარება? **გვ. 08**

რევორტაში: ახალი აფსაზეთი **გვ. 34**

ერაყი: თითქმის დასრულებული ომი **გვ. 16**

„კავკასიის ემირატი“ საფრთხეშია **გვ. 18**

გორის მუნიციპალიტეტი: უკანონო გარბევა **გვ. 20**

დევნილების მუდმივი თავშესაფარი **გვ. 22**

მეურვე, რომორც სანჯელი **გვ. 24**

მედიკრიტიკა: კრიმინალური სანახაობა **გვ. 42**

ფასი 2 ლარი

ISSN 1987-7528

სახონსტიტუციო გამბიტი

FM
სენტი
98.0

კლასიკური მუსიკის პანგები ბიჭვინთის ტაძარში

ფოტო: ილია პარპალიანი

ნომერი:

- 02 ფოსტა
- 04 მოკლედ
- 06 ვრცლად
- 08 **ორი აზრი**
ღირს თუ არა თსუ-ში ჩაბარება?
ალექსანდრე კვიციანი
vs თეონა დალაქიშვილი
- 10 **მთავარი თემა**
საკონსტიტუციო
გამბიტი
- 14 **თვალსაზრისი**
ინდოელები მარკ მალენი
- 15 **ინტერვიუ**
მოსახლეობამ უნდა
იგრძნოს, რომ რეფორმები
მათთვის ტარდება
ჯეიმი მაკგოლდრიკი
მსოფლიო
- 16 თითქმის დასრულებული ომი

მეზობლები

- 18 „კავკასიის ემირატი“
საფრთხეშია
ჟურნალისტური გამოძიება
- 20 უკანონო გარიგება
ადამიანის უფლებები
- 22 მუდმივი თავშესაფარი
- 24 მეურვე, როგორც
სასჯელი
თვალსაზრისი
- 27 გავაუმჯობესოთ უმაღლესში
მიღების სისტემა
საზოგადოება
- 30 უნივერსიტეტის ფიქტიური
ავტონომია
რეპორტაჟი
- 34 ახალი აფხაზეთი
მედიაკრიტიკა
- 39 კრიმინალური
ქრონიკა

კულტურა

- 41 ოპერა, როგორც
ტელესანახობა
სპორტი
- 42 ხვედელიძე, დაცვა
მიხედოდა
სანდრო ნავერიანი
- 43 ისევ ქალი, ისევ
ფეხბურთელი, ისევ
თავისუფლება
გოი ახვლედიანი
**ქალაქში მოხეტიალე
კაცის ჩანაწერები**
- 44 „ოსვენციმ ექსპრესით“
საქართველოს გარშემო

ბარეჟანი:

საკონსტიტუციო გამბიტი

ჟურნალი „ლიბერალი“ გამოიცემა ფონდის
„ლია საზოგადოება - საქართველოს“
მხარდაჭერით.

ავტორის / ავტორების მიერ საინფორმაციო
მასალაში გამოთქმული მოსაზრება
არ გამოხატავს ფონდის „ლია
საზოგადოება-საქართველოს“
პოზიციას. შესაბამისად, ფონდი არ არის
პასუხისმგებელი მასალის შინაარსზე.

The views, opinions and statements expressed
by the authors and those providing comments
are theirs only and do not necessarily reflect
the position of Open Society Georgia Foundation.
Therefore, the Open Society Georgia Foundation
is not responsible for the content of the
information material.

მე-20 საუკუნეში დარჩენილი ბაგა-ბალები

ძალიან დამაინტერესა თქვენს ჟურნალში გამოქვეყნებულმა სტატიამ „მე-20 საუკუნეში დარჩენილი ბაგა-ბალები“. თავად ვარ ერთ-ერთი კერძო სკოლის დაწყებითი კლასების მასწავლებელი და აბსოლუტურად ვიზიარებ იმ ფსიქოლოგის მოსაზრებას, რომელიც აცხადებს, რომ ბალებში წერა-კითხვა და ანგარიში არ უნდა ისწავლებოდეს, სკოლამდელი აღზრდის (და არა განათლების) დაწესებულებებისთვის აუცილებელია სპეციალური საბაზისო პროგრამა, რომელიც უზრუნველყოფს ბავშვის განვითარებას მისი ასაკის და შესაძლებლობების გათვალისწინებით. საერთოდ, ბოლო დროს სკოლამდელი და უმცროსი სასკოლო ასაკის ბავშვებში ფსიქონევროლოგიური ტიპის პრობლემები და დარღვევები განსაკუთრებით მომატებულია. მართალია, სტატისტიკურ მონაცემებს და ზუსტ ციფრებს ვერ დავასახელებ (ეჭვი მეპარება, მოთხოვნის შემთხვევაში მსგავსი მონაცემების მოპოვება შეეძლო), თუმცა აუცილებლად დამეთანხმებიან ზემოთქმულში კოლეგები და სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულების აღმზრდელები.

ასეთ ვითარებაში განსაკუთრებული (შეიძლება ითქვას, სასიცოცხლო) მნიშვნელობა ენიჭება სწავლების პროცესის სწორ დაგეგმვას ბავშვის ფსიქოფიზიოლოგიური თავისებურებების გათვალისწინებით. სასწავლო გეგმისა და მეთოდოლოგიური მასალების შემუშავებისას აუცილებელია ფსიქოლოგების, პედაგოგების,

მეთოდისტების და კვალიფიციური სპეციალისტების კოორდინირებული მუშაობა. საინტერესო უნდა იყოს სხვა, თუნდაც, ალტერნატიული მეთოდების გაცნობაც. მინდა ერთი სტატია შემოგთავაზოთ. „თავისუფალი აღზრდის ხელოვნება“ (ნაწყვეტი სტატიიდან: „სტატიის მიზანი არ გახლავთ ანტროფოსოფიის და რუდოლფ შტაინერის ნაშრომების მიმოხილვა და კრიტიკა. მხოლოდ ის პრინციპები და მიდგომა მინდა

გაგაცნოთ, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში, კერძოდ ვალდორფის თავისუფალ ბალებში რომ ხორციელდება“.....) დაინტერესების და მოწონების შემთხვევაში იქნებ გამოაქვეყნოთ.

ნინო ლომიძე, 28 აგვისტო

ხელისუფლებასთან ხელშეკრული ტალღაზიზიზი

მსგავსი სიტუაცია სამტრედიაშიცაა, სადაც ადგილობრივი ტელევიზია

მთლიანად მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტიდან ფინანსდება. როგორც ტელევიზიის ხელმძღვანელი აღნიშნავს, ადგილობრივი ხელისუფლება ვალდებულია, მას ფული გადაუხადოს, რათა საინფორმაციოში გავიდეს სიუჟეტები. გასარკვევია ისიც, რომ ერთი სიუჟეტი დაახლოებით 15 წუთის განმავლობაში გადის, რომელიც ჟურნალისტიკის არც ერთ სტანდარტს არ ექვემდებარება. თუმცა, იმის გამო, რომ არჩევნების პერიოდში სამტრედიის ბიუჯეტი მთლიანად არჩევნებს მოხმარდა, ტელევიზიებისთვის ფული აღარ დარჩა და საინფორმაციო გამოშვებაც დაიხურა გაურკვეველი ვადით. სამარცხვინოა ასეთი ტელევიზიები.

**jemka, 8 სექტემბერი
www.liberali.ge**

ვერ ვხვდები რატომ არის ცუდი როცა საკრებულო ან ნებისმიერი სხვა ორგანო საეთერო დროს ყიდულობს და ამას არა ირიბად, არამედ პირდაპირ აკეთებს. . საინფორმაციოში დროის გაყიდვა სულაც არ ნიშნავს, რომ ეს ვინმეს მიერ ტელევიზიის საინფორმაციო პოლიტიკის კონტროლია. მართლა არის პრობლემები სიუჟეტების გამართულობის და სხვა ასპექტებში, რაც უფრო საინტერესო იქნებოდა მედია-კრიტიკოსისთვის, ვიდრე იმაზე წერა, რომ თუ მიშას 8 წუთით ვაჩვენებთ მართულები ვართ...

**დავით ძიძიშვილი, 7 სექტემბერი
www.Facebook.com**

რედაქტორები: მთავარი რედაქტორი **შორენა შავერდაშვილი** / აღმასრულებელი რედაქტორი **სოფო ჭავჭავაძე** / კავკასია და კონფლიქტები **სოფო ზუკია** / ჟურნალისტური გამოძიება **ბესო კურტანიძე** / საზოგადოება **თამარ ბაბუაძე** / ახალი ამბები **ნათია ახალაშვილი, ნანა საჯავაძე**
 შორენა ნისტიანი: მია ნიკოლაური, ნინო გოგუა, მარიკა ქოჩიაშვილი, ეკა ჭითანავა, რუსუდან ფანოზიშვილი, ანიტა თვაური, თამარ ფარადაშვილი, ნინო ჩიმაკაძე, რუსუდან რუხაძე, ნინო რობაქიძე, ნათია გულნაშვილი
 პრინტინგ/დამზად: მარკ მალენი, გიორგი ცხადაია, კახა თოლორაძე, გიო ახვლედიანი, ლამა ბულაძე, სანდრო ნავერიანი, რატი ამაღლობელი, ნინია კაკაბაძე, დავით ბუხრიკიძე
 რედაქცია: ფოტო-რედაქტორი **ლევან ხერხეულიძე** / გრაფიკული დიზაინი **თორნიკე ლორთქიფანიძე** / რედაქტორ-სტილისტი **პაატა შამუგია**
 გამომცემლობა: პროექტის მენეჯერი **ქეთი ბაზუნაშვილი** / პროექტის მენეჯერის ასისტენტი **ლელა შუბითიძე** / მარკეტინგი და საზოგადოებასთან ურთიერთობა **ნათია რუსაძე** / დისტრიბუტორი **ზვიად შენგელაძე**
 გამომცემელი: შპს „ლიბერალი“. მისამართი: თბილისი 0162, ფალიაშვილის ქ. 108. ტელ.: (995 32) 232235, 233731, 912326. ელ-ფოსტა: info@liberali.ge
 სხვა გამომცემები: „ცხელი შოკოლადი“, „ცხელი შოკოლადი – ლიტერატურა“, „ბიზნესი: ადამიანები, მეთოდები, სტრატეგიები“.
 „ლიბერალი“ საავტორო უფლებები დაცულია.
 ჟურნალში გამოქვეყნებული მასალების ნაწილობრივი და/ან მთლიანი გამოყენება რედაქციის თანხმობის გარეშე აკრძალულია.
 ბაჭყალი: სტამბა „ფავორიტი“. მისამართი: თბილისი, წუბინაშვილის ქ. 50. ტელ.: (995 32) 95 19 52. www.phfavourite.ge
 გამოცემის კვირაში ერთხელ, ყოველ ორშაბათს. პირველი ნომერი გამოცემულია 2009 წლის მაისში. რეკომენდებული საცალო ფასი 2 ლარი.
www.liberali.ge

**ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის
რეგიონალური ბიურო რეგიონალური სასტიპენდიო პროგრამის
ფარგლებში აცხადებს კონკურსს
სოციალურ მეცნიერებებში**

რეგიონალური სასტიპენდიო პროგრამის მიზანი:

სასტიპენდიო პროგრამის მიზანია მხარი დაუჭიროს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში აკადემიური კვლევების ჩატარებას.

პროგრამის ამოცანებია:

- ხელი შეუწყოს ახალგაზრდა მეცნიერების მიერ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში სოციალურ მეცნიერებათა განვითარების ხელშეწყობი ინდივიდუალური და ინტერდისციპლინარული კვლევების ჩატარებას;
- ხელი შეუწყოს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში სოციალურ მეცნიერებათა სფეროში მოღვაწე პროფესიონალების რეგიონალური ქსელის განვითარებას.

კონკურსის პირობები

განაცხადის შემოტანა შეუძლიათ 1975–1987 წლებში დაბადებულ ახალგაზრდა მკვლევარებს, რომლებსაც გააჩნიათ სრული უმაღლესი განათლება და ამავე დროს მუდმივად ცხოვრობენ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში. სავალდებულოა ინგლისური და რუსული ენების მაღალ დონეზე ფლობა. პრიორიტეტი მიენიჭება განაცხადებს, რომლებიც თემატურ სიახლეს, სოციოლოგიური და თვისობრივი კვლევის ინოვაციური მეთოდებს გვთავაზობენ.

ფონდი აფინანსებს აკადემიურ კვლევებს შემდეგი მიმართულებებით:

1. სამხრეთ კავკასიის ეთნო-ტერიტორიული კონფლიქტების შესახებ ახლებური ხედვის შემუშავება.
2. ლტოლვილები და იძულებით გადაადგილებული პირები სამხრეთ კავკასიაში: გადარჩენის სტრატეგიები.
3. საბჭოთა რეჟიმისათვის გაწეული წინააღმდეგობისა და რეპრესიების ისტორია.
4. უთანასწორობასა და დისკრიმინაციასთან დაკავშირებული პრობლემები სამხრეთ კავკასიაში.
5. გენდერული როლების ტრანსფორმაცია.

სტიპენდიის ხანგრძლივობა და მოცულობა

სტიპენდიის ხანგრძლივობა განისაზღვრება თორმეტი თვით (01.01.2011–31.12.2011). სტიპენდიის მოცულობა ყოველთვიურად 250.00 ევროს შეადგენს. ასევე შესაძლებელია ფონდის მიერ ორგანიზებული თანმდევი პროგრამა-სემინარებით, საზაფხულო სკოლითა და პუბლიკაციებით მხარდაჭერა.

სრული ინფორმაცია კონკურსის შესახებ მოიძიეთ ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალური ბიუროს ვებ-გვერდზე:

www.boell.ge

ფოტო: ლიანა ხარბულაძე

იძულებით გადაადგილებული პირები, თბილისი

"ჯახიჯახი ბანაკების" ხეზოლუსია

7 სექტემბერს გაერთიანებული ერების გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო რეზოლუცია, რომელიც აღიარებს დევნილების უფლებას, დაბრუნდნენ აფხაზეთსა და ცხინვალის რეგიონში.

რეზოლუციას მხარი 50-მა ქვეყანამ დაუჭირა 17-ის წინააღმდეგ; 86-მა თავი შეიკავა.

გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ მსგავსი რეზოლუციები ორჯერ - 2008 და 2009 წლებშიც - მიიღო. შედარებისთვის, 2008 წლის მაისში, (ანუ, აგვისტოს ომამდე) მსგავს რეზოლუციას მხარი 14-მა ქვეყანამ დაუჭირა, 11 წინააღმდეგი იყო, 105-მა კი თავი შეიკავა.

რეზოლუციის მიღებით გაეროს გენერალური ასამბლეა საკითხისადმი საკუთარ პოზიციას აფიქსირებს. თუმცა, მასში ნახსენები არც ერთი მხარისთვის ეს დოკუმენტი სავალდებულო არ არის. მიუხედავად ამისა, რეზოლუციის მიღებას რუსული მხარის უკმაყოფილება მაინც მოჰყვა, თუნდაც, მხოლოდ იმიტომ, რომ გაველენიანმა საერთაშორისო ორგანიზაციამ ის დოკუმენტი მიიღო, რომელიც მას

საქართველომ წარუდგინა.

რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტრომ რეზოლუციას კონტრ-არგუმენტული უწოდა. ოფიციალურ განცხადებაში ნათქვამია, რომ რეზოლუცია მხოლოდ ართულებს რეგიონში მდგომარეობას და შეიძლება, ცუდი გავლენა იქონიოს შენევის მოლაპარაკებებზე.

„თბილისის მცდელობა, ამ პროცესში გენერალური ასამბლეა ჩართოს, მხოლოდ დააცილებს მას კონკრეტულ სამუშაოებს და ხელს შეუშლის ნდობის დამყარებას აფხაზეთ, ოსურ და ქართულ მხარეებს შორის,“ - ნათქვამია განცხადებაში.

პრეზიდენტმა სააკაშვილმა საქართველოს მიერ ინიცირებული რეზოლუციის მიღებას „პატარა დიპლომატიური გამარჯვება“ უწოდა: „საბოლოო გამარჯვება იქნება, როცა ოკუპანტები დატოვებენ ჩვენს ტერიტორიას, ჩვენს ხალხს კი ბოლომდე დაიბრუნებს თავის სახლებსა და თავის სამშობლოს,“ - განაცხადა პრეზიდენტმა.

"ჯახიჯახი" ბანაკების ხეზოლუსია იცვლება

ახლად შექმნილი ახალგაზრდობის და სპორტის სამინისტროს ერთ-ერთი პირველი პროექტი „პატრიოტთა“ ბანაკების სისტემის დახვეწაა. „ლიბერალის“ ინფორმაციით, ბანაკების კონცეფცია მთლიანად იცვლება. მომავლის ბანაკებში ახალგაზრდები მათი ინტერესების მიხედვით გადანაწილდებიან. ბანაკებში აქცენტი სხვადასხვა თემატიკაზე გაკეთდება. მაგალითად, იქნება ბანაკი, სადაც მთავარი თემა ეკოლოგია, სპორტი, მუსიკა, სამოქალაქო ღირებულებები და ა.შ. იქნება.

აქამდე მთელ საქართველოში „პატრიოტთა“ 7 ბაზა არსებობდა, სამინისტროში ფიქრობენ, რომ ეს რაოდენობა სამამდე შემცირდება. სავარაუდოდ, დარჩება მხოლოდ ვერცხისა და ანაკლიის ბაზები. მესამე, ახალი ბაზა, კი ფარავნის ტბაზე აშენდება. საზაფხულო ბანაკებში უცხოელი ახალგაზრდების ჩამოყვანა გაგრძელდება.

ახალგაზრდობის სამინისტრო „პატრიოტული“ ბანაკების ახალი კონცეფციის პრეზენტაციას 25 სექტემბერისთვის გეგმავს. 2009 წლის მონაცემებით, „პატრიოტული ბანაკების“ პროექტზე მხოლოდ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან სულ 20 მილიონამდე ლარი დაიხარჯა.

ჩისხვები

9.5% შეადგინა საქართველოს წლიურმა ინფლაციამ.

5 მილიარდი დოლარი გამოიყოფა დამატებით ნაბუკოს გასაზადნის პროექტისთვის.

ზიხვილი ახითილი მსხვიხვი ავლანეთში

ავლანეთში დაღუპული პირველი ქართველი ჯარისკაცი მესტიაში დაკრძალეს. უფროსი ლეიტენანტი, 31-ე ბატალიონის ასეულის მეთაური მუხრან შუკვანი ავლანეთში ნატოს ეგიდით მიმდინარე ოპერაციებში მონაწილეობდა. შუკვანი ავლანეთის სამხრეთით მდებარე ჰელმანდის პროვინციასთან სამშვიდობო მისიის შესრულების დროს თვითნაკეთ ნალმზე აფეთქდა. შუკვანი შეიარაღებულ ძალებში 2006 წლიდან მსახურობდა. იმავე ოპერაციის შესრულებისას დაშავდა კაპრალი ალიკა გითოლენდია. კაპრალმა აფეთქების შედეგად ორივე ქვედა კიდური დაკარგა. დაღუპული ოფიცერი საქართველოში სექტემბერს გადმოასვენეს. თავდაცვის სამინისტროს მაღალჩინოსნებთან ერთად სამხედრო პირის ჩამოსვენების ცერემონიას ამერიკელი კონგრესმენები დაესწრნენ. საქართველოს ავლანეთში 925 ჯარისკაცი ჰყავს გაგზავნილი, მათ შორის, 750 ავლანეთის ყველაზე დაძაბულ, სამხრეთით მდებარე ჰელმანდის პროვინციაში მსახურობს. ავლანეთში ნატოს ეგიდით 150.000 ჯარისკაცი ასრულებს მისიას. გასულ კვირას შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ მომავალი წლის ივლისიდან ამერიკა ავლანეთიდან ჯარების გაყვანას დაიწყებს.

ფოტო: ტომო ბარბაქაძე/ლო

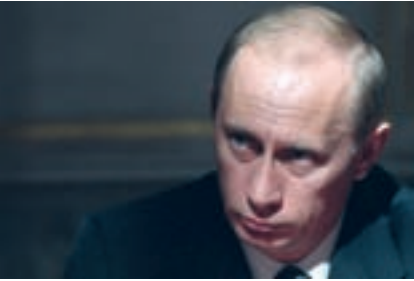
ქართველი ჯარისკაცების ავლანეთში გამგზავრების წინ, აპრილი 2010

სიხაიძე მსოფლიო ჩემპიონატს ბამოთიძე

ოლიმპიური ჩემპიონი ირაკლი ცირეკიძე ტოკიოში მიმდინარე ძიუდოსტა მსოფლიო ჩემპიონატს გამოეთიშა. სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა საპარლამენტო კომიტეტის თავმჯდომარის – გიორგი ასანიძის – თქმით, ცირეკიძე გამოსვლებს შორის ისვენებდა და მას არავინ გააგებინა რომ ტატამზე გასვლის დრო იყო. „ასეთი ელემენტარული შეცდომის დაშვების უფლება არ გვაქვს. ვინმემ პასუხი უნდა აგოს,“ – ამბობს ასანიძე. მისი თქმით, პასუხისმგებლობა მწვრთნელსა და მთლიანად დელეგაციას ეკისრება. ძიუდოში ეს მეორე ფაქტია, როცა ფალავანი ”ელემენტარული შეცდომის გამო” ეთიშება ჩემპიონატს. 1996 წლის ატლანტის ოლიმპიურ თამაშებზე დავით ხახალაიშვილი ანონვაზე არ გამოცხადდა. ინციდენტში გასარკვევად, ტოკიოში სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა მინისტრი ლადო ვარძელაშვილი გაემგზავრა. ცირეკიძე 2008 წლის პეკინის ოლიმპიადის და 2007 წლის მსოფლიოს ჩემპიონია.

67,5 მილიარდი დოლარი შეადგინა ნავთობის გაჟონვის გამო BP-ის ვალდებულებების საერთო მოცულობამ.

სიტუაბი

„2011-ში ან 2012-ის დასაწყისში მე და პრეზიდენტი მედვედევი ქვეყანაში არსებული სიტუაციის და საზოგადოების განწყობის მიხედვით მოვიქცევით. რუსეთში არავინ (და არც პრეზიდენტი მედვედევი) გააკეთებს ისეთ რამეს, რაც კონსტიტუციას და კანონის უზენაესობას ავენებს.“

ვლადიმერ პუტინი ყოველწლიურ სადილზე რუსეთის მმართველობაზე საუბრისას.

„მე არ წავალ საზღვარზე მარტო იმის გამო, რომ საქართველოს პრეზიდენტმა ასე მოისურვა.“

პოლონეთის პრეზიდენტმა ბრონისლავ კომოროვსკიმ განაცხადა, რომ ქართველებს აღარ უნდა ჰქონდეთ მისი იმედი, როგორც პრეზიდენტ ლუბ კაჩინსკისა ჰქონდათ.

„რუსეთი არის უზნის ძველი ბიჭი, ყოჩი, კრიმინალური ავტორიტეტი და უცებ პოსტსაბჭოთა სივრცეში გამოჩნდა ხუთოსანი გოგო თუ ბიჭი, რომელიც ფრიადებს იღებს და ყველას მოსწონს და ყველა თავზე ხელს უსვამს.“

მიხეილ სააკაშვილი რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობების შესახებ.

„ენის ჭარტალსა და ტლიკინს თავი დაანებონ და დოკუმენტი დადონ... საიდან, ვის დაესიზმრა, რა სოროსი?... ამისთვის პასუხი მოეთხოვება ყველას. ან დადონ დოკუმენტი, ან ენას დავუმოკლებ მაკრატლით, ან სეკატორით.“

გუბაზ სანიკიძე სოროსის ფონდის მიერ მისი პარტიის დაფინანსების შესახებ.

10 -პროცენტიანი აქციზის გადასახადით იბეგრება სატელეფონო კავშირი 1 აგვისტოდან.

"დექუსი" - "სანსხ ჰოინსის" ბოლო იბანი

ნათია ახალაშვილი

„უმიძმესი 700 დღე გავიარეთ. მივხვდით, რომ კრიზისიდან ვერ გამოვალთ, თუ ძალიან მაღალ პროფესიონალებს მმართველობაში არ გადავცვით ქონება,“ - განაცხადა „ცენტრ პოინტი ჯგუფის“ დამფუძნებელმა, მათა რჩეულიშვილმა ხელშეკრულებაზე ხელის მოწერამდე.

ხელშეკრულება „ცენტრ პოინტსა“ და საინვესტიციო და დეველოპერულ კომპანია „დექუსს“ შორის გაფორმდა. სწორედ ამ ჯგუფს გადაეცა სამი წლით სამართავად კომპანიის ყველა ვალდებულება და აქტივი. „დექუსში“ ამბობენ, რომ მომდევნო სამი წლის განმავლობაში ყველა ნაკისრი ვალდებულება შესრულდება: ბინების შეჩერებულ მშენებლობას ბოლომდე მიიყვანენ, გაისტუმრებენ „ცენტრ პოინტი ინვესტის“ კრედიტორებსაც.

„დექუსის“ შესახებ აქამდე არავის სმენია იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ ის არ არსებობდა. კომპანიის სახელი საზოგადოებამ პირველად „ცენტრ პოინტთან“ ხელშეკრულების დადებამდე ერთი დღით ადრე გაიგო.

„დექუსს“ სამი დამფუძნებელი ჰყავს - გიორგი ქანანაშვილი, ირაკლი კილაურიძე და ივანე ცაგურია. ამ კომპანიის შემქმნამდე ისინი ცნობილ და წარმატებულ კომპანიებში მუშაობდნენ: „რედიქსი“, „ბანკი რესპუბლიკა“, GRDC.

კონკრეტულ პროექტებს, რომლებზეც თვითონ მუშაობდნენ, არ ასახელებენ და მხოლოდ ზოგადად აცხადებენ, რომ წარმატების მნიშვნელოვანი პირობა მათი სოლიდური გამოცდილებაა. „მოზიდული გვაქვს მრავალმილიონიანი უცხოური ინვესტიცია სხვადასხვა პროექტებისთვის, გვაქვს უძრავი ქონების ბაზარზე მუშაობის რამდენიმეწლიანი გამოცდილება,“ - აცხადებს კომპანიის დირექტორი გიორგი ქანანაშვილი.

ამ სამ დეველოპერს, მართალია, ბიზნეს წრეებში იცნობენ, მაგრამ ფართო საზოგადოებისთვის მათი სახელები ბევრს არაფერს ამბობს. ამიტომ ამ ცვლილებას „ცენტრ პოინტის“ კლიენტების ნაწილი კვლავ სკეპტიკურად უყურებს. მათ არ სჯერათ, რომ „დექუსის“ გამოჩენა „ცენტრ პოინტის“ მორიგი ტყუილი

არ იქნება - ისევე, როგორც ტყუილი იყო ლაპარაკი იმის შესახებ, რომ კომპანიაში ინვესტიციას დებს ებრაელი ბიზნესმენი, ანდა - დიდი კრედიტი უნდა მიიღონ.

„დექუსის“ შესახებ ვერაფერი გავარკვეით. რაც მასობრივი საინფორმაციო საშუალებებით ითქვა, მხოლოდ ის ვიცით. არც ვებ-გვერდი აქვს ამ კომპანიას. ჯერ არაფერი მჯერა. იქნებ ისევ თვითონ 15 წუთში გააკეთეს შპს „დექუსი“? ამბობენ, რომ მხოლოდ იმ მოქალაქეებს ჩაბარდებათ ბინები, რომლებიც დარჩენილ თანხებს შემოიტანენ. იქნებ ამ თანხების მობილიზაციისთვის შეიქმნა „დექუსი“? - ამბობს ჯიქიას ქუჩაზე მშენებარე სახლის ერთ-ერთი ბინის მესპატრონე.

„დექუსში“ ამბობენ, რომ 3 წელიწადში ყველა დაწყებულ პროექტს დაასრულებენ და ხელშეკრულებას ყველა კლიენტთან თავიდან დადებენ. კომპანიის ერთ-ერთი დამფუძნებლის თქმით, უკვე მოზიდული აქვთ საწყისი კაპიტალიც.

„ცენტრ პოინტისგან“ ბინის ჩაბარებას დღეს ათი ათასი მოქალაქე ელის, მათგან 6 ათას კლიენტს ბინის შესაძენი თანხა სრულად აქვს გადახდილი. ხოლო ისინი, ვისაც თანხის ნაწილი ჯერაც გადასახდელი აქვს, აცხადებენ, რომ ამას მანამ არ გააკეთებენ, ვიდრე მშენებლობა არ განახლდება.

ბოლო დროს „ცენტრ პოინტის“ გაკოტრების შესახებ ხშირად საუბრობდნენ. კომპანია ვერც მშენებლობას აგრძელებდა, ვერც გადახდილ თანხას უბრუნებდა კლიენტებს და არც ჯარიმებს იხდიდა. მათა რჩეულიშვილი არ გამოირიცხავს, რომ თუკი „დექუსი“ მოვალეობებს თავს წარმატებით გაართმევს, კომპანია „ცენტრ პოინტის“ მმართველობაში სამწლიანი ვადის გასვლის შემდეგაც დარჩეს.

„დექუსის“ წარმომადგენლები დღეს მხოლოდ უახლოესი საქმიანობის შესახებ საუბრობენ - 2010 წლის ბოლომდე შემუშავებული ბიზნეს-გეგმის განხორციელებას ისინი 2011 წლიდან აპირებენ. კომპანიაში აცხადებენ, რომ სამუშაოები 25-ივე შეჩერებულ პროექტზე განახლდება. „ცენტრ პოინტის“ კლიენტებს მოუწევთ, ახალ მენეჯმენტს ამჯერადაც სიტყვაზე ენდონ. □

ვინაიდან ვახაუზი - ახალი ნაღი

თამარ კაკაბაძე

9 სექტემბერს ვლადიკავკაზის ცენტრალურ ბაზარში მომხდარი ძლიერი აფეთქებისას 19 ადამიანი დაიღუპა. სულ მცირე, 138 დაიჭრა. აფეთქება თვითმკვლელმა ტეტორისტმა განახორციელა.

10 სექტემბერი რესპუბლიკაში გლოვის დღედ გამოცხადდა. ექსპერტები უკვე მსჯელობენ იმაზე, თუ რა შედეგებს მოუტანს მოსკოვს არეულობა ჩრდილო ოსეთში - კრემლის მიმართ ყველაზე ლოიალურ ჩრდილოკავკასიურ რესპუბლიკაში.

ვლადიკავკაზის გეოგრაფიული მდებარეობა და ჩრდილო ოსეთის როლი ლოკალურ და საგარეო კონფლიქტებში ექსპერტებს იმის თქმის საფუძველს აძლევს, რომ აქ მომხდარი ტერაქტი მოსკოვის როგორც საშინაო, ისე — საგარეო პოლიტიკაზეც აისახება.

შიდაპოლიტიკურ არენაზე ტერაქტის შედეგი შეიძლება, მედვედევის პროექტზე -კავკასიის ეკონომიკური გარღვევის ტაქტიკაზე უარის თქმის საფუძველი გახდეს. ნაცვლად ამისა, კვლავ წინა პლანზე წამოიწვეს პუტინის მკაცრი პოლიტიკის პოპულარიზაცია.

ტერაქტმა, შესაძლოა, ინგუშებსა და ოსებს შორის არსებული მრავალწლიანი კონფლიქტი ახალ ფაზაში გადაიყვანოს, რადგან ვლადიკავკაზის ტერაქტში სამართალდამცავებმა უკვე მიაგნეს “ინგუშურ კვალს” - ტერორისტი-თვითმკვ-

ლელი მართავდა „ვოლგას“, რომელსაც ინგუშური ნომრები ჰქონდა.

ანტიინგუშური განწყობების ახალმა ტალღამ ოსეთში უკვე იფეთქა.

1992 წელს რუსეთის ორ მეზობელ რესპუბლიკას შორის პრიგოროდნი რაიონის გამო ტერიტორიული კონფლიქტი შეიარაღებულ დაპირისპირებაში გადაიზარდა. მას შემდეგ ამ ორ რესპუბლიკას შორის მშვიდობა ძალზე მყიფეა. ინგუშური კვალი ნაპოვნი იყო, ასევე, 2004 წელს ბესლანის ტერაქტის დროსაც.

ვლადიკავკაზის ცენტრალური ბაზარი, სადაც აფეთქება მოხდა, ტერაქტების ამოჩემებულ სამიზნეს წარმოადგენს. ბომბის სიძლიერე 30-40 კილოგრამი ტროტილის ეკვივალენტი იყო და აფეთქების ტალღამ ახლომდებარე შენობებში მინები ჩაამსხვრია.

რუსეთის პრემიერ-მინისტრმა, ვლადიმერ პუტინმა განაცხადა, რომ ვლადიკავკაზში განხორციელებული თავდასხმის მიზანი რუსეთში სიტუაციის დესტაბილიზაციაა.

„დღეს ჩრდილო კავკასიაში მომხდარი დანაშაულის მსგავსი ქმედებები ჩვენს მოქალაქეთა შორის მტრობის დასათესად არის მიმართული. ჩვენ არ გვაქვს უფლება, ეს დავუშვათ!“ - განაცხადა მთავრობის მეთაურმა.

ჩრდილო კავკასია ის ადგილია, სადაც ტერაქტები შემამფოთებელი სიხშირით მეორდება, თუმცა, ჩრდილო

ოსეთში აფეთქებებს გარკვეული თავისებურებები მაინც ახასიათებს.

თუ ბოლო წლების მანძილზე ჩრდილო კავკასიის სხვა რესპუბლიკებში ტერორისტების სამიზნეს, როგორც წესი, სამართალდამცავები წარმოადგენენ, ჩრდილო ოსეთში ტერაქტები მიზანმიმართულად მშვიდობიანი მოსახლეობის წინააღმდეგ იგეგმება.

ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ ეს შემთხვევით არ ხდება. “ოსეთი რუს სამართალდამცავებს მხარდაჭერას უცხადებს. აქ მოჰყავთ დაკავებული ჩეჩენი ტერორისტები. მათ აქ აწამებენ. მოსკოვის ნაციონალური პოლიტიკა კავკასიაში მუდმივი კონფლიქტების არსებობას ითვალისწინებს, ამიტომ მოსკოვი მუდმივად შეეცდება, ეს ეთნოკონფლიქტები შეინარჩუნოს,” - ამბობს ვლადიკავკაზელი ადამიანის უფლებათა დამცველი ანდრეი ლებედევი „ეხო კავკაზასთვის“ მიცემულ ინტერვიუში.

აშშ-ს პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ თეთრი სახლის პრეს-სამსახურის მიერ გავრცელებულ განცხადებაში „ერთმნიშვნელოვნად დამგო ვლადიკავკაზში მომხდარი ტერაქტი.“

„ეს ტერაქტი კიდევ უფრო გაამყარებს აშშ-სა და რუსეთის გადანყვევტილებას, ითანამშრომლონ ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში და განამტკიცონ ჩვენი ხალხების უსაფრთხოება,“ - განაცხადა ამერიკის ლიდერმა.

ჩრდილო ოსეთის დედაქალაქში უდანაშაულო ადამიანების დაღუპვის გამო წუხილი გამოთქვა ოფიციალურმა თბილისმაც.

„ტერორიზმს არანაირი გამართლება არ აქვს. ჩვენ ყოველთვის ვგმობდით და კვლავ დავგმობთ ტერორიზმის ყველა ფორმას!“ - ნათქვამია საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს განცხადებაში.

განცხადებაში საუბარია საქართველოს მზადყოფნაზე, შესაბამისი მოთხოვნის შემთხვევაში, ნებისმიერი დახმარება გაუწიოს რუსეთის ფედერაციას.

რუსეთის ეროვნული ანტიტერორისტული კომიტეტი ახალი აფეთქებების შესაძლებლობას არ გამოირიცხავს. □

მომხრე

ალექსანდრე კვიციანი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი

ის, რომ აბიტურიენტების უმეტესობა ამიერკავკასიაში პირველ უნივერსიტეტს ირჩევს, ამას ადასტურებს საგამოცდო ცენტრის მიერ ჩატარებული კვლევებიც.

აბიტურიენტები პირველ არჩევანს ხშირ შემთხვევაში თსუ-ზე აკეთებენ (2 530 ვაკანსიაზე 24 703 განაცხადი, აქედან პირველ ნომრად თსუ აირჩია 11 511 აბიტურიენტმა). სხვა უმაღლესი სასწავლებლისგან განსხვავებით, თსუ-მ შეავსო ყველა ვაკანსია და ახალ სასწავლო წელს, ტრადიციულად, სრული დატვირთვით შეხვდა. ძალიან მაღალია ჩვენი სტუდენტების მომზადების დონეც. ერთიანი ეროვნული/საერთო სამაგისტრო გამოცდების მაჩვენებლებით ყველაზე წარმატებული და მაღალი რეიტინგის მქონე აბიტურიენტები ირიცხებიან თსუ-ში, შესაბამისად, ყველაზე მეტი სტუდენტი იღებს სახელმწიფო სასწავლო გრანტს. ამ მაჩვენებელმა ბოლო 2 წლის მანძილზე საშუალოდ 80% შეადგინა

თსუ-ს 6 ფაკულტეტზე დღეისთვის მოქმედებს 53 საბაკალავრო, 101 სამაგისტრო და 111 სადოქტორო პროგრამა, გაცვლითი პროგრამები 26 უცხოურ უნივერსიტეტთან, პარტნიორული ურთიერთობები მსოფლიოს 43 ქვეყნის 106 უნივერსიტეტთან.

თსუ ჩართულია Erasmus Mundus-ის საერთაშორისო პროგრამაში, რომელიც ქართველ სტუდენტებს ევროპის უნივერსიტეტებში საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამების გავლის საშუალებას აძლევს.

სტუდენტებს ლექციებს უკითხავენ საერთაშორისო მასშტაბით აღიარებული, როგორც ქართველი, ასევე - უცხოელი პედაგოგები და მკვლევარები.

თსუ-ს გააჩნია საქართველოში უმდიდრესი საუნივერსიტეტო ბიბლიოთეკა, უახლესი კომპიუტერებით აღჭურვილი რესურს-ცენტრები და მომსახურების ცენტრები. დანერგილია სტუდენტთა რეგისტრაციის თანამედროვე ონლაინ სისტემა.

თსუ ერთადერთი უმაღლესი სასწავლებელია, სადაც საგამოცდო ცენტრი ცენტრალიზებულად ატარებს სემესტრულ გამოცდებს, რაც, ფაქტობრივად, გამოირიცხავს ე.წ. ჩანყობას და მიკერძოებულ შეფასებებს; ყველა სტუდენტი ჩაყენებულია თანაბარ პირობებში, უზრუნველყოფილია მათი ობიექტური შეფასება. ამან, თავის მხრივ, განაპირობა სტუდენტების მომზადების დონის ამაღლება.

მაღალია უნივერსიტეტის კვალიფიციური და კონკურენტუნარიანი კურსდამთავრებულების დასაქმების მაჩვენებელიც, რისთვისაც ჩვენთან ხორციელდება არაერთი ხელშეწყობი პროექტი.

მნიშვნელოვანია, რომ სტუდენტები უშუალოდ მონაწილეობენ უნივერსიტეტის მართვის პროცესში, აქვთ აქტიური სტუდენტური ცხოვრება და ყველა პირობა, რომ გამოავლინონ საორტული და შემოქმედებითი შესაძლებლობები.

და ბოლოს, 2011 წელს დასრულდება თსუ-ს პირველი კორპუსის რეაბილიტაციის უნიკალური პროექტი. თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად განახლებულ და უახლესი ტექნოლოგიებით აღჭურვილ უნივერსიტეტის ისტორიულ კორპუსს ანალოგი არ ექნება აღმოსავლეთ ევროპაში. პარალელურად, გაგრძელდება უნივერსიტეტის სხვა კორპუსების რეაბილიტაცია.

ფოტო: ვაკანსია.სა/საუნივერსიტეტო

ლიხს თსუ-ში ჩ

■ თსუ ერთადერთი უმაღლესი სასწავლებელია, სადაც საგამოცდო ცენტრი ცენტრალიზებულად ატარებს სემესტრულ გამოცდებს, რაც, ფაქტობრივად, გამოირიცხავს ე.წ. ჩანყობას და მიკერძოებულ შეფასებებს.

აბიტურიენტები მისაღები გამოცდების დროს, თბილისი

მონინალმდეგე
თონა დალაქიშვილი
თსუ-ს კურსდამთავრებული

თსუ-ში ჩაბარება ბევრისათვის ოცნებაა, ჩემთვის კი უნივერსიტეტი დიდი იმედგაცრუება აღმოჩნდა. პირველივე დღეს მივხვდი, რომ ამ დანესებულებაში თავს სტუდენტად ვერ ვიგრძნობდი. ჩემთვის საინტერესო კითხვებზე უნივერსიტეტში კომპეტენტური პასუხების მიღება შეუძლებელი აღმოჩნდა. რაც ჩავაბარე, თსუ-ში სულ რეფორმების ეტაპია, შესაბამისად - დიდი არეულობაა.

მიუხედავად იმისა, რომ იქ, სადაც მე ვსწავლობდი - საერთაშორისო ურთიერთობების სპეციალობაზე, სწავლის ხარისხი შედარებით მაღალია, პრობლემა მაინც ბევრია. ლექციები ტარდება არა ცხრილის მიხედვით, არამედ მაშინ, როცა ლექტორს სცალია. ეს ლექტორები სამინისტროებში მუშაობენ და ამიტომ უნივერსიტეტი მათთვის ძირითადი საქმიანობა არ არის. ყოფილა შემთხვევები, როცა ლექტორს კვირა დღეს დაუბარებდნენ. ამ დროს შენ გაქვს თუ არა რამე დაგეგმილი, ამას არავინ ითვალისწინებს. ბევრჯერ მიკითხავს, კი მაგრამ, ჩვენ არ გვაქვს უფლებები? პასუხი უცვლელია: მაღლობა უნდა თქვით, რომ თსუ-ში სწავლობთ და „ამ დონის ლექტორები“ გასწავლიან.

ახალი საგნები, ძირითადად, არ ამართლებს - პრობლემა შესაბამისი ლიტერატურის მოძიება, საკითხავი მასალა ან საერთოდ არ არის, ან მხოლოდ უცხო ენაზე არსებობს. ხშირად, ახალი მხოლოდ საგნის დასახელება და სინამდვილეში განვლილი მასალა ისწავლება განმეორებით.

სწავლის საფასური მუდმივად იზრდება, ლექციები კი ავარიულ კორპუსში ტარდება, დაბინძურებულ აუდიტორიებში. პრეზენტაცია რომ გააკეთო, ჯერ პროექტორის რიგში უნდა ჩაენერო, მერე დამაგრძელებლის, თუ რა თქმა უნდა, აუდიტორიაში „შტეფსელი“ მუშაობს.

უდიდესი თანხები ირიცხება სტუდენტურ თვითმმართველობაში, მაგრამ ცალკეულ სტუდენტს იშვიათად ეძლევა საკუთარი იდეისა და პროექტის განხორციელების საშუალება.

მაგალითად, თსუ-ს და ორი სხვა უნივერსიტეტის სტუდენტთა ჯგუფს გვექონდა ერთობლივი პროექტი - გამოფენა და პრეზენტაცია დევნილების თემაზე. თსუ-ში პრეზენტაცია ვერ გავაკეთეთ - ათჯერ მივედი ადმინისტრაციაში და სულ უშედეგოდ. დანარჩენ ორ უნივერსიტეტში კი თავიანთ სტუდენტებს გამოფენაც გაუმართეს, პრეზენტაცია, მნიშვნელოვანი სტუმრები დაპატიჟეს და ძალიან ამაცობდნენ, რომ მათმა სტუდენტებმა ასეთი პროექტი გააკეთეს.

უსამართლობა იქნება, არ აღვნიშნო, რომ უნივერსიტეტში ბევრი კარგი ლექტორია, რომლებიც ცდილობენ სტუდენტის ხმა ბიუროკრატიული დაბრკოლებების გავლით დეპარტამენტის მაღალ ეშელონებს მიანვიდინონ, მაგრამ ეს ვერ ცვლის სისტემას, რომელიც აშკარა კრიზისს განიცდის.

მე სწავლას ვაგრძელებ, თუმცა, მაგისტრატურისთვის უკვე სხვა უნივერსიტეტი შევარჩიე. □

თუ ახა ნაბახება?

■ **სწავლის საფასური იზრდება, ლექციები ავარიულ კორპუსში ტარდება. პრეზენტაცია რომ გააკეთო, ჯერ პროექტორის რიგში უნდა ჩაენერო, მერე დამაგრძელებლის, თუ რა თქმა უნდა, აუდიტორიაში „შტეფსელი“ მუშაობს.**

სახონსტიტუციო ბაზიტი

6 წლის წინ, ხელისუფლებამ კონსტიტუცია
რევილუციის გმირების ამბიციების
დასაკმაყოფილებლად შეცვალა.
რატომ იცვლება კონსტიტუცია 2010-ში?

სოფო ბუკია

2010

ნლის ბოლომდე საქართველოს პარლამენტი ქვეყნის უმაღლეს საკანონმდებლო დოკუმენტს შეცვლის. ეს იქნება 1995 წელს მიღებული კონსტიტუციის 23-ე ცვლილება.

ახალი საკონსტიტუციო მოდელის მიზანი ხელისუფლების შტოებს შორის დარღვეული ბალანსის აღდგენა და ძლიერი საპრეზიდენტო მმართველობიდან შერეულ საპარლამენტო მოდელზე გადასვლაა.

„ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ, ეს უკვე მეორე შემთხვევაა, როცა მმართველობის ფორმა იცვლება.

2004 წელს სააკაშვილის გუნდისთვის კონსტიტუციის შეცვლისას ყველაზე მნიშვნელოვანი იყო რევოლუციის სამივე გმირის ამბიციების დაკმაყოფილება და რადიკალური რეფორმების გასატარებლად ყველა შესაძლო დაბრკოლების განეიტრალება.

მიხეილ სააკაშვილის ინაუგურაციიდან ერთ თვეში, საკონსტიტუციო ცვლილების შედეგად, მივიღეთ სუპერ-პრეზიდენტი, რომელიც თავისი მმართველობის პირველ წლებში რევოლუციურ, შოკურ და არაპოპულარულ გადაწყვეტილებებს სწრაფად და ხისტად იღებდა.

ყველა მნიშვნელოვანი ცვლილების ინიციატორი პრეზიდენტი იყო, რომლის წამოწყებებს მთავრობა და ერთპარტიული პარლამენტი უპირობოდ უჭერდნენ მხარს. საკანონმდებლო ორგანომ, რომლის დათხოვნა პრეზიდენტს, დღევანდელი კონსტიტუციით, ადვილად შეუძლია, აღმასრულებელი ხელისუფლების კონტროლის ნაცვლად, მისთვის კომფორტის შექმნის ფუნქცია იკისრა.

ამ განუზომელი ძალაუფლების წყალობით, პრეზიდენტს, რომელიც პირდაპირ ეთერში ათავისუფლებდა, ნიშნავდა და ტუქსავდა ჩინოვნიკებს, საუბრობდა საერთაშორისო ტრიბუნებიდან და სასკოლო გამოცდების რაოდენობას თავად განსაზღვრავდა, სამართლიანად დაეკისრა ერთპირო-

ვნული პასუხისმგებლობა ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებზე. იგი უკმაყოფილოთა მთავარ სამიზნედ იქცა. არჩევნების შედეგების გასაპროტესტებლად გამართულ მიტინგზეც და სანვავზე ფასების შემცირების მოთხოვნით გამართულ აქციაზეც ერთი და იგივე ლოზუნგი ისმოდა: „მიმა წადი!“

მომავალ პრეზიდენტს იმის ნახევარი ძალაუფლებაც არ ექნება, რაც დღეს სააკაშვილს აქვს.

პრეზიდენტი, რომელსაც სააკაშვილის შემდგომ საქართველოს მოქალაქეები აირჩევენ, აღარ იქნება ქვეყნის პოლიტიკური ლიდერი. პრეზიდენტი ვერ დააკომპლექტებს და ვერ დაითხოვს მთავრობას. არ ექნება ძალოვანი მინისტრების კურატორობის ექსკლუზიური უფლება და არ იქნება პასუხისმგებელი საბიუჯეტო პროცესზე.

იგი დარჩება სამხედრო ძალების უმაღლეს მთავარსარდალად და თავდაცვის სფეროში მნიშვნელოვან თანამდებობებსაც დააკომპლექტებს. მაგალითად, აგვისტოს ომის დროს ახალი

მთავრობა და მისი მეთაური წარმართავენ, რომლებიც მხოლოდ პარლამენტის წინაშე იქნებიან ანგარიშვალდებულნი.

სწორედ ამიტომ, სოციალური პრობლემების მოგვარების მოთხოვნით დაწყებული ნებისმიერი აქციის ადრესატი ახალი კონსტიტუციის პირობებში პრემიერ მინისტრი იქნება.

ასევე, მინისტრების თუ გუბერნატორების დანიშვნის, გათავისუფლების და „დატუქსვის“ უფლებაც მხოლოდ პრემიერ-მინისტრს ექნება. პრემიერი პრეზიდენტთან შეთანხმების გარეშე პარლამენტში წარადგენს ბიუჯეტს და პრეზიდენტის მიერ გამოცემული აქტების ნაწილიც სწორედ მის კონტრასიგნაციას (ხელმოწერას) საჭიროებს.

საკონსტიტუციო ცვლილებების საპარლამენტო განხილვა უახლოეს დღეებში დაიწყება და სავარაუდოდ, ოქტომბერში პროექტს უკვე დაამტკიცებენ.

ძლიერი პრემიერ-მინისტრის პოსტი 2013 წელს ამოქმედდება, იმ დროს,

■ საკონსტიტუციო რეფორმაზე მსჯელობა მორიგი პოლიტიკური პროცესია, სადაც ოპოზიციამ თავი ვერ გამოიჩინა, რადგან

ამისთვის არც საკმარისი ინიციატივა და არც რესურსი არ გააჩნია.

კონსტიტუცია რომ ყოფილიყო, ჯარის სარდალი მაინც პრეზიდენტი იქნებოდა.

იმ ფუნქციების მნიშვნელოვან ნაწილს, რომელიც დღევანდელ პრეზიდენტს აქვს, მთავრობის მეთაური - პრემიერ-მინისტრი შეასრულებს. ეს თვისობრივად ახალი ფიგურაა ქართული კონსტიტუციონალიზმის ისტორიაში და ბევრი არაფერი აქვს საერთო ნიკა გილაურის დღევანდელ თანამდებობასთან.

პროექტის თანახმად, ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკას

როცა მიხეილ სააკაშვილი თავის მეორე და უკანასკნელ საპრეზიდენტო ვადას ამოწურავს.

ეს საკონსტიტუციო ცვლილებები მიხეილ სააკაშვილს ხელისუფლებაში დარჩენის სამართლებრივ შანსს აძლევს. თუ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნებს „ნაციონალური მოძრაობა“ მოიგებს, ეს შანსი რეალური გახდება. ცხადია, იმ შემთხვევაში, თუ მიხეილ სააკაშვილს ამის სურვილი ექნება.

ფრანგულ გაზეთ „ლე მონდისთვის“ მიცემულ ინტერვიუში პრეზიდენტმა თქვა: „მე მიფიქრია ამ შესაძლებლობა-

ზე (პრემიერ-მინისტრობაზე), თუმცა, ამჟამად ძალიან ბევრი გაურკვეველობა რჩება. ვინ იცის, როგორი იქნება ორ წელიწადში ეკონომიკური ვითარება, საკონსტიტუციო რეფორმების მდგომარეობა, ჩემი განწყობა და პოლიტიკური რეიტინგი?“

ახალი კონსტიტუციის პროექტის კრიტიკოსები აღნიშნავენ, რომ ყველაზე ნაკლები ცვლილებები საკანონმდებლო ორგანოს შეეხო, რის გამოც ახალი კონსტიტუციის პროექტს დაბალანსებულს ვერ უწოდებ. ცვლილებების პროექტი ითვალისწინებს პარლამენტის უფლებას, უნდობლობა გამოუცხადოს მთავრობას, რაზეც პროცედურათა მთელი თანმიმდევრობაა განერილი. თუმცა, ამ პროცედურების ვადები „განელილია“, რაც მთავრობის გარეშე დიდი ხნით დარჩენისა და პოლიტიკური კრიზისის წარმოქმ-

ნის სერიოზულ საფრთხეს ქმნის.

პარლამენტში შემავალ პოლიტიკურ ძალებს ენიჭებათ ფუნქცია, რომელიც მათ აქამდე არასოდეს ჰქონიათ - ახალ მთავრობას დააკომპლექტებს ის პარტია, რომელსაც საპარლამენტო არჩევნებში საუკეთესო შედეგი ექნება.

პროცედურა ასეთია: პრეზიდენტი, რომელსაც ამ პროცესში მხოლოდ ფორმალური როლი აქვს, წამოაყენებს პრემიერ-მინისტრის იმ კანდიდატურას, რომელსაც საპარლამენტო არჩევნებში პირველ ადგილზე გასული პარტია შესთავაზებს. პრემიერობის კანდიდატი თავად შეარჩევს მინისტრებს და სამთავრობო პროგრამასთან ერთად პარლამენტს დასამტკიცებლად წარუდგენს.

საპარლამენტო არჩევნების მნიშვნელობა შესამჩნევად იზრდება. ვინ იქნება 2012 წლის საპარლამენტო არჩევ-

ნებზე გამარჯვებული პარტია - ახალი მოდელის პირობებში, ეს გადამწყვეტია.

„2004 წელს პოლიტიკური კლასი არ იყო მზად ამ ტიპის ცვლილებებისთვის. დღეს უკეთესი გარემოა ამ მხრივ - პარტიები გაიზარდნენ. განვითარების ამ ეტაპზე უნდა ჩამოყალიბდეს ძლიერი პოლიტიკური პარტიები, რომლებიც ქვეყნის მართვაზე პასუხისმგებლობას გაინაწილებენ,“ - ამბობს პავლე კუბლაშვილი, საკონსტიტუციო კომისიის წევრი ნაციონალური მოძრაობიდან.

საკონსტიტუციო რეფორმის პროცესი, რომელიც ახლა მიმდინარეობს, გასული წლის გაზაფხულზე დაიწყო. პრეზიდენტმა სააკაშვილმა ოპოზიციას საკონსტიტუციო პროცესში მონაწილეობა შესთავაზა.

“მე შევთავაზე ოპოზიციას რიგი წინადადებებისა, მათ შორის - საკონსტიტუციო რეფორმა ძლიერი პრეზიდენტითა და ძლიერი პარლამენტით. ოპოზიცია თავად ჩაუდგეს სათავეში საკონსტიტუციო კომისიას, მან განსაზღვროს დღის წესრიგი, „ - განაცხადა სააკაშვილმა 2009 წლის 11 მაისს, აპრილის აქციებში მონაწილე ოპოზიციის ლიდერებთან შეხვედრის შემდეგ. ამით მან ძალაუფლების გაზიარების მზაობა გამოხატა.

თუმცა, კომისიის მუშაობაში ოპოზიციის ჩართულობა მინიმალურია, მიღებულ პროექტში კი, ხსენებული ბალანსი - სათუო.

საკონსტიტუციო რეფორმაზე მსჯელობა მორიგი პოლიტიკური პროცესია, სადაც ოპოზიციამ თავი ვერ გამოიჩინა, რადგან ამისთვის არც საკმარისი ინიციატივა და არც რესურსი არ გააჩნია.

ირაკლი ალასანია, რომელსაც ახალი მოდელი არ მოსწონს, მის განხილვაში არ ერთვება და ფიქრობს, რომ ამით პასუხისმგებლობას მოიხსნის: „ჩვენ თავიდანვე არ მივიღეთ მონაწილეობა ამ ფარსში, რადგან თავიდანვე განვჭვრიტეთ „ნაციონალური მოძრაობის“ ჩანაფიქრი - სააკაშვილმა გააგრძელოს ხელისუფლებაში ყოფნა პრემიერ-

ვენასიოს ჯოჰისიის ჯოჰენსაჰი ახალი ჯონსტრუქციის ჰიჯიონესის ხოცვა

„საქართველოში მიმდინარე საკონსტიტუციო რეფორმის მიზანია, ხელისუფლების საპრეზიდენტო სისტემიდან შერეული ტიპის სისტემაზე გადასვლა, სადაც აღმასრულებელი ხელისუფლება იქნება მთავრობის ხელში, რომელიც, თავის მხრივ, ანგარიშვალდებული იქნება პარლამენტის წინაშე. პრეზიდენტი დაკარგავს მისი, როგორც ქვეყნის საგარეო და საშინაო პოლიტიკის ლიდერის როლს და დარჩება სახელმწიფოს ეროვნული დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირების გარანტად. მისი როლი, სავარაუდოდ, წარმოდგენილი იქნება როგორც სახელმწიფო ინსტიტუტებს შორის ნეიტრალური არბიტრისა. შემოთავაზებული საკონსტიტუციო ცვლილებები რამდენიმე მნიშვნელოვან გაუმჯობესებას მოიცავს.

თუმცა, მთავრობის უფლებამოსილების გავრცობის მიუხედავად, პრეზიდენტი ინარჩუნებს მნიშვნელოვან უფლებებს - კერძოდ, საერთაშორისო ურთიერთობების, შეიარაღებული ძალების და საგანგებო მდგომარეობის

სფეროებში. იგი უშუალო ურთიერთობას ამყარებს პარლამენტთან, მთავრობის გვერდის ავლით იმ შემთხვევებში, რომლებიც გავლენას ახდენენ სახელმწიფოს მთლიანობასა და სახელმწიფო ინსტიტუტების სათანადო ფუნქციონირებაზე. არსებობს სხვა ინსტიტუტებთან დაპირისპირების რისკი, რასაც ხელს ის ფაქტი უწყობს, რომ პრეზიდენტი პირდაპირი წესით აირჩევა, მთავრობას კი საპარლამენტო უმრავლესობა ირჩევს, რომელსაც პრეზიდენტი არ აურჩევია. მით უფრო, რომ საპარლამენტო არჩევნები ყოველ ოთხ წელიწადში ერთხელ, საპრეზიდენტო არჩევნები კი - ხუთ წელიწადში ერთხელ ტარდება. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია, რომ პრეზიდენტი ასრულებს პოლიტიკურ როლს, რაც არ შეესაბამება სახელმწიფოს საკონსტიტუციო წესრიგის მუდმივობისა და მისი ერთიანობის მიუკერძოებელი გარანტის როლს.

შესაბამისად, ვენეციის კომისია მიიჩნევს, რომ კონსტიტუციის მიღებამდე პროექტში გარკვეული ცვლილებები უნდა შევიდეს.

რის თანამდებობაზე. უმრავლესობა მათ ხელშია და პასუხისმგებლობა მათ უნდა გაინაწილონ, ვინც ამ პროცესებში მონაწილეობდა“.

გასულ კვირას ირაკლი ალასანია და დავით გამყრელიძე საკონსტიტუციო კომისიის წარმომადგენლებს მაინც შეხვდნენ. ორივე პოლიტიკოსი აცხადებდა, რომ ეს მათი ინიციატივა იყო. თუმცა, შეხვედრებიდან გამოსული, ორივე ოპოზიციონერი ერთხმად ამბობდა, რომ დიალოგი უშედეგო გამოდგა.

ალასანიას თქმით, სექტემბრის შუა რიცხვებისთვის მისი პარტია კონფერენციას გამართავს და ქვეყნის კონსტიტუციურ წყობასთან დაკავშირებით საკუთარ ხედვას წარადგენს.

სექტემბრის შუა რიცხვები სწორედ ის პერიოდია, როცა კონსტიტუციის პროექტის განხილვას უკვე პარლამენტი იწყებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ალასანიას კონფერენცია, კიდევ ერთი დაგვიანებული ნაბიჯია მის პოლიტიკურ კარიერაში.

რადიკალური ოპოზიცია ქვეყნის მთავარი კანონის შეცვლაში მონაწილეობის აუცილებლობას ვერ ხედავს. „ამ პროცესში მონაწილეობას აზრი არ აქვს, რადგან ეს ხელისუფლება 2013 წლამდე მაინც ვერ მივა და ეს ცვლილებებიც ძალაში არასოდეს შევა“, - ამბობს ნინო ბურჯანაძე „ლიბერალთან“ საუბარში.

თუ ოპოზიცია ეჭვობს, რომ ეს ცვლილებები სააკაშვილის მმართველობის გასახანგრძლივებლად ხდება, ამ პროცესისგან გამიჯვრით მით უფრო უწყობს ხელს ხელისუფლების სცენარის განვითარებას.

ხელისუფლება ცდილობს, ოპოზიციას მხოლოდ უკვე მიღებული გადაწყვეტილებების კომენტარების ფუნქცია დაუტოვოს. მიუხედავად დეკლარირებული ღია კარის პოლიტიკისა, ხელისუფლებას ოპოზიციისთვის რეალური ჩართულობის შესაძლებლობა არასოდეს მიუცია. ეს ჩართულობა ყოველთვის იმ ხარისხის არის, რაც ხელისუფლებისთვის არის ხელსაყრელი და ამ პროცესში მონაწილე თვინიერი პოლიტიკური პარტიები ხშირად

იმსახურებენ მმართველი გუნდის ქა-თინაურებს. მაგალითად, იმის გამო, რომ აგვისტოში არ დაისვენეს და 42-გრადაუსიან სიცხეში კონსტიტუციის საჯარო განხილვებში მონაწილეობა მიიღეს.

კონსტიტუციის ახალი მოდელის ეფექტურობაზე მსჯელობა მხოლოდ იქ შესული შესწორებებით მიაბიჭურია. პრემიერი რომ აიჩიო, საპარლამენტო არჩევნებში უნდა გაიმარჯვო. უკანასკნელმა არჩევნებმა კი ოპოზიციის სისუსტესთან ერთად ისიც აჩვენა, რომ მმართველი გუნდი ხელისუფლებაზე მონოპოლიის შესანარჩუნებლად უკან არაფერზე დაიხვეს.

იმ შემთხვევაშიც კი, თუ რაღაც მანქანებით ოპოზიცია პარლამენტში უმრავლესობით მოხვდება, წინ კიდევ ერთი დაბრკოლება ელის, რომლის გადალახვის პოტენციალი ჯერ არასოდეს გამოუმჟღავნებია - პრემიერის ერთ კანდიდატურაზე უნდა შეთანხმდეს. ადგილობრივი თვითმმართველობის არჩევნების წინ ოპოზიციის გაერთიანების ფუჭი მცდელობები და „გამარჯვების ფორმულების“ ძიება ახალი მოდელის პარლამენტში მთავრობის დამტკიცების დროს რომ განმეორდეს, პოლიტიკური კრიზისი გარდაუვალი იქნება.

მიუხედავად იმისა, რომ ცვლილებების მთავარი არსი ძალაუფლების გადანაწილებაა, იმის მტკიცება, რომ 2013 წლიდან საქართველოში აღარ იარსებებს გადამეტებული უფლებამოსილების მქონე ხელისუფალი, ნაადრევია.

დღევანდელი პარლამენტის ბუტაფორიულობის საიდუმლო კონსტიტუციის ხარვეზებზე მეტად მის ერთფეოვნებაშია. ვერც ერთი საკონსტიტუციო ცვლილება ვერ უზრუნველყოფს იმას, რომ მომავალშიც ასე არ იქნება. კონსტიტუცია ვერ იქნება იმის გარანტი, რომ ხელისუფლება გამოიჩინოს პოლიტიკურ ნებას საარჩევნო გარემოს შესაცვლელად, ოპოზიცია კი ამ შანსს გამოიყენებს. ■

სტატიაზე მუშაობდა მია ნიკლაური

ქაჩაუჯიას ბანანობა ხანი ჯონსბისის პირობებში

პირობები

- ▶ პრეზიდენტი რჩება ქვეყნის მეთაურად, სამხედრო ძალების მთავარსარდლად და საგარეო ურთიერთობებში უმაღლეს წარმომადგენლად, თუმცა, აღარ წარმართავს და განახორციელებს საშინაო და საგარეო პოლიტიკას.
- ▶ პრეზიდენტი წამოაყენებს პრემიერ-მინისტრის კანდიდატურას და ნიშნავს პრემიერ-მინისტრს.
- ▶ პრეზიდენტს აღარ შეეძლება აღმასრულებელი ხელისუფლების სამართლებრივი აქტების გაუქმება ან შეჩერება;

პირობები-მინუსები

- ▶ მთავრობა ხდება აღმასრულებელი ხელისუფლების უმაღლესი ორგანო.
- ▶ მთავრობის მეთაურია პრემიერ-მინისტრი, რომელიც თანამდებობაზე ნიშნავს და ათავისუფლებს მთავრობის სხვა წევრებს.
- ▶ პრემიერ-მინისტრობის კანდიდატურას წარადგენს ახლად არჩეულ პარლამენტში პირველ ადგილზე გასული პარტია.

პირობები

- ▶ პარლამენტს უფლება აქვს, უნდობლობა გამოუცხადოს მთავრობას.
- ▶ პარლამენტს სრული შემადგენლობის უმრავლესობით შეუძლია, პრემიერ-მინისტრის წინაშე ცალკეული მინისტრის თანამდებობრივი პასუხისმგებლობის საკითხი დასვას.
- ▶ პარლამენტს პრეზიდენტის ვეტოს დაძლევა სრული შემადგენლობის ნახევარზე მეტით შეეძლება.

ინტოჯები

საქართველოს კულტურული და დიპლომატიური გახსნილობა ქვეყნისთვის ძალიან მომგებიანია.

მარკ მალენი

თბილისში სტამბულიდან ჩამოვფრინდი. თვითმფრინავში მგზავრების თითქმის ნახევარი ინდოელები იყვნენ, ძირითადად, პენჯაბის რეგიონიდან. გავესაუბრე და აღმოჩნდა, რომ უმრავლესობა თბილისში ბიზნესს სწავლობს. ჩემს მეგობარს აფრიკელი მეზობელი ჰყავს. ბოლო დღეებში, საქართველოში თურქ და ერაყელ ქურთებს, და ირანელებსაც შევხვდი. ვისაც ველაპარაკე, ასე მითხრეს, აქ ჩამოსვლა ადვილია და დასარჩენადაც კარგი ადგილიაო. მათი აქ გადმოსვლის მთავარი მიზეზი ქრთამების არარსებობა და ტრანსპორტია.

ერთი ათწლეულის წინ სიტუაცია კარდინალურად განსხვავდებოდა. ჩამოსული უცხოელების უმრავლესობა ამერიკელები და ევროპელები იყვნენ. ისინი აქ მოდიოდნენ მცირე თუ ხანგრძლივი დროით, რათა განესაჯათ, გაენალიზებინათ, შეეფასებინათ, რჩევები მიეცათ, ესწავლებინათ და პერიოდულად, იდეები გამოეთქვათ იმაზე, თუ როგორ უნდა განვითარებულიყო საქართველო. ერთ-ერთი მათგანი მეც ვიყავი.

ძირითადად, ეს საკმაოდ ერთგვაროვანი ჯგუფი იყო. ისინი ჩამოდიოდნენ, რადგან ეს მათი სამუშაო იყო; მოდიოდნენ იმიტომაც, რომ საქართველო დიდებული ქვეყანაა, თანაც, აქ ჩამოსვლისთვის კარგად უხდიდნენ. საკვები აქ გაცილებით უკეთესი იყო, ვიდრე თავიანთ ქვეყნებში. ისინი აღფრთოვანებულნი იყვნენ, ფიქრობდნენ, რომ რაღაც განსაკუთრებულს აკეთებდნენ აქ და ზოგ შემთხვევაში ეს მართლაც ასე იყო. თუმცა, თუ გულწრფელი ვიქნები, უნდა ვთქვა, რომ ეს ურთიერთობა მთლად ჯანსაღი არ ყოფილა, განსაკუთრებით შევარდნადის პრეზიდენტობის ბოლო წლებში. ის ყველას ეუბნებოდა, რომ საქართველო არმემდგარი სახელმწიფოა და რომ თავად მზად იყო დასახმარებლად. ეს ურთიერთობა უთანასწორო და შეიძლება ითქვას, კოლონიურიც კი იყო.

ახლა სიტუაცია ნამდვილად შეიცვალა. წლის ამ მონაკვეთში რეგულარული ტურისტები ჩამოდიან და მათი ჯგუფები ძალზე მრავალფეროვანია. მე ვნახე სკანდინავიური ოჯახები, ბრიტანელი მოგზაურები, სომეხი და უკრაინელი წყვილები - ისინი აქაურობის დასათვალისწინებლად ჩამოვიდნენ, დროის კარგად გასატარებლად. მათი რაოდენობა საკმარისი არ არის, მაგრამ ისინი, როგორც ჩანს, კარგად ერთობიან და იმედი ვიქონიოთ, რომ მომავალში კიდევ ჩამოვლენ. ზოგადი ტენდენცია ნამდვილად მისასალმებელია.

ყველაზე საინტერესო ჯგუფები მაინც ისინია, რომლებიც საშუალო შემოსავლების ქვეყნიდან მოდიან. მე ეს კონკრეტულ რამეზე მიმიტებს: 1. მათთვის საქართველო სასურველი ადგილია. ცხადია, რომ ეს ადამიანები საქართველოს განიხილავენ, როგორც თავის სამშობლოზე უკეთეს ადგილს - უფრო უსაფრთხოს და სახარბიელოს ფულის კეთებისთვის, ან სწავლისთვის. ეს მართლაც წარმოუდგენელი ტრანსფორმაციაა. 2. საქართველო ამ ყველაფერმა მეტი მრავალფეროვნება მოუტანა. ადრე აქ, ძირითადად, ორი ჯგუფი ჩამოდიოდა: ისინი, ვისაც საბჭოთა კავშირიდან მოყოლებული საქართველოსთან გარკვეული კავშირები ჰქონდათ და აქ მომუშავე დასავლელი სტუმრები (ჩრდილოეთ ამერიკიდან და ევროპიდან). სტუმრებისა და მაცხოვრებლების ახალი მრავალფეროვნება ძალზე ხელსაყრელი იქნება ბიზნესის, ინვესტიციისა და ტურიზმის თვალსაზრისით. 3. სტუმრების ეს ახალი ჯგუფი ქართველებს

■ ცხადია, რომ ეს ადამიანები საქართველოს განიხილავენ, როგორც თავის სამშობლოზე უკეთეს ადგილს – უფრო სახარბიელოს ფულის კეთებისთვის ან სწავლისთვის. ეს წარმოუდგენელი ტრანსფორმაციაა.

განიხილავს, როგორც თანასწორებს. 10 წლის წინ დასავლელმა ვიზიტორებმა აქ ბევრი ფული გააკეთეს. ისინი აქ იყვნენ საქართველოს დასახმარებლად და ეს ყველაფერი უთანასწორო ურთიერთობებს ქმნიდა. ისინი ქართველებს განიხილავდნენ აღმოსავლეთ ევროპელებად ან პოსტსაბჭოთა ხალხად. ახალი ვიზიტორებისთვის საქართველო ამ კატეგორიებით არ განისაზღვრება. მათთვის ქართველები, უბრალოდ, ევროპელები არიან, ან უფრო უკეთეს შემთხვევაში, უბრალოდ ქართველები.

საქართველოს კულტურული და დიპლომატიური გახსნილობა ქვეყნისთვის ძალიან მომგებიანია. 2004 წელს მიღებულმა გადაწყვეტილებამ, რომლის მიხედვითაც საქართველომ ევროპის ქვეყნებისთვის ვიზის მოთხოვნილება გააუქმა, ქვეყანას ბევრი ინვესტიცია და პოპულარობა მოუტანა. სტუმრების შემდეგი ტალღა უფრო მრავალრიცხოვანი იქნება. საქართველოსთვის ალბათ ერთ-ერთი მთავარი კითხვა იქნება, თუ როგორ შეხვედება იგი სტუმრებს: როგორც საფრთხეს, როგორც ახალ შესაძლებლობას თუ როგორც სტუმრებს? ის, თუ როგორ მოეპყრობიან ვიზიტორების ამ ახალ ტალღას, საქართველოს გრძელვადიანი მომავლისთვის ისეთივე მნიშვნელოვანი იქნება, როგორც ქვეყნის იმიჯი ვაშინგტონის, მოსკოვის, ბრიუსელისა და ლონდონის თვალში. **■**

ინგლისურიდან თარგმნა გიორგი ცხადაიამ

მოსახლეობამ უნდა იბჩინოს, ხომ ჩაჯობები მათთვის ტახტებზე

ინტერვიუ გაეროს მუდმივ კოორდინატორთან და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) მუდმივ წარმომადგენელთან საქართველოში, **ჯეიმი მაკგოლდრიკთან**

15 სექტემბერს მსოფლიო დემოკრატიის საერთაშორისო დღეს აღნიშნავს. „ლიბერალი“ გაესაუბრა გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) ხელმძღვანელს საქართველოში დემოკრატიის განვითარების რამდენიმე ასპექტის შესახებ

სექტემბრიდან საქართველოს პარლამენტმა ახალი კონსტიტუციის საჯარო განხილვები დაიწყო. როგორია გაეროს განვითარების პროგრამის რეკომენდაციები ახალ კონსტიტუციაზე და მისი მომზადების პროცესზე?

ჩვენ საქართველოში თვალ-ყურს ვადევნებთ ყველაფერს, რაც დემოკრატიის განვითარებას ეხება, მათ შორის – ახალი კონსტიტუციის შექმნის პროცესს და ამ დოკუმენტს განვიხილავთ, როგორც ხელისუფლების უფრო დაბალანსებული მოწყობის წინაპირობას.

ჯერჯერობით, ადრეა იმის თქმა, თუ რას მივიღებთ საბოლოოდ. კარგი იქნება, თუ ხელისუფლება ექსპერტების რეკომენდაციებს გაითვალისწინებს, თუმცა, ყველაზე მთავარი ის არის, რომ საქართველოს მოსახლეობამ იგრძნოს ამ პროცესში ჩართულობა. საბოლოო ვაშში, კონსტიტუცია ქვეყნის მოქალაქეებისთვის უნდა იქმნებოდეს.

ობოზიცია თითქმის არ არის ჩართული ამ პროცესში, როგორ შეაფასებდით ამ ფაქტს?

ჩვენს ფუნქციაში არ შედის პოლიტიკური პარტიების გადანყვეტილებების კომენტირება. თუმცა, უმჯობესი იქნებოდა, დიალოგი შემდგარიყო და ახალი კონსტიტუციის შესახებ დისკუსიაში მეტ ხალხს მიეღო მონაწილეობა.

გაეროს განვითარების პროგრამის მიერ საქართველოს პარლამენტისთვის გამოყოფილი მხარდაჭერა წელს 270

ფოტო: სანა კარაქულიძე

ათასიდან 900 ათას დოლარამდე იზრდება. რომელ კონკრეტულ სფეროებს მოხმარდება გაზრდილი ბიუჯეტი?

გაზრდილი ბიუჯეტი, ძირითადად, პარლამენტის ქმედუნარიანობის გაზრდას და თანამშრომლების ტრენინგებს მოხმარდება. გარდა ამისა, მხარს დაეუჭერთ საქართველოს პარლამენტის თანამშრომლობას ბალტიისპირეთის, სკანდინავიისა და აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების პარლამენტებთან.

ჩვენ განსაკუთრებულ ყურადღებას ვაქცევთ პარლამენტის როლის გაზრდას. მიგვაჩნია, რომ მნიშვნელოვანია მისი მოდერნიზება, ადამიანური რესურსების მომზადება და თანამშრომლების კვალიფიკაციის ამაღლება. ასევე, დავე-

■ **„პარლამენტის გაძლიერება მთავარი ნაბიჯია დემოკრატიისკენ.“**

ხმარებით კანონმდებლობაზე სამუშაოდ საქირო უნარების ჩამოყალიბებაში.

პარლამენტის გაძლიერება მთავარი ნაბიჯია დემოკრატიისკენ. საზოგადოებამ უნდა დაინახოს, რომ ძლიერი პარლამენტი, რომელიც მათი იდეების გამტარებელი და გამზომოვანებელია, გამჭვირვალე ორგანოა, რომელსაც ხალხი ენდობა.

გაეროს განვითარების პროგრამა ასევე თანამშრომლობს ახლად არჩეულ თვითმმართველობის ორგანოებთან. რა შედეგი გაქვთ ამ ეტაპზე?

ადგილობრივი თვითმმართველობები დემოკრატიის ცენტრალური საყრდენია. თვითმმართველობისადმი ორი ძირითადი მიდგომა არსებობს – ერთი მისი განვითარებისთვის საჭირო გამართული საკანონმდებლო ბაზაა, მეორე კი მისი კომპეტენციის ამაღლება, რათა მან ეფექტურად შეასრულოს თავისი ვალდებულებები.

ჩვენი მხარდაჭერა ორივე ასპექტს მოიცავს, ვეხმარებით როგორც ეროვნული კანონმდებლობის გამართვაში, ასევე – კომპეტენციის ამაღლებაში, სადაც თვითმმართველობის წარმომადგენლების განათლებას დიდი ყურადღება ეთმობა. დემოკრატიის განვითარებისთვის აუცილებელ ფაქტორად ძლიერ ადგილობრივ თვითმმართველობას მივიჩნევთ და შესაბამისად, მათ ქმედუნარიანობის გაზრდაში ვეხმარებით.

გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესმა კომისარიატმა დევნილთა ჩასახლების პროცესზე შემოწმება გამოთქვა და განაცხადა, რომ ეს პროცესი გაუმჭვირვალედ მიმდინარეობს. რა სახის რეკომენდაციები აქვს გაეროს განვითარების პროგრამას ამ პროცესთან დაკავშირებით?

ეს რთული პროცესია და მნიშვნელოვანია, რომ მთავრობა, ზოგადად, იზიარებს რეკომენდაციებს და კეთილგანწყობილია მათ მიმართ. მიუხედავად იმისა, რომ დევნილების ჩასახლება აქტიურად შუქდება მედიაში, უჩვენებენ დევნილებს, რომლებმაც მიიღეს მთავრობის წინადადება და იმათაც, ვინც შეთავაზებაზე უარი თქვა, თუმცა, სრული სურათი იმისა, თუ რა ხდება, არ მიგვიღია. გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატი აგრძელებს თანამშრომლობას საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა, განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტროსთან ამ საკითხის მოგვარების მიზნით. **■**

ესაუბრა ნანა საჯავაძე

კომენტარი

თითქმის დასხუნილი ომი

სამხედრო მისია დასრულებულია, თუმცა, ომი კვლავ გრძელდება.

გიორგი ცხადაია

ამერიკელი სამხედროები ავღანეთში, 2010

2010 წლის 31 აგვისტოს აშშ-ს პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ განაცხადა, რომ ამერიკის სამხედრო მისია ერაყში დასრულდა. მისივე თქმით, ერაყში 160 ათასიდან მხოლოდ 50.000 ამერიკელი სამხედრო დარჩება, რომლებიც „რჩევებს მისცემენ და დაეხმარებიან“, ერაყის უსაფრთხოების ძალებს. ასევე, ამერიკელი სამხედროები გააგრძელებენ ანტიტერორისტულ ოპერაციებს ერაყის ტერიტორიაზე. აღნიშნული სამხედრო კონტიგენტი, ერაყის მთავრობასთან დადებული შეთანხმების მიხედვით, ქვეყანას 2011 წლის ბოლოსთვის დატოვებს.

ობამას სიტყვამ არაერთგვაროვანი რეაქციები გამოიწვია: მეინსტრიმ-მედიის ნაწილმა ფრაზა „სამხედრო მისიის დასრულება“, ომის დასრულებად მიიღო. ჟურნალისტებისა და ექსპერტების ნაწილმა ამ ფრაზაზე მკვეთრად უარყოფითი რეაქცია გამოავლინა. საქმე ის არის, რომ ომი ერაყში ჯერ არ დასრულებულა და საეჭვოა, 2011 წლისთვისაც რამე შეიცვალოს. პირიქით, შესაძლოა, ვითარება გაუარესდეს კიდევ.

დაძაბულობა რელიგიურ და ეთნიკურ ჯგუფებს შორის გრძელდება, რასაც პერიოდული აგრესია და ტერაქტები ახლავს. 2010 წლის მარტის არჩევნებმაც დღემდე შედეგი ვერ გამოიღო და ერაყის მთავრობის ფორმირება ვერ ხერხდება. ამ ფონზე, ამერიკის პრეზიდენტის ოპტიმიზმი ბევრისთვის სამართლიანი გალიზიანების საბაზი ვახდა. ასეა თუ ისე, ერაყის ომის ერთი მნიშვნელოვანი ფაზა დამთავრდა და საერთო შეფასებების გაკეთება უკვე შესაძლებელია.

ერაყის ომის მორალური (და სამართლებრივი) მხარის განხილვას სანამ შევუდგებოდეთ, რეალისტური მიდგომა გამოვიყენოთ: ფაქტია, რომ სადამ ჰუსეინის გარდა მსოფლიოში სხვა სისხლიანი დიქტატორებიც არსებობდნენ, მაგრამ მათ საქმიანობაში აშშ ქვეყნის ოკუპაციის გზით არ ჩარეულა. უფრო მეტიც, რუანდის გენოციდის შემდეგაც, ამ ქვეყანაში დასავლელი მშვიდობისმყოფელებიც კი არ შესულან.

რა სარგებელი ნახა ამერიკამ ერაყის ომით? ომი შტატებს 700 მილიარდზე მეტი დაუჯდა, ფორმალურად 7 წელს გრძელდე-

ბოდა და დაახლოებით 4 400 ამერიკელი სამხედრო სიცოცხლე შეინარა. ექსპერტები მსჯელობენ იმაზე, შეიძლება თუ არა ამ რესურსების უფრო ეფექტურად გამოყენება, მაგალითად, ამერიკის უცხოეთის ნავთობზე დამოკიდებულების შესამცირებლად. პრეზიდენტმა ობამამ ამ მიმართულებით ნაბიჯები უკვე გადადგა. მისი პროექტი „ახალი ენერჯია ამერიკისთვის“, ითვალისწინებს, მომდევნო ათწლეულის განმავლობაში, 150 მილიარდი დოლარის დახარჯვას ისეთი კერძო ინიციატივების ნახალისებისთვის, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ენერჯის დივერსიფიკაციას.

აქედან გამომდინარე, ჩნდება კითხვა, შესაძლებელი იყო თუ არა ერაყის ომის თავიდან აცილება, 100 000-ზე მეტი ერაყელის და 4 400 ამერიკელის სიცოცხლის გადარჩენა და ომის თანმხლები ყველა სხვა უბედურებისთვის გვერდის ავლა? პასუხები მრავალფეროვანია, თუმცა, რეალობა - უცვლელი: ამერიკის ენერჯო უსაფრთხოება ჯერ კიდევ დრამატულად დამოკიდებულია არასტაბილური რეგიონების პოლიტიკაზე.

არგუმენტი, თითქოს, ერაყის ომით ამერიკამ საკუთარი ბაზრისთვის ერაყული ნავთობის უსაფრთხო და იაფი მიწოდება უზრუნველყო, სწორი არ არის. სინამდვილეში, ფასები ომის დროს არათუ დავარდა, არამედ კატასტროფულად აიწია. 2007-2008 წლებში ნავთობის ფასმა რეკორდულ მაჩვენებელს მიაღწია. 2008 წლის ივლისში, ერთი ბარელი ნავთობის ფასი რეკორდული 147.27 დოლარი იყო. ამის შემდეგ, ფასები ნელ-ნელა ვარდებოდა, რისი მიზეზიც დასავლეთში ნავთობზე მოთხოვნის შემცირება გახდა. ბოლოს ფასი ნელ-ნელა დაუბრუნდა „ნორმალურ“, 70-დოლარიან ნიშნულს. აქედან გამომდინარე, წარმოდგენა, რომ ამერიკის ჯარების ყოფნას ერაყში შესაძლოა, დადებითი გავლენა მოეხდინა ნავთობის ფასზე, მცდარია. ყველა მაჩვენებელი იმას ადასტურებს, რომ ამ პერიოდში ფასი სტაბილური არ გამხდარა, პირიქით - იზრდებოდა.

რაც შეეხება ომის მორალურ მხარეს, არსებობს ე.წ. „სამართლიანი ომის“, (just war) კონცეფცია. ამ კონცეფციის მიხედვით, შეიძლება, გვექონდეს გარკვეული შემთხვევები, რომელიც მორალურად გვაშეაფასებებდა სამხედრო ჩარევას.

სადაც ჰუსეინმა და მისმა კრიმინალურმა ხელისუფლებამ განახორციელა ქურთებისა და შიიტი მოსახლეობის სისხლიანი მკვლელობები. ერთი მოსაზრებით, თუ ამერიკის სამხედრო ინტერვენციას 100 000-ზე მეტი ერაყელის სიცოცხლე შეენირა (ზოგიერთი მონაცემებით ეს ციფრი ერთ მილიონზე მეტია), მაშინ გამოდის რომ ერაყელი მოქალაქეების წინაშე იდგა არჩევანი: ათობით ათასობით ერაყელის სიცოცხლე სადამ ჰუსეინის რეჟიმის დაშლის სანაცვლოდ. ეს არჩევანი მათ მაგივრად სხვამ - აშშ-მ გააკეთა.

კრიტიკოსების ნაწილი მიიჩნევს, რომ არჩევანის უფლება მხოლოდ კონკრეტული ქვეყნის - ერაყის მოსახლეობას ჰქონდა. ეს მოსაზრება გადაჭარბებულია, რადგან ბოლო ორი ათწლეულის ისტორიაში არსებობს შემთხვევები, სადაც სხვა ქვეყნების შიდა საქმეებში სამხედრო ჩარევას დასავლეთში მორალურად გამართლებულად თვლიან (ამისთვის კოსოვოს მაგალითიც კმარა).

ექსპერტების უმრავლესობა ამერიკას გაეროს ქარტიის დარღვევასა და უნილატერულ, ერთპიროვნულ ქმედებებში ადანაშაულებს. ამ პრობლემის მიზეზი საერთაშორისო პოლიტიკური სისტემის გაუმართაობასა და ბუნდოვან სამართლებრივ ბაზაში უნდა ვეძებოთ (ზოგ შემთხვევაში, ჩარევა „ჰუმანიტარული მისიით“, გამართლებულია, ზოგიერთ შემთხვევაში - არა).

და ბოლოს, ომის პოლიტიკურ განზომილებაზე გადავიდეთ, იმაზე, თუ რა პოლიტიკური შედეგები გამოიწვია ერაყში შეჭრამ და რა დილემის წინაშე დააყენა ამერიკა.

2006 წელს, ამერიკული ჯარის შეჭრიდან სამ წელიწადში ერაყში შიიტებსა და სუნიტებს შორის სამოქალაქო ომი დაიწყო. შიიტების ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი დაჯგუფების ლიდერი მუქთადა ალ-სადრი ირანის მხარდაჭერით სარგებლობს და ჯერჯერობით, ამერიკის მიერ „მონონებულ“, ერაყის ახალი მთავრობის მონახაზში არ შედის. ბარაკ ობამამ თავის სიტყვაში ისაუბრა იმაზე, რომ ერაყის ახალი მთავრობა უნდა იყოს მაქსიმალურად ინკლუზიური და რეპრეზენტაციული. სინამდვილეში, ამერიკა მხარს დაუჭერს მხოლოდ ისეთ მთავრობას, რომელიც პროამერი-

კული იქნება. სადრისტები კი მეინსტრიმ პოლიტიკიდან სრულიად გამოთიშულნი რჩებიან.

მსგავს მიდგომაში სდებდნენ ბრალს ამერიკის ადმინისტრაციას ყირგიზეთის პრეზიდენტ ბაკიევიანთან დაკავშირებითაც. ჟურნალ Foreign Affairs-ში გამოქვეყნდა სტატია, სათაურით „ევრაზიის ხელახალი გააზრება“, (Reimagining Eurasia), სადაც ავტორები ამერიკის პოლიტიკის სწორედ ამ ასპექტზე ამახვილებენ ყურადღებას: კონკრეტული პოლიტიკური ძალების და არა - სახელმწიფოების მხარდაჭერაზე. ავტორების აზრით, ამერიკა მხარს უჭერს მხოლოდ ისეთ მთავრობას, რომელიც მკვეთრად პროამერიკულია.

Foreign Affairs-ის სტატიაში საქართველოც იყო ნახსენები, როგორც ქვეყანა, რომლის მიმართაც ამერიკას დამახინჯებული საგარეო პოლიტიკური ურთიერთობები აქვს. ქართველი რადიკალი პოლიტიკოსების ერთი ნაწილი თვლის, რომ ამერიკის ადმინისტრაციის შეუპოვარი პოზიციის სიმწარე უკვე იწვინა. ისინი თავიანთ წარუმატებლობას სწორედ ამერიკის ადმინისტრაციის მტკიცე პოზიციას უკავშირებენ. საყველთაო აღქმა ისეთია, რომ ამერიკა ღია თუ ფარული გზებით მხარს უჭერს ისეთ რეჟიმებს, რომლებიც პროამერიკულია და არ ცდილობს ისეთი ძალების ჩართვას, რომლებსაც ანტიამერიკული პოზიცია აქვთ. ამ შემთხვევაში, ყველაფერი იმაზე დამოკიდებული, რამდენად ძლიერი პოზიციები აქვს ოპოზიციას. ბაკიევის შემთხვევაში ოპოზიციამ გაიმარჯვა, სააკაშვილის შემთხვევაში - როგორც ჩანს, დამარცხდა, ერაყის ახალი მთავრობის შემთხვევაში კი მათი ბედი ჯერ კიდევ გაურკვეველია.

ერაყის ომმა აზიის რეგიონში ამერიკის საგარეო პოლიტიკის მორალური, პრაგმატულ-ეკონომიკური და პოლიტიკური მხარეები სერიოზული კითხვის წინაშე დააყენა. ნიშნავს თუ არა ერაყში დემოკრატია იმას, რომ ხელისუფლებაში ანტიამერიკული ძალები მოვლენ? მოუტანს თუ არა ამერიკის საგარეო პოლიტიკა ერაყს მშვიდობას? ვნახოთ, მოხდება თუ არა ამ პოლიტიკის ახალი რედაქციით ჩამოყალიბება. ომის შედეგებს ჯერ კიდევ ითვლიან.

რუსეთი, ჩრდილოეთ კავკასია

"ჩაქხასიის ემიხატი" საფიქსიონო

ნუთუ, ჩეჩნეთის წინააღმდეგობის მოძრაობაში განხეთქილებაა?!

ემილ სულეიმანოვი

დოკუ უმაროვი

ერთი თვის წინ მომხდარი მოვლენა ბევრმა ჩეჩნეთის წინააღმდეგობის მოძრაობის დასასრულის დასაწყისად მიიჩნია.

1 აგვისტოს ე.წ. „კავკასიის ემიხატის“ – რუსეთის ჩრდილო კავკასიის ვირტუალური ისლამური სახელმწიფოს – ლიდერმა დოკუ უმაროვმა, რომელიც რეგიონის დამოუკიდებლობისათვის მოსკოვთან ბრძოლას აწარმოებს, იმამის თანამდებობიდან ვადაზე ადრე წასვლის შესახებ განცხადება გააკეთა.

მიზეზად მან ჯანმრთელობის გაუარესება დაასახელა. დოკუმ თავის მემკვიდრედ საკუთარი ნაიბი (მოადგილე) და, ამავდროულად, ჩეჩნეთის აღმოსავლეთის ფრონტის სარდალი, ნიჭიერი საველე კამანდირი და დივერსიული ომის სპეციალისტი ასლამბეკ ვადალოვი დაასახელა. ორი დღეც კი არ იყო გასული, რომ დოკუმ თავდაპირველი განცხადება უარყო და მას „სრულიად ფალსიფიცირებული“ უწოდა.

უმაროვი საკმაოდ წინდაუხედავად მოიქცა. იმ ფაქტმა, რომ იგი 2-3 დღე-ღამის განმავლობაში ემიხატის ხელმძღვანელობასთან დაკავშირებით ორი აბსოლუტურად ურთიერთგამომრიცხავი განცხადებით გამოვიდა, წინააღმდეგობის მოძრაობის რიგებში მნიშვნელოვანი განხეთქილება შეიტანა.

რამდენიმე დღის შემდეგ ვადალოვმა და მისმა საკმაოდ გავლენიანმა

მომხრებმა გამოაქვეყნეს ვიდეო, რომელშიც უმაროვის საქციელი საკმაოდ მკაცრი ტონით დაგმეს.

წინააღმდეგობის ზოგიერთმა ცნობილმა წარმომადგენელმა უმაროვისადმი ერთგულების ფიცი უკან გამოითხოვა და ყოფილ იმამს მოჯაჰედებისადმი უპატივცემულობაში დასდეს ბრალი. მათი სიტყვებით, უმაროვმა საკუთარი გადაწყვეტილება ვილაცის „ბრძანების“ შედეგად უარყო. მსგავსი ბრალდება, ადგილობრივი ტრადიციით, სერიოზული შეურაცხყოფაა. თავის მხრივ, ვადალოვმა ნაიბის უფლებამოსილება მოიხსნა და სხვა ჩეჩენ მოჯაჰედებთან ერთად ემიხატის ქვეშევრდომობაზე უარი თქვა.

აჯანყებულებმა იმედი გამოთქვეს, რომ მალე წინააღმდეგობის მოძრაობის მეომრები მთელი ჩრდილო კავკასიის მასშტაბით, გაიგებდნენ მათი გადაწყვეტილების შესახებ და მიემხრობოდნენ.

ამით ისინი უარყოფდნენ უმაროვს, როგორც ადამიანს, რომელმაც საკუთარი თავის სრული დისკრედიტაცია მოახდინა.

შემდგომში მოვლენები სწრაფად განვითარდა. ემირ ადამი, ინგუშეთის წინააღმდეგობის ფრთის ხელმძღვანელი, გამოვიდა განცხადებით, რომელშიც უმაროვისადმი თავისი ერთგულება დაადასტურა და მას „უშიშარი მეომარი“ უწოდა.

იგივე განცხადება გააკეთა წინააღმდეგობის მოძრაობის დაღესტნის

ფრთის ლიდერმაც. მათ უმაროვს „კავკასიის მუსლიმების ერთადერთი ლეგიტიმური ლიდერი“ და „ყველაზე პატივსაცემი და გამოცდილი ემირი“ უწოდეს.

სინამდვილეში რა იმალება დოკუ უმაროვის მიერ საკუთარი გადაწყვეტილების გაუქმების მიღმა და რა არის განხეთქილების ნამდვილი მიზეზი?

უმაროვი მართლაც მძიმედ ავადა – აგერ უკვე 2005 წლიდან, რაც თავის რეპორტაჟებში რამდენიმე დამოუკიდებელმა კომენტატორმაც დაადასტურა, მაგალითად – ანდრეი ბაბიციკი.

გასული წლის ნოემბერში, ფე-ეს-ბე-მ წინააღმდეგობის რიგებში ჩანერგილი აგენტის საშუალებით უმაროვზე შეტევა განახორციელა. იგი დაიჭრა. მას შემდეგ კავკასიის ემიხატის ლიდერის ჯანმრთელობა დღითიდღე უარესდებოდა. ამჟამად, მას დაკისრებული მოვალეობების ჯეროვნად შესრულება აღარ ძალუძს, რაც დოკუმ დე-ფაქტოდ ამ წლის ივლისის ბოლოს თავის მოადგილედ ვადალოვის დანიშვნით აღიარა.

უმაროვი მეტისმეტად ფრთხილი და უინიციატივო ადამიანია. მისი მეთაურობისას წინააღმდეგობის მოძრაობის ჩეჩნური ფრთა საკმაოდ შესუსტდა, რასაც, პირველ რიგში, ის განაპირობებს, რომ სამხედრო ნიჭით დაჯილდოებული ახალი ნაკადი არ არსებობს.

პრომოსკოვურ ჩეჩენ მილიციონერებზე არც თუ ისე ხშირი თავდასხმების გარდა, სამხედრო მოქმედებების

მთელმა სიმძიმემ „სუფთა“ ტერორიზმის სფეროში გადაინაცვლა: გახშირდა თვითმკვლელი ტერორისტების თავდასხმები რუსეთის ქალაქებზე, რასაც სამოქალაქო მოსახლეობაში მნიშვნელოვანი მსხვერპლი მოჰყვა. ბევრი მოჯაჰედი ამ ტაქტიკას დღემდე არ აღიარებს და უღმერთოს უწოდებს. სანაცვლოდ, ისინი საკუთარ რიგებში არსებული „მოლაღატების“ – ანუ პრომოსკოვური ჩეჩნების, და „ოკუპანტების“, ჩეჩნეთში განლაგებული რუსული საჯარისო ნაწილების, წინააღმდეგ ბრძოლის გაძლიერებას ითხოვენ.

არანაკლებ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ის, რომ წინააღმდეგობის წრეებში გარკვეული იდეოლოგიური კონფლიქტია. წინააღმდეგობის ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ჯიხადი, რომელიც არამარტო ჩეჩნეთში, არამედ ჩრდილო კავკასიის მთელ მუსლიმურ ნაწილში მიმდინარეობს, მსოფლიო ჯიხადის განუყოფელი ნაწილია და მუსლიმთა მინების არამორწმუნეთა და ისლამის მოლაღატეთა ოკუპაციისაგან გათავისუფლებას ისახავს მიზნად.

ამ კონცეფციას არ იზიარებს სეკულარული თვალთახედვის მომხრე აჰმად ზაკაევი, რომელიც, თავის დროზე, ევროპაში ასლან მასხადოვის სპეციალური წარმომადგენელი იყო. ზაკაევი, რომელიც რამდენიმე წელია ლონდონში ცხოვრობს, 2007 წელს კავკასიის ემირატის გამოცხადებას და

წინააღმდეგობის მოძრაობის „ისლამიზაციას“ თავიდანვე არ დაეთანხმა და ამას მოსკოვის ფანდი უწოდა.

რა შედეგი შეიძლება მოჰყვეს წინააღმდეგობის მოძრაობის გახლეჩას? მსგავსი სერიოზული განხეთქილება წინააღმდეგობის მოძრაობაში უპრეცედენტოა.

ჩეჩნეთის რგოლის „ამოვარდნა“ შეიძლება, ჩრდილოკავკასიური წინააღმდეგობის მოძრაობისთვის მნიშვნელოვან საფრთხეს მოასწავებდეს.

მართალია, ჩეჩნური ფრონტი უკანასკნელ წლებში მნიშვნელოვნად შესუსტდა, მაგრამ იგი უმნიშვნელოვანეს გეოგრაფიულ რგოლს წარმოადგენს, რომელიც ერთმანეთთან ორ მთავარ ჩრდილოკავკასიურ ფრონტს აკავშირებს – დაღესტურსა და ინგუშურს, და ასევე, მნიშვნელოვან სულ უფრო მზარდ ყაბარდო-ბალყარულს.

თავად ჩეჩნებმა ეს კარგად იციან. ამიტომ, ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ვადალოვისა და უმაროვის მომხრეებს შორის კონფლიქტი სამხედრო კონფრონტაციაში გადაიზარდოს.

ამავდროულად, არსებული ინფორმაციით, ორივე ემირის მოკავშირეები ჩრდილოკავკასიის წინააღმდეგობის მოძრაობის მართვის უფლებაზე კულისებს მიღმა ბრძოლას აწარმოებენ.

ამ მხრივ საინტერესოა ახლახანს (29 აგვისტოს) რამზან კადიროვის მშობლიურ სოფელ ცენტრორიზე ვადალოვთან დაახლოებული რამდენიმე ათეული ჩეჩენის მიერ წარმატებით

■ უმაროვი მეტისმეტად ფრთხილი და უნიციატივო ადამიანია. მისი მეთაურობისას წინააღმდეგობის მოძრაობის ჩეჩნური ფრთა საკმაოდ შესუსტდა, რასაც პირველ რიგში ის განაპირობებს, რომ სამხედრო ნიჭით დაჯილდოებული ახალი ნაკადი არ არსებობს.

განხორციელებული თავდასხმა. ეს სოფელი აქამდე აუღებელ ციხესიმაგრედ ითვლებოდა და ამ თავდასხმამ ჩეჩნური წინააღმდეგობის ძალა და ვადალოვის მომხრეთა სამხედრო-ტაქტიკური თვისებები აჩვენა. მხოლოდ მომავალი გეიჩვენებს, მოახერხებს თუ არა ორივე დაჯგუფება საერთო ენის გამონახვას და მთელი ჩრდილოკავკასიური წინააღმდეგობის მოძრაობისათვის დამლუპველ კონფრონტაციას თავიდან აიცილებს. ■

ემილ სულეიმანოვი - მეცნიერებათა დოქტორი; რუსეთისა და აღმოსავლეთ ევროპის კვლევის კათედრა, კარლის უნივერსიტეტი, პრალა, ჩეხეთი

ნაგავსაყრელი გორთან, 2010

უხანონო ბაზიზება

სამშენებლო კომპანიას, რომელიც გორის მუნიციპალიტეტის პროექტების ექსკლუზიური შემსრულებელი იყო, ადგილობრივ ხელისუფლებასთან გარიგებაში ამხელენ.

დანაგვინებული მინისქვეშა გადასასვლელი გორის ცენტრში, 2010

ნინო თოფურიძე

2010 წლის პირველ აგვისტომდე გორში, ომისგან დაზიანებული სახლების აღდგენით დაწყებული, ძაღლების დახოცვით დამთავრებული, ყველაფერი კომპანია „არქმშენსტუდია 2002“-ს ევალებოდა. ამ ორგანიზაციის საქმიანობის სფეროში შედიოდა ფასადების შეღებვა, სანიტარულ არსების რეაბილიტაცია, ქალაქის ქუჩების დაგვა-დასუფთავება, ნაგავსაყრელების

მონყოლა, გარე განათება და გამწვანებაკი. 2007 წლიდან მოყოლებული, ეს კომპანია გორის მუნიციპალიტეტის ყველაზე მაღალანაზღაურებადი დაკვეთების შემსრულებელი იყო.

მხოლოდ ძაღლების დახოცვისათვის სამშენებლო კომპანია „არქმშენსტუდია 2002“-მა სამი წლის (2007-2009) განმავლობაში ბიუჯეტიდან თითქმის 106 ათასი

ლარი მიიღო. ქალაქის დაგვა-დასუფთავებისთვის კი ფირმამ მხოლოდ 2009-წელს 840.000 ლარამდე დახარჯა. (2007 წელს იგივე ხარჯები გაცილებით ნაკლები - 337.000 ლარი იყო).

მუნიციპალიტეტის 2009 წლის ბიუჯეტშივეა აღნიშნული, რომ ქალაქის სისუფთავისთვის გამოყოფილი ფინანსებიდან 40 ათასი ლარი, „არქმშენსტუდია - 2002“-მა

ნაგავსაყრელამდე მისასვლელი გზის კეთილმოწყობას უნდა მოახმაროს.

დასახლებული პუნქტიდან ცენტრალურ ნაგავსაყრელამდე გზა 500 მეტრზე გრძელი არ იქნება. მანქანის სავალი ნაწილი მხოლოდ მოხრეშილია, მის ორივე მხარეს კი ნაგვის გორები უზარმაზარ ტერიტორიაზე, მტკვრის პირასაა გაშლილი. ცეცხლმოკიდებული ნაგვის კვამლი მთელ მიმდებარე დასახლებულ ტერიტორიას ნამლავს.

გორის ერთადერთი მიწისქვეშა გადასასვლელი, რომელიც გოგებაშვილის დასახლებულ პარკთან მიდებარობს, ნაგვითაა სავსე. საკვების ნარჩენებითა და საყოფაცხოვრებო ნივთებით ჩახერგილი, ის დიდი ხანია გაუქმებულია.

2007 წლიდან მოყოლებული, სამშენებლო კომპანია - „არქმშენსტუდია 2002“ - ის მუნიციპალურ ტენდერებში ერთპიროვნული გამარჯვების გამო, ეჭვები გორში უკვე რამდენიმე წელია არსებობს, რაზეც გორის ადგილობრივ პრესასა და ტელევიზიაში არაერთხელ ითქვა.

საკრებულოს ყოფილი წევრები - კახაბერ ერგემლიძე და თემურ აფხაზაშვილი, გორის საკრებულოს თავმჯდომარეს სამშენებლო კომპანიის ლობიერებასა და მუნიციპალური ბიუჯეტიდან თანხების მითვისებაში ადანაშაულებს.

აფხაზაშვილისა და ერგემლიძის მტკიცებით, საკრებულოს თავმჯდომარე ზვიად ხმალაძე და ტენდერების ორგანიზებაზე პასუხისმგებელი პირი გივი ხუროშვილი სამშენებლო კომპანია „არქმშენსტუდია 2002“-ს ლობიერებენ და ყველა ტენდერში ერთპიროვნული გამარჯვების საშუალებას აძლევენ. სანაცვლოდ კი, სწორედ ამ კომპანიის დახმარებით, ადგილობრივი ბიუჯეტიდან თანხას იპარავენ.

კახაბერ ერგემლიძე, საკრებულოს წევრი 2006–2009 წლებში: „ძალეების ლიკვიდაციის მსგავსი ტენდერებითა და ერთ პირთან მოლაპარაკების წესით, ბიუჯეტიდან გამოყოფილ თანხას ერთი-ორად ზრდიან. შემდგომ ეს თანხა მაკრახიძის ფირმას გადაეცემა, თანხის ნაწილი საქმეს ხმარდება, ნაწილი კი – მაკრახიძეს, საკრებულოს თავმჯდომარესა და ტენდერების უფროსს - ხუროშვილს შორის ნაწილდება.“

„ყველა ადგილობრივ ტენდერში ალექსანდრე მაკრახიძე და მისი ფირმა იმარ-

ჯვებს, ეს კომპანია საკრებულოსგან თანხებს ერთ პირთან მოლაპარაკების გზითაც იღებს. ბუნებრივია, მარტო მაკრახიძეს ამ თანხის მითვისების საშუალებას არაფერია მისცემს, ვინც ამ კომპანიისთვის ხელოვნურად ზრდის ხარჯებს, სწორედ ისინი ინაწილებენ ფულსაც,“ – ამბობს „ლიბერალთან“ საუბარში თემურ აფხაზაშვილი.

2009 წლის ადგილობრივი ბიუჯეტის სატენდერო დოკუმენტაციის გაცნობის შედეგად დადასტურდა ის ფაქტი, რომ „არქმშენსტუდია 2002“ ტენდერებზე მართლაც უკონკურენტო იყო. 2009 წლის გორის მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტში ასევე ნათლადაა გაწერილი, რომ ყველაზე მეტი შეთანხმება ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით, სწორედ „არქმშენსტუდია 2002“-ს აქვს მიღებული.

აფხაზაშვილის მტკიცებით, სქემა მარტივი პრინციპით მუშაობს: მუნიციპალიტეტში ცხადდება ტენდერი, რომელშიც მონაწილეობას მხოლოდ მაკრახიძის კომპანია იღებს, გამარჯვების შემდგომ კი თანხა გამარჯვებულს საკუთარ ანგარიშზე ერიცხება.

საკრებულოს თავმჯდომარე ზვიად ხმალაძე, „არქმშენსტუდია 2002“-ის ლობიერებას არც უარყოფს და ერთ-ერთ ინტერვიუში იმასაც ამბობს, რომ ალექსანდრე მაკრახიძე მისი ახლო მეგობარია. თუმცა „ლიბერალთან“, ინტერვიუში ალექსანდრე მაკრახიძე ზვიად ხმალაძესთან არათუ მეგობრობას, არამედ ნაცნობობასაც კი გამოორიცხავს. მაკრახიძე წამოყენებულ ბრალდებას, თანხების გადამეტებული რაოდენობით მიღებისა და შემდგომ მისი მითვისების შესახებ, ტყუილს უწოდებს, იგი იმასაც გვიხსნის, რომ არათუ ზედმეტი თანხა, არამედ საკმარისი რაოდენობის სახსრებიც კი არაა დაგვა - დასუფთავებისათვის გამოყოფილი.

თემურ აფხაზაშვილი: „როცა ფულის „მოტევა“ გინდა, სანდო ადამიანი გჭირდება, მაკრახიძე სწორედ ამ ფუნქციას ასრულებს. იგი საკრებულოს თავმჯდომარის – ხმალაძის – ნათესავია. ბუნებრივია, რიგით ადამიანთან ვერ შეხვალ გარიგებაში და არ ეტყვი: ფულის ნაწილი შენ, ნაწილი კი მე დამიბრუნეო. ამიტომაც მაკრახიძე, ამ სქემაში სანდო პირი და დამაკავშირებელი რგოლია. საკრებულო გადაორიცხავს

თანხას ბანკში, ბანკიდან ფული მაკრახიძეს გამოაქვს. ფულს ის, ხუროშვილი, ხმალაძე და სავარაუდოდ, კიდევ რამდენიმე ადამიანი ინაწილებენ“.

ალექსანდრე მაკრახიძე მის მიმართ გამოთქმულ ბრალდებებს ფულის მითვისებასთან დაკავშირებით უარყოფს და მათ უსაფუძვლოს უწოდებს.

„კალკულაცია მუნიციპალიტეტმა შეიმუშავა, მე მასთან შეხება არ მქონია. გარდა ამისა, თბილისის ერთი უბნის დაგვაში მერია 300 ათასს გასცემს, ხოლო მე თეოურად 70 ათასს მძალედნენ გორის დასაგველად, არადა, თბილისის ქუჩებზე დიდი ქუჩები აქ არის“ – განგვიმარტავს ალექსანდრე მაკრახიძე.

ნაგვის რაოდენობის განსაზღვრაში თუ მოსახლეობის მიხედვით ვიმსჯელებთ, თბილისელთა რაოდენობა გორელების რიცხვს 30–ჯერ აღემატება, შესაბამისად ლოგიკურიცაა, რომ თბილისის დაგვისთვის მეტი თანხა გამოიყოფა.

მხოლოდ 2009 წელს, სამშენებლო კომპანია „არქმშენსტუდია 2002“ –მა ტენდერებითა და ერთ პირთან მოლაპარაკების გზით, 180,1300 ლარი მიიღო, 2010 წლის – 6 თვის განმავლობაში კი 113,0814. თუმცა, როგორც ითქვა, მაკრახიძე გორის მუნიციპალიტეტისათვის საკუთარი მომსახურების შეთავაზებას ვეღარ შეძლებს. გორელები კი დასუფთავებულ ქუჩებს, კეთილმოწყობილ ნაგავსაყრელსა და მანანწალა ძაღლებისაგან დასუფთავებულ ქალაქს ან უკვე, მუნიციპალიტეტის რჩეული სხვა კომპანიებისგან უნდა ელოდონ.

ქვემო ქართლში ახალი გუბერნატორის დანიშვნის შემდგომ, ალექსანდრე მაკრახიძე, მუნიციპალურ დაკვეთებს აღარ შეასრულებს, პირველი აგვისტოდან მას მუნიციპალიტეტთან დაარსებული ახალ შ.პ.ს ჩაანაცვლებს.

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

სტატია დაფინანსებულია ამერიკის შეერთებული შტატების German Marshal Fund-ის პროექტის The Black Sea Trust-ის მიერ. ამ პუბლიკაციაში გამოთქმული შეხედულებები და მოსაზრებები არ არის აუცილებელი, გამოხატავდეს German Marshal Fund-ის, The Black Sea Trust-ის და მისი პარტნიორების შეხედულებებს.

დევნილთა კომპაქტური დასახლება სოფელ რუხში, სექტემბერი 2010

დევნილთის გასახლება

მუდმივი თავშესაფარი

დევნილებისთვის საცხოვრებელი ფართების დაკანონება დაჩქარებულად და ხარვეზებით მიმდინარეობს.

39 წლის გიორგი აბაშიძე ერთ ოთახში დედასთან, მეუღლესთან და სრულწლოვან ქალიშვილთან ერთად ცხოვრობს. ოჯახი საპირფარეოს, აბაზანასა და სამზარეულოს მათ სართულზე მცხოვრებ ათეულობით მეზობელთან იზიარებს. ჯერ კიდევ რამდენიმე თვის წინ ტექნიკური უნივერსიტეტის ყოფილ საერთო საცხოვრებელში 19 კვ. მეტრიანი ფართი აბაშიძეების დროებითი თავშესაფარი იყო. ახლა ეს ოთახი მათი საკუთრებაა.

„ახალ წლამდე ათი დღით ადრე 5-6 კაციანი ჯგუფი მოვიდა ეკონომიკის სამინისტროდან. აზომეს მთელი სართული და გვითხრეს, სახელმწიფო აპირებს, ეს ფართი კერძო საკუთრებაში გადმოგცეთო,“ – იხსენებენ საერთო

საცხოვრებელში. დევნილებს სამინისტროს წარმომადგენლებმა განუმარტეს - ვინც ფართს არ დაიკანონებს, 10.000 დოლარს მისცემენ, მაგრამ ეს ფული როდის იქნება, გაურკვეველია; ამიტომ, სჯობს, ფართი დაიკანონოთ. იანვრის შუა რიცხვებში აბაშიძეების ოჯახს უკვე საკუთრების დამადასტურებელი საბუთი ჰქონდა.

დევნილებისთვის მუდმივი საცხოვრებელი ფართების დაკანონება ახალი სახელმწიფო სტრატეგიაა. 1992-1993 წლებში აფხაზეთიდან დევნილები მთელ საქართველოში რამდენიმე ასეულ შენობაში შეასახლეს და აქამდე მათ საკუთრებაში მხოლოდ ის უძრავი ქონება იყო, რაც ოკუპირებულ ტერიტორიაზე დარჩა. დევნილებისთვის მუდმივი სა-

ცხოვრების გამოყოფის და დაკანონების პროცესი სახელმწიფომ 2008 წელს, რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ დაიწყო. სამოქმედო გეგმის მიხედვით სახელმწიფო საცხოვრებელი უზრუნველყოფს როგორც აფხაზეთიდან, ისე 2008 წლის ომის შედეგად სამხრეთი ოსეთის ტერიტორიიდან იძულებით გადაადგილებულ პირებს.

ახალი სტრატეგიის ფარგლებში შემუშავდა ბინით უზრუნველყოფის სტანდარტებიც. სახელმწიფომ დევნილთა ოთხსულიან ოჯახს, რომელიც კომპაქტურ დასახლებაში დარჩენას გადაწყვეტს, მინიმუმ 25 კვ. მეტრიანი ოთახი (აბაზანის ფართის გამოკლებით), იზოლირებული სამზარეულო, საპირფარეო და სააბაზანო უნდა გამოუყოს.

კარავი, რომელშიც დევნილებმა შენობის სახურავის შეკეთებამდე უნდა იცხოვრონ, სექტემბერი 2010

■ „განახლებული კოლექტიური ცენტრის ან თუნდაც ახალი კოტეჯის გადაცემა საკმარისი არ არის, თუ დევნილებს არ ექნებათ სათანადო პირობები ოჯახის სარჩენად; თუ მათ არ ექნებათ შემოსავალი, რამდენიმე წელიწადში მათი საცხოვრებელი საშინელ მდგომარეობაში აღმოჩნდება.“

იყო და სახელმწიფომ კანონიერ მფლობელებს დაუბრუნა. დევნილთა ეს ნაწილი რთული არჩევანის წინაშე დადგა – მათ ან 10.000 დოლარი უნდა აედოთ, ან საცხოვრებლად სამეგრელოს რომელიმე სოფელში, დევნილთა სპეციალურ დასახლებაში უნდა გადასულიყვნენ.

ეს შეთავაზება დევნილთა ნაწილისთვის მიუღებელი აღმოჩნდა. „მე 18 წელია აქ ვარ, ყველა ჩემიანი აქ არის. ჩემი და, დედაჩემი მესმარებიან საკვებით. ფოთიდან რა ვქნა?! ვერც მე ჩამოვალ კვირაში ერთხელ აქ და ვერც ისინი ივლიან იქ“, - ამბობს აფხაზეთიდან დევნილი გულნაზ ჯაბუა, რომელსაც ცერებრალური დამბლით დაავადებული შვილი ჰყავს. ჯაბუა პროტესტის ნიშნად ქალიშვილთან და ორ სხვა დევნილთან ერთად სამინისტროს წინ მეორე კვირაა კარავში ცხოვრობს. ის მოითხოვს, რომ სახელმწიფომ მუდმივი თავშესაფარი თბილისში, ან თბილისთან ახლოს მისცეს.

გამოსახლების პროცესის თანმდევ პრობლემებზე მიუთითებს სახალხო დამცველის აპარატიც. „დევნილები წინა დღეს, ან ორი დღით ადრე, ზეპირად იგებდნენ, რომ სასწრაფოდ უნდა დაეცალათ ფართი. მათ არ ჰქონდათ საკუთარი ნივთების მშვიდად გატანის საშუალება. დევნილებმა არ იცოდნენ, სად მოხდებოდა მათი განსახლება, როდის დაერიცხებოდათ კომპენსაციები მათ, ვინც ფულად თანხას ელოდა და ა.შ. ეს ხელს უშლიდა დევნილებს გაეკეთებინათ ინფორმირებული არჩევანი“, - ამბობს ომბუდსმენის წარმომადგენელი სოფო ბენაშვილი.

სახელმწიფო სტრატეგიაში შემუშავებული სტანდარტების მიხედვით - თუ ოჯახი რეგიონში გადავა საცხოვრე-

ბლად, სახელმწიფომ ის იზოლირებული საცხოვრებელი ფართით უნდა უზრუნველყოს. 1-2 სულიანი ოჯახებისთვის გათვალისწინებულია 25-35 კვ. მეტრი, ყოველ დამატებით მოსახლეზე კი - 5-10 კვ. მეტრი. თუმცა, დევნილთა უმრავლესობის მთავარი საფიქრალი საცხოვრებელ პირობებზე მეტად დასაქმებაა. ისინი შიშობენ, რომ რეგიონში, ახლადჩასახლებულ ოჯახებს, რომელთაც არც მინა ექნებათ და არც გარანტირებული სამუშაო ადგილები, თავის რჩენა ძალიან გაუჭირდებათ.

ზუგდიდის რაიონის სოფელ რუხში, რომელიც აფხაზეთის ადმინისტრაციული საზღვრიდან ერთ კილომეტრში მდებარეობს, ადგილობრივი მოსახლეობის ძირითადი შემოსავალი თხილით ვაჭრობაა. რუხში დევნილთა ცენტრის მშენებლობა რამდენიმე თვის წინ დასრულდა და იქ მამნივე დაბინავდა თბილისიდან გასახლებული რამდენიმე ათეული ოჯახი. მათ მხოლოდ საცხოვრებელი ფართი გადაეცათ, მინა, რომელსაც დევნილები სოფლის მეურნეობისთვის გამოიყენებენ, თავად უნდა შეიძინონ.

თუმცა, რუხში ჩასახლებულ ოჯახებს ჯერ დასაქმებაზე ფიქრისთვის არ სცალიათ - ორი კვირის წინ ქარმა შენობას სახურავი ახადა და დევნილები შენობის ეზოში გაეროს დევნილთა დახმარების პროგრამის მიერ დადგმულ 20 კარავში ცხოვრობენ.

„ახალი გადმოსულები ვიყავით და ეს უბედურება დაგვატყდა თავს. ის ღამე აქ მცხოვრებ დევნილებს არასოდეს დაგვაინყდება. მაღლობა ღმერთს, არავინ დაშავებულა და მოვახერხეთ შენობიდან გამოსვლა. იმედა, 15 სექტემბრისთვის დაასრულებენ გაკეთებას. ყოველ შე-

მთხვევაში, ასე გვპირდებიან“, - ამბობს გალის სოფელ ოქუმიდან დევნილი 59 წლის ნუნუ გაბელაია.

დევნილთა კოლექტიური საცხოვრებლების დაჩქარებულად და ხშირად უხარისხოდ აშენების გამო საქართველოს ხელისუფლებას საერთაშორისო ორგანიზაციები აკრიტიკებენ. „განახლებული კოლექტიური ცენტრის ან თუნდაც ახალი კოტეჯის გადაცემა საკმარისი არ არის, თუ დევნილებს არ ექნებათ სათანადო პირობები ოჯახის სარჩენად; თუ მათ არ ექნებათ შემოსავალი, რამდენიმე წელიწადში მათი საცხოვრებელი საშინელ მდგომარეობაში აღმოჩნდება. ცხოვრებისთვის აუცილებელი პირობების შექმნა მათ საზოგადოებაში ინტეგრირებისთვის სჭირდებათ“, - ამბობს გაეროს ლტოლვილთა საქმეების უმაღლესი კომისრის წარმომადგენელი სიუზან მარი-ჯონსი.

იგივე შენიშვნა აქვს ევროპის საბჭოს საპარლამენტო ასამბლეასაც: „სახელმწიფოს აქვს ვალდებულება, უზრუნველყოს დევნილები პირობებით, რომელიც მათ საშუალებას მისცემს, იცხოვრონ ნორმალური ცხოვრებით, ჰქონდეთ სრული და თანაბარი ხელმისაწვდომობა საცხოვრებელ პირობებთან, საარსებო წყაროსთან, განათლებასა და ძირითად მომსახურებასთან“, - ნათქვამია ასამბლეის №1648 დადგენილებაში.

სულ სამი ძირითადი პუნქტია, რომლის გამოც საერთაშორისო ორგანიზაციები აკრიტიკებენ საქართველოს ხელისუფლებას: გამოსახლების პროცესი იყო დაჩქარებული და გაუმჭვირვალე, ამიტომ დევნილთა უმრავლესობა არაინფორმირებული დარჩა; პირობები ახლადაშენებულ კოლექტიურ ცენტრებში არ შეესაბამება სახელმწიფოს მიერ შემუშავებულ სავალდებულო სტანდარტებს; და მხოლოდ საცხოვრებელი ფართის გამოყოფა არ არის საკმარისი დევნილთა გრძელვადიანი დაბინავებისთვის – მათ, ასევე, ესაჭიროებათ დასაქმების პერსპექტივა. **■**

სტატიაზე მუშაობდნენ:

მარი ნასყიდაშვილი თბილისიდან და თამუნა შონია სამეგრელოდან.

ასათიანის სახელობის ფსიქიატრიული საავადმყოფო, თბილისი

შოთა ლავანტიანი

მეუჩვე, ხობოხს სასჯადი

საქართველოში მეურვეები ქმედუუნარო ადამიანზე ზრუნვაზე მეტად, მათი ქონებით არიან დაინტერესებული, სახელმწიფოს კი მეურვეების კონტროლის ბერკეტი არ აქვს.

ნათია გულიაშვილი

„სულით ავადმყოფები“ და „ჭკუა-სუსტები“ - ასე მოიხსენიებს ფსიქიკური აშლილობის მქონე ადამიანებს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი. ამ დოკუმენტის 1120 მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი ასეთ ადამიანებს ქორწინების უფლებას ართმევს. თუმცა, ტერმინოლოგიურად და არსით დისკრიმინაციული ეს მუხლი მხოლოდ ნაწილობრივ ასახავს იმ მდგომარეობას, რომელშიც ფსიქიკური აშლილობის მქონე ადამიანი ქმედუუნაროდ ცნობის შემთხვევაში ხვდება.

გზა ქმედუუნარობამდე, ანუ უფუნქციო არსებად ქცევამდე, არც ისე გრძელია. იმ შემთხვევაში, თუ ფსიქიკური აშლილობის მქონე ადამიანის ოჯახის წევრი, ახლობელი ან საავადმყოფო, სადაც ის მკურნალობს, სასამართლოს მისი ქმედუუნაროდ ცნობის შესახებ მიმართავს და ეს მიმართვა დაკმაყოფილდება, ამ ადამიანს ფაქტობრივად, ყველაფრის უფლება ერთმევა. ამის შემდეგ, სოციალური მომსახურების სააგენტო მას მეურვეს უნიშნავს, რომელიც მთლიანად განაგებს მის ცხოვრებას.

ადამიანის უფლებათა ცენტრმა 2 თვის წინ პროექტი „იურიდიული დახმარება ფსიქიკური პრობლემების მქონე ადამიანებისთვის საქართველოში“ დაასრულა. 70-მდე სადავო საქმე და შემოსული უამრავი სატელეფონო ზარი მოწმობს, რომ საქართველოში მეურვეობის პასუხისმგებლობა ადამიანებს არათუ არასწორად აქვთ გააზრებული, არამედ, ამ სტატუსს ხშირად სამეურვეო პირის ქონების ხელში ჩასაგდებად იყენებენ.

ნანა კორტანელის საქმე ამ პროექტში განსაკუთრებულია. ორი წლის წინ, ნანა და მისი დედა, სასამართლომ ქმედუუნაროდ ცნო. დედა-შვილი ასათიანის ფსიქიატრიული საავადმყოფოს ქრონიკულ განყოფილებაში გადაიყვანეს, მათ მეურვედ კი ნანას ძმა დაინიშნა. 2 წლის განმავლობაში ის დის და დედის კუთვნილ პენსიას იღებდა, თუმცა, ვალდებულების საწინააღმდეგოდ, ამ ფულს თავად მოიხმარდა.

კანონის თანახმად, მას არც იმის

უფლება ჰქონდა, დის და დედის პირადი ქონება გაეყიდა, თუ ამას მათი ჯანმრთელობისთვის აუცილებლობით ვერ დაასაბუთებდა. მეურვემ დაწერა განცხადება, რომ დას და დედას ერთად ცხოვრება არ შეეძლოთ, რომ მათი დაძაბული ურთიერთობა მათივე ფსიქიკურ მდგომარეობას ართულებდა, რის გამოც აუცილებელი იყო გაეყიდათ სახლი, სადაც მანამდე ერთად ცხოვრობდნენ. სანაცვლოდ ის ორი სხვადასხვა ბინის ყიდვის პირობას დებდა.

“მართლაც იყიდა - ერთი დისთვის, ავარიული ბინა სამტრედიის რაიონ სოფელ ნაბაკევიში, სადაც ცხოვრება ფაქტობრივად შეუძლებელია. დედისთვის - სხვა რაიონში. თანაც გაითვალისწინეთ, ეს არის სოფლის გარემო, მინა, სადაც ნანა კორტანელს ფიზიკურად მუშაობა არ შეუძლია“ - ამბობს ადამიანის უფლებათა ცენტრის პროექტის ხელმძღვანელი ოლგა კალინა. გამოვიდა, რომ მეურვეს კანონი ფორმალურად არ დაურღვევია და პირობაც შეასრულა.

„ნანა კორტანელს პირველად რომ შევხვდი, ქმედუუნარობის სტატუსი რამდენიმე თვის წინ ჰქონდა მიღებული, თუმცა, სიმართლე გითხრათ, იქი-

თუ არა შემოთავაზებული მეურვე, და მეტიც, არც სასამართლო პროცესზე მოიწვევია ისინი, რომ „ცალი თვალთ მინც შეეხება“ რა მდგომარეობაში იყვნენ. ფსიქიატრიული დახმარების შესახებ კანონში კი აღნიშნულია, რომ დაუშვებელია პაციენტის უფლებების შეზღუდვა მხოლოდ ფსიქიკური აშლილობის დიაგნოზის საფუძველზე, სასამართლომ სხვა გარემოებები და ადამიანის სოციალური ადაპტაციის ხარისხიც უნდა გაითვალისწინოს.

საქართველოში ოჯახის წევრების დაინტერესება, ფსიქიკური აშლილობის მქონე ახლობელი ქმედუუნაროდ ცნონ, ძირითადად არ ცდება მათი ქონებით დაინტერესებას. „რეკავენ და ამბობენ, რომ ვთქვათ, ჩემს მეზობელს ფსიქიკური პრობლემები აქვს, არავინ ჰყავს და მეკითხებიან როგორ გავფორმდე მეურვედ, რომ მისი ქონება გადმოიფორმდესო,“ ამბობს ადამიანის უფლებათა ცენტრის იურისტი.

ასეთი მეურვეები სტატუსის მინიჭების შემდეგ, საკუთარ ახლობლებს, უმრავლეს შემთხვევაში, საავადმყოფოშივე ტოვებენ.

ნანა ზავრადაშვილი ომბუდსმენის ოფისის ექსპერტი ფსიქიატრია. მისი

■ საქართველოში ოჯახის წევრების დაინტერესება, ფსიქიკური აშლილობის მქონე ახლობელი ქმედუუნაროდ ცნონ, ძირითადად არ ცდება მათი ქონებით დაინტერესებას.

დან მოყოლებული თითქმის დღემდე მაქვს მასთან ურთიერთობა და ქმედუუნარობის არაფერი შემინიშნავს“ - ამბობს ფსიქიატრი მანანა ელიაშვილი, რომელიც ამ ოჯახის ამბავს ასათიანის ფსიქიატრიულ კლინიკაში მუშაობის პერიოდებიდან იცნობს.

ელიაშვილი ეჭვქვეშ აყენებს სასამართლოს მოქმედებას, რომელმაც დედა-შვილის ქმედუუნარობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე არც მათი აზრი გაითვალისწინა, უნდოდ

თქმით, მონიტორინგი, რომელსაც ისინი დროდადრო ატარებენ, საკმარისი არაა იმ მეურვეების კონტროლისთვის, რომლებიც გამოჯანმრთელებულ ოჯახის წევრს საავადმყოფოში ტოვებენ. მეურვეები დირექტორთა სახელზე წერენ წერილებს, რომ თანახმა არიან, მათი სამეურვეო პირი სიცოცხლის ბოლომდე ინსტიტუციაში დარჩეს.

„ყოფილა ასეთი შემთხვევა - ვაიძულეთ ერთი მეურვე, წაეყვანა თბილისის საავადმყოფოდან პაციენტი და რამდე-

ნიმე დღეში გავიგეთ, რომ რეგიონში დაუწვევია. ანუ, სხვა საავამდყოფოში დამალა. თუმცა მეორე პრობლემაა, რომც წაიყვანოს, შემდეგ რა ხდება მათ შორის. ამ ოჯახებს არანაირი მხარდაჭერა არ აქვთ. გარდა მძიმე ეკონომიკური მდგომარეობისა, მეურვეებს არ აქვთ განათლება, თუ როგორც უნდა მოუარონ სამეურვეოს, როგორ მოიქცნენ კრიტიკულ სიტუაციაში, როგორ გამონახონ საერთო ენა და შეძლონ ნორმალური კომუნიკაცია, როგორ დაძლიონ სტრესული სიტუაცია და ა.შ.“

ფსიქიატრები აღნიშნავენ, რომ მეურვეების გაკონტროლება უნდა ევალებოდეს სოციალური მომსახურების სააგენტოს, რომელსაც მეურვის დანიშვნის და მოხსნის პრეროგატივა აქვს. თუმცა ამ სააგენტოს სოციალური პროგრამების დეპარტამენტის უფროსის მოადგილე ეკა სანებლიძე კი ამბობს, რომ შეუძლებელია არსებული რესურსებით მუდმივი თვალყურისდევნება.

„ჯერ ერთი, საქართველოს მასშტაბით სულ 197 სოცმუშაკი გვყავს, აქედან 43 თბილისში. როგორ უნდა მოხერხდეს ამ შესაძლებლობებით მუდმივი მონიტორინგი? გარდა ამისა, ეს ხომ ამ ადამიანების პირადი ცხოვრებაა. როგორც მაგალითად, ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში, წყვილის ცხოვრებას ვერ გააკონტროლებთ. მხოლოდ ძალადობაზე რეაგირება შეიძლება. ასევეა ჩვენთან, თუ მეურვემ

დაარღვია რამე, მერე შეგვიძლია მოვუხსნათ სტატუსი.“

სანებლიძე ამბობს, რომ სოცმუშაკები საფუძვლიანად სწავლობენ პოტენციურ მეურვეს, ათვალერებენ მის სახლს, საცხოვრებელ პირობებს, შეუძლია თუ არა მას დაუბრკოლებლად მეურვეობის განევა. ამის შემდეგ კი კანონმდებლობა სააგენტოს არანაირ კონტროლს არ ავალდებულებს და რეაგირება მხოლოდ კონკრეტული საჩივრის მიღების შემთხვევაშია შესაძლებელი.

თუმცა ოლგა კალინას თქმით, სააგენტო ამგვარი საჩივრების მიღების შემდეგაც გულგრილია. „კორტანელების საქმეზე არაერთი განცხადებით მივმართე მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს. მიპასუხეს, რომ ისინი ამ მეურვეზე მონიტორინგს დაინებდნენ. ამის შემდეგ, რამდენიმე თვე გავიდა. დღემდე პასუხი არ მიმიღია.“

სახალხო დამცველის ბოლო საპარლამენტო ანგარიში მოწმობს, რომ სოციალური მომსახურების საკითხებს, მათ შორის პირადობის დამადასტურებელი საბუთებით უზრუნველყოფას, პენსიების, თავშესაფრების და მეურვეობასთან დაკავშირებულ პრობლემებს ვერც საავამდყოფოები წყვეტენ. მათ უნდა ჰქონდეთ დაინტერესება, გაუშვან მეურვეებისგან წლობით დატოვებული სამეურვეო პირები, რომლებსაც ფსიქიკური აშლილობა გამწვავებული აღარ აქვთ და ჰოსპიტალური მკურ-

ნალობის ნაცვლად, რეალიზაცია სჭირდებათ. მაგრამ სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფს მეურვისგან მიტოვებული, ან სულაც მარტოხელა ქმედუნარი ადამიანი, არანტიტუციურ პირობებში, სახლში თუ რეალიზაციის ცენტრში გადაიყვანოს.

ნანა ზავრდაძევილის თქმით, არაჰუმანური და დისკრიმინაციულია, როცა ადამიანს, ფსიქიკური აშლილობის სიმწვავის მიუხედავად, ართმევ ყველაფრის უფლებას. „თუ ადამიანი ცდილობს თავისი თავი გამოკვებოს, იცის რაღაცის გამოყენება, ფულის გადახდა - როცა მას ყველაფერს ართმევენ, ამით ის ავტომატურად კარგავს ამ უნარებს და ფუნქციას.“

ფსიქიკური აშლილობის მქონე ადამიანის მეურვეზე მიბარებით, სახელმწიფო მასზე პასუხისმგებლობას იხსნის: „სახელმწიფოს აღარ აქვს საფიქრალი, რომ სახლში აკითხოს, დაეხმაროს, დაიცვას, გააანათლოს და ა.შ. დაუნიშნავ მეურვეს და თავისუფალი ხარ.“

ასეთი მიდგომის შედეგი კი ნანა კორტანელის ცხოვრებაა. ადამიანის უფლებათა ცენტრის დახმარებით, ის დღეს უკვე ქმედუნარიანადაა ცნობილი. თუმცა მას არც საცხოვრებელი ბინა აქვს და არც რაიმე დანაზოგი. რადგან კანონი არ დარღვეულა, სახლის გაყიდვის და პენსიის გაფლანგვისთვის ის ძმას ვერ უჩივლებს. ნანა დღემდე ასათიანის საავამდყოფოში რჩება. **Ⓔ**

ასათიანის სახელობის ფსიქიატრიული საავამდყოფო, თბილისი

ფოტოგრაფი: ლევან ნაჩუკაშვილი

ბავაუაჯოხასოთ უაღღაღში მღღაღის სღსღაღ

2005 წელს ერთიანი ეროვნული გამოცდების შემოღებამ აღმოფხვრა უსაზღვრო კორუფცია და გააჩინა მერიტოკრატიულ პრინციპებზე დაფუძნებული სისტემა. ხუთი წლის თავზე მნიშვნელოვანია სისტემის კრიტიკული შეფასება და გაუმჯობესებაზე ფიქრი.

სიკო ჯანაშია

საჭიროა, დავსვათ ფუნდამენტური კითხვა იმის შესახებ, თუ რა მისია უნდა ჰქონდეს ამ სისტემას. კორუფციისგან თავისუფალი, მერიტოკრატიული, გამჭვირვალე, სანდო, რელევანტური, სამართლიანი, სხვა სისტემებზე პოზიტიური ზეგავლენის მქონე - ეს არის კარგი სისტემის მახასიათებლები და არა - მიზნები.

სისტემას რამდენიმე ძირითადი მიზანი შეიძლება, ჰქონდეს:

ა) უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლისთვის მზა ადამიანების გამოვლენა;

ბ) სტუდენტობის მსურველებისთვის იმგვარი გარემოს შექმნა, რაც უმაღლეს საფეხურზე სწავლისთვის უკეთ შეამზადებს;

გ) სისტემა უნდა ეხმარებოდეს დაბალი სოციალური შესაძლებლობების მქონე ადამიანებს საკუთარი თავის მრავალმხრივად წარდგენაში.

თუ დღევანდელ სისტემას ამ ჭრილში შევაფასებთ, სერიოზული პრობლემები იკვეთება. სისტემა არასაკმარისად ამოწმებს აბიტურიენტების უმაღლესი სასწავლებლისთვის მზაობას, საკმაოდ მცირე და ზოგ შემთხვევაში, უარყოფითი გავლენა აქვს იმაზე, თუ რამდენად ემზადებიან ადამიანები იმ სიძნელეებისთვის, რაც მათ უმაღლესში სწავლისას ელით; უპირატეს მდგომარეობაში აყენებს უკეთეს სანყის სოციალურ პირობებში მყოფ მოქალაქეებს.

უმაღლესი სასწავლებლები მნიშვნელოვნად განსხვავდება, მათ შორის, სტუდენტების მიმართ მოთხოვნების ნაწილში.

ზოგი განსაკუთრებულ მონაცემებს ითხოვს: კონკრეტულ უცხო ენას,

მისაღები გამოცდები, თბილისი

ფოტო ავტორი: ნინო ლომიძე

კონკრეტულ წინასწარ საგნობრივ ცოდნას, ზოგისთვის კი მომავალი სტუდენტების ნიგნიერებისა და მათემატიკური აზროვნების მინიმალური კომპეტენციაც საკმარისია. აბიტურიენტების მზაობაზე მსჯელობაც უმაღლესების საჭიროებებსა და მოთხოვნებს უნდა ეფუძნებოდეს. ამიტომ, მხოლოდ სტანდარტული და ერთიანი კრიტერიუმებით აბიტურიენტების შეფასება არაეფექტურია.

უმაღლესები სტუდენტების შერჩევაში მინიმალურად მონაწილეობენ. სასწავლებლების ნაწილი სარგებლობს განსაკუთრებული პრივილეგიით. სახელოვნებო და სასპორტო სპეციალობებზე ერთიანი ეროვნული გამოცდების შედეგები არ არის ერთადერთი კრიტერიუმი, რის საფუძველზეც თქვენ სტუდენტი გახდებით. საჭიროა, ამავედროულად გაიმარჯვოთ კონკურსში, რომელსაც უშუალოდ უმაღლესი ატარებს. გამოდის, რომ ზოგ უნივერსიტეტს აქვს იმის შესაძლებლობა,

სპეციფიკური მოთხოვნები დაანოსო მომავალი სტუდენტებისთვის, უმეტესობას კი - არა. თუმცა, კარგად თუ დავაკვირდებით ჩვენს სისტემას, აღმოვაჩინებთ, რომ ყველა უმაღლესს აქვს საკუთარი სტუდენტების შერჩევისას განსაკუთრებული მოთხოვნების დაწესების შესაძლებლობა. ამას ისინი ე.წ. სტუდენტების „მობილობის“ დროს აკეთებენ. ანუ თქვენ თუ ვერ მოხვდებით თქვენს სასურველ სპეციალობაზე სასურველ უნივერსიტეტში მაღალი კონკურსის გამო, ყოველთვის გაქვთ შესაძლებლობა, ერთი წელი ისწავლოთ ნაკლებად სასურველ უმაღლესში და შემდეგ გადახვიდეთ იმ უმაღლესში, სადაც „მობილობის“ ფარგლებში ადგილები თავისუფლდება. გადასვლისას შესაძლოა, თქვენ მოგინიოთ უმაღლესის მიერ დაწესებული სპეციალური ბარიერის გადალახვა (გამოცდა, გასაუბრება ან სხვ.).

დღევანდელი სისტემა ნაკლებად პოზიტიურად მოქმედებს იმაზე, რომ მო-

მავალი სტუდენტი სათანადოდ იყოს მომზადებული უმაღლესში სწავლის გაგრძელებისთვის. უმაღლესების ის ნაწილი, რომელიც სწავლის თანამედროვე ფორმებს იყენებს, საკუთარი სტუდენტებისგან გარდა საგნობრივი ცოდნის, კომუნიკაციისა და რაოდენობრივი აზროვნებისა, მრავალი სოციალური უნარის ფლობას ელის. სტუდენტს უნდა შეეძლოს საკუთარი მოსაზრების სათანადოდ პრეზენტირება, მსჯელობა, განზოგადება, მეცნიერულად აზროვნება, ჯგუფებში თანამშრომლობითი ურთიერთობა, გადაწყვეტილებების დამოუკიდებლად მიღება და სხვ. დღევანდელი მისაღები სისტემა ამ უნარების განვითარებისკენ არ უბიძგებს, რადგან ეს თვისებები წარმატებას ამ სისტემაში არ განაპირობებს.

■ დღევანდელმა სისტემის შემოღებამ ხუთი წლის წინ მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება მოიტანა. თუმცა საერთაშორისო მასშტაბით, მხოლოდ მისაღებ გამოცდებზე დაფუძნებული

უმაღლესში მიღების სისტემა მხოლოდ საქართველოს, ირანსა და ჩინეთს აქვთ.

ერთიანი ეროვნული გამოცდები ამოწმებს მხოლოდ გარკვეულ საგნობრივ ცოდნას, ქართულ და უცხოურ ენებზე კომუნიკაციის, რაოდენობრივი და ვერბალური აზროვნების უნარებს იმ ფარგლებში, რასაც ტესტი გამოცდის. ეს ფარგლები კი გაცილებით შეზღუდულია, ვიდრე რეალური პრობლემების გადაჭრისას ამ უნარების გამოყენება. მაგ; მარტივი კვლევის ჩასატარებლად სხვადასხვა საგნობრივ ტესტებში გაბნეული უნარებისა და ტესტებით გამოუცდადი ცოდნის მულტიმედიატული-ნურად გამოყენება უნდა შეგეძლოს.

არსებობს მონაცემები იმის შესახებ, რომ ერთიანი ეროვნულ გამოცდებზე დედაქალაქის სკოლადამთავრებულებს საშუალოდ უკეთესი ქულები აქვთ, ვიდრე სხვა დასახლებების მოსწავლეებს. ეს ერთ-ერთი ინდიკატორია იმისა, რომ უპირატესობა ეძლევა უკეთეს საწყის პირობებში მყოფ აბიტურიენტებს. გამოდის, რომ სახელმწიფო გრანტის მოპოვება უფრო მეტად მათ ხელეწი-

ფებათ, ვისაც იმთავითვე უკეთესი ფინანსური მდგომარეობა აქვთ. რადგან ამ პირობების უზრუნველყოფაზე სახელმწიფოა მნიშვნელოვნად პასუხისმგებელი, საჭიროა, რომ მანვე იზრუნოს შესაძლებლობების მაქსიმალურად გათანაბრებაზეც იმისათვის, რომ სოციალური მობილობა გახდეს შესაძლებელი.

რა იქნებოდა ამ ვითარებაში გაუმჯობესების წინაპირობა? მნიშვნელოვანია, რომ გადაიდგას ნაბიჯები რამდენიმე მიმართულებით:

ა) უმაღლეს სასწავლებლებს უნდა დაუბრუნდეთ უფლება, თავად განსაზღვრონ, როგორი მონაცემების, მისწრაფებების ან ინტერესების მქონე სტუდენტების მიღება სურთ. ეს არ ნიშნავს იმ სისტემის დაბრუნებას,

ბებში ნევრობა და სხვ. მეორე მხრივ, უნდა შეფასდეს არა მხოლოდ კოგნიტური უნარები, არამედ - სოციალურიც. შესაძლოა, ამ უნარების გამოხატულება იყოს აბიტურიენტის მონაწილეობა სკოლის ან სხვა სახის თვითმმართველობაში, მისი აქტიურობა თემის განვითარების პროექტებში, სამუშაო ან საწარმოო პრაქტიკის გამოცდილება და სხვ.

ცხადია, ერთი შეხედვით, ეს სისტემა მრავალ რისკს შეიცავს კორუფციის მხრივ, მაგრამ ამ რისკების მართვა სავსებით რეალისტურია. მსგავს რისკებს შეიცავს დღევანდელი ე.წ. „მობილობაც“, მაგრამ საზოგადოების მხრივ როგორც ჩანს, დღეს პრობლემად არ აღიქმება. თუ დღევანდელ ვითარებაში ამ პროცესს მხოლოდ სახელმწიფოს კორუფციის არდაშვების ნება არეგულირებს. შემოთავაზებულ პროექტში კი მრავალი სხვა ფაქტორიც იქნება ჩადებული.

პროცესის სახელმწიფო რეგულირების გარდა (მაგ. უმაღლესების აკრედიტაციის ნაწილად მისაღები პროცესის შეფასება), თავისთავად მრავალი კრიტერიუმის არსებობა ამცირებს კორუფციის რისკებს. თუ ვთქვათ სკოლის ნიშნები ერთი მხრივ რამოდენიმე კლასის ნიშნების შედეგად გამოყვანილი საშუალო ნიშანი იქნება და მეორე მხრივ კი მისი წონა საერთო შეფასების წონაში იქნება მცირე (5-10%), ეს შეამცირებს სკოლებში კორუფციის მნიშვნელობას.

დღევანდელმა სისტემის შემოღებამ ხუთი წლის წინ მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება მოიტანა. თუმცა საერთაშორისო მასშტაბით, მხოლოდ მისაღებ გამოცდებზე დაფუძნებული უმაღლესში მიღების სისტემა მხოლოდ საქართველოს, ირანსა და ჩინეთს აქვთ. სტატიაში შემოთავაზებული მოდელი მრავალ ქვეყანაში მოქმედებს, მათ შორის ისეთებშიც, რომლებსაც ჩვენი მსგავსი კორუფციული სისტემების არსებობის გამოცდილება აქვთ. ამ სისტემების ცოდნა და ხელისუფლების ნება მერიტოკრატიული პრინციპების დანერგვის მხრივ შესაძლოა მნიშვნელოვანი საფუძველი იყოს საქართველოში უმაღლესებში მისაღები სისტემის გასაუმჯობესებლად. ■

იკითხეთ ლიბერალის განახლებულ პორტალზე www.liberali.ge

ინოვაციური გზის მეცნიერება ხელისუფლების ნავთობი

კანონის უზენაესობა საქართველოში მშვენივრად ესმით: ჩვენი ხელისუფალნი კანონების დარღვევას ერიდებიან. როცა რაღაც გადაწყვეტილებისთვის სჭირდებათ, მათ უბრალოდ, ცვლიან და საკუთარ სურვილებს არგებენ. ხშირად ცვლილებების შესახებ საზოგადოება პოსტფაქტუმ იგებს. პარლამენტი უკვე კარგა ხანია იქცა იმ ადგილად, სადაც მთავრობის ნებისმიერ სურვილს და დაკვეთას მორჩილად ასრულებენ. იქ არაფერი ხდება საინტერესო: პოლიტიკური დებატები აღარ იმართება. სამაგიეროდ, თავად პარლამენტი წარმატებით იმართება მთავრობის მიერ.

გიორგი ცხადაიას ბლოგი TED - ხელი შევუწყოთ „იდეების სექსს“

ამას წინათ TED-ზე სწორედ იმ ვიდეოს მივაგენი, რომელიც ტვინის ამოუცნობი ფუნქციონის თემას ეხება. ამ თემაზე ნაწახი ვიდეოებიდან საუკეთესოა. მომხსენებელი: ამბიციური, გენიოსის აურის მქონე ახალგაზრდა კაცი, ოდნავ გამაღიზიანებელი სარკაზმული საუბრით და არასასიამოვნო კომუნიკაციის უნარით. თვალის ერთი შევლებით წარმოვიდგინე, როგორი სახე ექნებოდა ამ ადამიანს სხვებთან საუბრისას, იდგებოდა, ალბათ, ნარცისი მეცნიერის ჰაბიტუსით. მოგვიანებით, მის ვიდეოზე ვილაყის კომენტარს წავაწყდი - „ეს კაცი ყველაზე დიდი ეგოს პატრონია, ვინც კი ტედ-ზე გამოსულაო“. გასაკვირი არც არის, პრეზენტაცია ეხებოდა თანამედროვე ბიოლოგიისა და კომპიუტერული სისტემების ყველაზე მეტად ამბიციურ თემას - ადამიანის ტვინს.

რეალური რატომ შევუერთდი გულაშვილის „ოქროს სიას“

გიორგი კიკონიშვილის ბლოგი როცა ვესტივალის ყარს!

ზაფხული, სცენა ღია ცის ქვეშ, ლუდი, მეგობრები, კარგი მუსიკა. ხომ ხვდებით რომ შესანიშნავია ნებისმიერი მელომანისთვის. რაკილა წელს გემრიელ საზაფხულო მუსიკალურ ფესტივალს ვერ დავესწარი, გადაწყვიტე სიზმარში მაინც ამეხდინა ოცნება. აი ასე, დავიძინე და თავი ზღვისპირა როკ-ფესტივალზე წარმოვიდგინე. მშვენიერი ამინდი იყო. მცხუნვარე მზე ლუდს მალ-მალე ათბობდა, მაგრამ მეგობრების გარემოცვაში კარგი მუსიკის მოსმენის იმედით აღტკინებულს ეგ სულ არ მადარდებდა. დაიწყო პირველივე წუთებში მივხვდი, რომ ხმის პულტთან ოპერატორი ან არ იჯდა, ანდაც, იჯდა, მაგრამ ჯობდა არ მჯდარიყო. საშინლად გახმოვანებული ჯგუფების გამოსვლის შემდეგ შემდეგი ჯგუფის დროც დადგა. ლუდი საბოლოოდ გათბა. როგორც ოპტიმისტს, მჯეროდა, რომ რაღაც შეიცვლებოდა უკეთესობისკენ.

გიორგი ცხადაიას ბლოგი პრისტოფარ ნოლანის „დასაწყისი“ - „მატრიცის“ დაბრუნება

კრისტოფერ ნოლანის ახალი ფილმი „დასაწყისი“, როგორც მითხრეს, ძალიან პოპულარული ყოფილა ფანტასტიკურ-ფილოსოფიური ჟანრის მოყვარულ მყურებელში. ასეთ მყურებელს, როგორც წესი, ასევე, მოსწონს ფილმები „მატრიცა“, „კუბი“, „მერობოტი“ და სხვ. რომ არ დაგემალოთ, მეც მათ დიად რიცხვს განეკუთვნები. „დასაწყისის“ საყურებლადაც იმიტომ წავედი, რომ ამ ჟანრის მორიგი ნიმუშისგან სიამოვნება მიმელო. ემოციური თვალსაზრისით, ფილმი მართლაც გადატვირთული და დაძაბულია, ტიპური „ექშენის“ ყაიდაზე გამოჭრილი. დრამატურული თვალსაზრისით, ფილმში სიახლეები ფაქტობრივად არ არის: პოლივულური ფილმია, თხრობითი სიუჟეტით და თითქმის ჰეპი ენდით. შეიძლება პოლივულური სტანდარტიც არის იმის მიზეზი, რომ ფილმის შესრულების მანერამ შინაარსი თითქმის გააფუჭა. ქვემოთ სწორედ ამაზე მოგიყვებით. ვისაც ფილოსოფიური კონცეპტუალები არ გიყვართ (და სექსუალური სიამოვნების მონიჭების მაგივრად, თავს გატკივებთ), შეგიძლიათ გამოტოვოთ.

სიახლე ფორუმი ლიბერალის პორტალზე

განათლება

უნივერსიტეტის ფიქციური ავტობიოგრაფია

უნივერსიტეტის განვითარება ისევ გარედან შერჩეულ მენეჯერს ჩააბარეს.

თამარ ბაბუაძე

ქვიშისა და ნაგვის გროვა, გამჭვირვალე ცისფერ სარემონტო ბადეში გახვეული ფასადი, დასაგებად გამზადებული ფილების გორა და ცარიელი ეზო – უკვე მეორე წელია, უნივერსიტეტის პირველ კორპუსში ივანე ჯავახიშვილის ქანდაკება ასეთ გარემოში იმყოფება.

შენობის რეკონსტრუქციის ზუსტი ბიუჯეტი არ სახელდება. უკვე ყოფილი რექტორის, გაი ხუბუას თქმით კი, სარემონტო სამუშაოებს უნივერსიტეტის კურსდამთავრებულის - ბიზნესმენ ბიძინა ივანიშვილის ფონდი „ქართუ“ აფინანსებს.

კორპუსი სტუდენტებისთვის საგარაუდოდ 2011 წლისთვის გაიხსნება. ჩანაფიქრის მიხედვით, რემონტის დასრულების შემდეგ, პირველი ქართული უნივერსიტეტის ისტორიული შენობა სუპერ-თანამედროვე სასწავლო სივრცედ უნდა იქცეს, „რომელსაც ანალოგი მთელ აღმოსავლეთ ევროპაში არ ექნება“.

„ეს უნივერსიტეტი, ტრადიციების გათვალისწინებით, მთავარი ქართული უნივერსიტეტი და მისი წინ წამოწევა საშვილიშვილო საქმეა“, - აცხადებს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი. ამ საშვილიშვილო საქმის სისრულეში მოყვანა კი, უნივერსიტეტიდან სკანდალით წასული გაი ხუბუას შემდეგ, ჯანდაცვის ყოფილ მინისტრს, ალექსანდრე კვიციანიშვილს ეკისრება ისე, რომ ბუნდოვანი რჩება პასუხი კითხვაზე – რატომ შეარჩიეს ამ თანამდებობისთვის ასე ნაჩქარევად აკადემიური ხარისხის არმქონე ყოფილი მინისტრი.

რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი დროებით მეორე კორპუსში განთავსებულ კაბინეტში მუშაობს. მოჩუქურთმებულ ფე-

ხებზე მდგარ, მძიმე ხის ყავისფერ მაგიდასთან ჯდომა დისკომფორტს უქმნის. თუმცა, ასეთსავე მძიმე მემკვიდრეობას, რომელიც უნივერსიტეტში დახვდა, თვალს არიდებს. ახალი რექტორი ვრცლად მიმოიხილავს საუნივერსიტეტო რეფორმის მთავარ მიღწევებს, მაგრამ გააზრებულად უვლის გვერდს იმ პრობლემებზე საუბარს, რაც თსუ-ს დღემდე უშლიდა ხელს, გამხდარიყო „განათლებისა და მეცნიერების ფლაგმანი და პირველი უნივერსიტეტი“ – ისეთი, როგორც ახლა კვიციანიშვილს სურს, გააკეთოს.

მხოლოდ პოზიტიურ ცვლილებებზე ფოკუსირება რექტორის ცნობიერი არჩევანია. მას რეფორმის გასაგრძელებლად პროფესორ-მასწავლებელთა სრული მხარდაჭერა სჭირდება. კვიციანიშვილმა უნდა გააკეთოს ის, რისი გაკეთებაც გაუჭირდა მის წინამორბედს ორ რექტორს – ხმაურისა და პროფესორ-მასწავლებლებთან მწვავე დაპირისპირებების გარეშე მიაღწიოს მიზანს. მიზანი კი ასეთია: ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტისგან ევროპული დონის უმაღლესი სასწავლებელი შეიქმნას.

პრეზიდენტიც, უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა ნაწილიცა და თვითონ კვიციანიშვილიც თანხმდებიან იმაზე, რომ ახალი რექტორის მთავარი პლუსი მენეჯმენტში დაგროვილი დიდი გამოცდილება იქნება. თუმცა, ისევ დგას კითხვა – დაეხმარება თუ არა რექტორს მიზნის მიღწევაში ის, რაც მუდმივად უნივერსიტეტის წინსვლის შემაფერსებელი ფაქტორი იყო. ეს არის წლების განმავლობაში კარგად გამჯდარი მითი უნივერსიტეტის პირველობის შესახებ.

ცოდნის ტაძარი – ეს სახელი წლების

განმავლობაში თსუ-ს სინონიმად იქცა. საბჭოთა წლებშივე დამკვიდრდა წარმოდგენა – რომ იყო უნივერსიტეტელი, უფრო პრესტიჟულია, ვიდრე – იყო გეპეელი; გერქვას უნივერსიტეტის პროფესორი, უფრო დიდი ჩინ-მედალია, ვიდრე – რომელიმე სხვა ინსტიტუტში მუშაობა.

მსგავსი წარმოდგენის დამკვიდრებას ხელი უნივერსიტეტის ისტორიულმა მნიშვნელობამ შეუწყო. 1918 წლის 8 თებერვალს პირველი ქართული უნივერსიტეტის საზეიმო გახსნით ქართველ მეცნიერებს ოცნება აუხდათ. საქართველოში პირველად შეიქმნა სამეცნიერო სივრცე, სადაც მუშაობა ქართულ ენაზე დაიწყო. უნივერსიტეტი იმ ქვეყნის ნაციონალური სიმბოლო გახდა, სადაც ახალგაზრდებს აღარც კი ახსოვდათ, მაგალითად ის, თუ როგორ ითქმის ქართულად სიტყვა „გოდოპადი“ (ივანე ჯავახიშვილის მოგონებებიდან). ასეთმა გადამეტებულმა თვითშეფასებამ უნივერსიტეტს სიახლეების მიღებისა და გარდაქმნის მიმართ იმუნიტეტი გამოუშუშავა.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის, გიგი თევზაძის აზრით, თავისი თავდაპირველი მნიშვნელობა უნივერსიტეტმა საბჭოთა წყობილების დადგომისთანავე დაკარგა: „ჯავახიშვილს დიდი კომპლექსური უნივერსიტეტის შექმნა სურდა, ისეთივესი, როგორიც იმდროინდელი ევროპული უნივერსიტეტები იყო. თუმცა, გასაბჭოების შემდეგ, ყველა პროცესი ჯავახიშვილის იდეის წინააღმდეგ წარიმართა: უნივერსიტეტიდან გამოაცალკევეს პატარ-პატარა ინსტიტუტები (გეპეი, სასოფლო, პედაგოგიური, უცხო ენები) და მათ გამოყენებითი ფუნქციები მიანიჭეს. ამით მოსპვეს ფუნ-

ფოტო: თინო ბარბაქაძე

დამენტიური და გამოყენებითი კვლევების ბუნებრივი კავშირი. შეიქმნა მეცნიერებათა აკადემია, რითაც ფუნდამენტური მეცნიერება გამოიყვანეს უნივერსიტეტიდან. შედეგად მივიღეთ მხოლოდ სუსტი სასწავლო ერთეული“.

მთელი დანარჩენი წლები, ქვეყანაში, სადაც არ არსებობდა უმაღლესი სასწავლებლების შეფასებისა და რანგირების ობიექტური სისტემა, უნივერსიტეტის უპირატესობის შესახებ მითი უსაფუძვლოდ ღვივებოდა.

უნივერსიტეტი უმაღლესი განათლების სისტემის ცენტრად, პოლიტიკურ-აქტივისტური კუთხით რჩებოდა. 1978 წელს, ქართული ენის დაცვის შემდეგ, 80-იანი წლების ბოლოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ერთ-ერთი ეპიცენტრი უნივერსიტეტი გახდა.

პარალელურად, საუნივერსიტეტო სისტემა მთლიანად კორუფციაზე აეგო. 1992 წელს საზეიმოდ აღდგენილი ავტონომიაც ძირშივე ფიქციად იქცა. ივანე ჯავახიშვილის შემდეგ უნივერსიტეტის პირველი არჩეული რექტორი, როინ მეტრეველი, შევარდნაძის ხელისუფლების ერთ-ერთი საყრდენი ძალა გახდა. შექმნილი სტატუს-ქვო ორივე მხარეს აწყობდა – უნივერსიტეტის მმართველ წრეებში ხელისუფლება ერთგულ ადამიანებს ინარჩუნებდა, ისინი კი, სანაცვლოდ – პრესტიჟულ სამეცნიერო ნოდებებსა და შემოსავლიან სამსახურებს.

ამიტომაც, 13-წლიანი მმართველობის დასასრულს, როინ მეტრეველის წინააღმდეგ დაწყებული სტუდენტური კამპანია, რომელსაც „კმარა“ ედგა სათავეში, სინამდვილეში პოლიტიკური კამპანია იყო. ვარდების რევოლუციიდან ორი წლის თავზე მეტრეველის უნივერსიტეტიდან წასვლამ თითქმის ისეთივე მნიშვნელობა შეიძინა, როგორც მაგალითად აჭარის გათავისუფლებამ ასლან აბაშიძის რეჟიმისგან. უნივერსიტეტის „აღების“ პროცესი გაიწვია. ხელისუფლებას რექტორის თანამდებობაზე რამდენიმე არასასურველი კადრის მოგერიება დასჭირდა.

უპირველეს მიზნად, რაც უნივერსიტეტს რეფორმის პირველ ეტაპზე დაუსახეს, კორუფციისგან გათავისუფლება იყო. ამ პროცესში დაიწყო მისი პირველობის მითის

მსხვერვა. აღმოჩნდა, რომ უნივერსიტეტში არ არსებობდა ძალა, რომელიც ცვლილებების ინიციატორი შეგინდნა იქნებოდა. ყველა სიახლე, რაც უმაღლესი სასწავლებლების რეფორმირებისთვის დაიგეგმა, უნივერსიტეტში ბრძანებების სახით მივიდა. პროფესორ-მასწავლებლების უმრავლესობა თავს რეფორმის თანამონაწილედ კი არა, მის მსხვერპლად გრძნობდა.

უმაღლესი განათლების კანონში მალევე შევიდა ცვლილება იმის შესახებ, რომ უნივერსიტეტის რექტორის არჩევნებში ჩარევა პრეზიდენტსა და განათლების სამინისტროს არ შეეძლო, მაგრამ გარდამავალ პერიოდში ხელისუფლებამ არჩევანის დამოუკიდებლად გაკეთება უნივერსიტეტის ეკლექტურ პროფესორს ვერ ანდო.

უნივერსიტეტის ავტონომიაზე მნიშვნელოვანი იმ დროს რეფორმის სწრაფად დაწყება აღმოჩნდა. რუსუდან ლორთქიფანიძეს – რომიდან ზურაბ ჟვანიას მიერ გამომხობილ ელჩს – რეფორმის ყველაზე მტკივნეული ნაწილი, პირველი ეტაპი ჩაბარდა. ის ხელისუფლებაში შიდა კონსენსუსის სახით შერჩეული, და შემდეგ უნივერსიტეტის საბჭოს მიერ „არჩეული“ 24-ე რექტორი გახდა.

„უნივერსიტეტში არაფერი იცვლება, თუმცა, მოლოდინი გვაქვს და ჩვენი მოლოდინი დაკავშირებულია ქალბატონ რუსუდანთან. პირდაპირ ვიტყვი, რომ უნივერსიტეტი არის დიპლომების ბაზრობა, გათხოვებისათვის შანსი და გარდერობის დემონსტრირების საშუალება“, - ასე აფასებდა სწავლის პერიოდს „რადიო თავისუფლებასთან“ ინტერვიუში ერთ-ერთი სტუდენტი.

რუსუდან ლორთქიფანიძეს უნივერსიტეტის სწორედ ეს სამი „ფუნქცია“ უნდა შეეცვალა. რეფორმის დაწყებიდან ერთი წლის თავზე მისაღები გამოცდები უნივერსიტეტიდან გარეთ გაიტანეს და შეფასებას – „დიპლომების ბაზრობა“, „კორუფციული სისტემა“ – უნივერსიტეტზე საუბრისას სულ უფრო იშვიათად იყენებდნენ. ეს რეფორმის ის კომპონენტი იყო, რომელსაც დღეს განათლების ექსპერტები თითქმის ერთხმად, ყველაზე დადებით ნაბიჯად აფასებენ. თუმცა, ერთიანობაში საუნივერსიტეტო რეფორმა არათანმიმდევრულად და გაუაზრებლად წარიმართა.

2005 წლის ზაფხულში უნივერსიტეტის 800-მდე თანამშრომლის გათავისუფლების ბრძანება გაიცა. განაწყენებული პროფესორ-მასწავლებლები, რომელთა ნაწილის გაშვებაც – დაბალი კვალიფიკაციისა თუ ასაკის გამო, ობიექტურად იყო საჭირო, რექტორისგან ითხოვდნენ პასუხს და უნივერსიტეტში სიახლისკენ დაძრულ პროცესს ცოდნის თეთრი ტაძრის შეურაცხყოფად აფასებდნენ.

განათლებით არქიტექტორმა ლორთქიფანიძემ, ხისტად დაწყებული ცვლილებების გამო, უნივერსიტეტის ხელახლა დაპროექტება ვერ შეძლო. ის აცხადებდა, რომ დაპირისპირებულ პროფესორ-მასწავლებლებთან თავის დიპლომატიურ გამოცდილებას გამოიყენებს. თუმცა, პასუხისმგებლობას ვერ გაუწო. თანამშრომლების გაშვების შესახებ ვალდებულება მან განათლების სამინისტროს გადააბარა. „ის სიები არ არის ჩემი ხელმოწერილი. ეს სიები თქვენ ძალიან კარგად იცით, საიდანაც არის“, - უთხრა მან 2005 წლის ზაფხულში უნივერსიტეტის სააქტო დარბაზში შეკრებილ პროფესორ-მასწავლებლებს, რომლებიც იმ დარბაზში, სადაც მანამდე სამეცნიერო შრომებს სავაროდ კითხულობდნენ, ახლა ერთხმად ყვიროდნენ: „მაშინ გადადექი! გადადექი! გადადექი!“

ორწლიანი ხმაურიანი მმართველობის შემდეგ ლორთქიფანიძის კარიერა სწორედ თანამშრომლების მასობრივი შეშინების სერიას შეენიშნა.

თუკი უნივერსიტეტში მიმდინარე რეფორმები ხარვეზებითა და ხმაურით წარიმართა, ამის მიზეზი – პროფესორ-მასწავლებელთა რადიკალური განწყობისა და ცვლილებების სიხისტის გარდა, რექტორობისთვის არასწორად შერჩეული კადრებიც იყვნენ.

განათლებით იურისტმა გია ხუბუამ მარტივი საკითხები მარტივად მოაგვარა – ფრამგენტულად მაგრამ მაინც გადაწყდა საპირფარეშოების, განათების, კომპიუტერებისა და მეტ-ნაკლებად ხელფასის პრობლემები. თუმცა, ფაკულტეტების გამსხვილების, პროფესორ-მასწავლებლის შემცირების, უნივერსიტეტის საბაზისო დაფინანსების მოსპობის, მეცნიერთათვის ხარისხის მინიჭების ახალი სქემის შემოღების პროცესი კიდევ უფრო დიდი დაპი-

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, სექტემბერი 2010

ფოტო: თემო ზარმაზაშვილი

რისპირებებითა და ხმაურით გაგრძელდა. იმის მაგივრად, რომ მედია უნივერსიტეტში მიმდინარე ცვლილებების რეალური ანალიზით დაინტერესებულყო, ჟურნალისტების ყურადღების ცენტრში აბსურდამდე მისული საუნივერსიტეტო სკანდალები ხვდებოდა – ხულიგნობისთვის პროფესორების დაპატიმრება, სააქტო დარბაზში პროტესტანტი ლექტორების ღამისთევა, რექტორის მიერ დახმარებისთვის პატრულის გამოძახება, სასწრაფო დახმარება და გულის შეტევა.

ამ ფონზე საუნივერსიტეტო რეფორმა წინ მიდიოდა, ოღონდ – თავის ნებაზე. პროფესორ-მასწავლებელთა ნაწილის აზრით, უნივერსიტეტი ტრადიციულად რჩებოდა ნამყვან კვლევით უმაღლეს სასწავლებლად, რაზეც ეროვნული და საერთაშორისო სამეცნიერო გრანტების რაოდენობაც მიუთით-

ებდა, მაგრამ უამრავი პრობლემა სამეცნიერო საქმიანობას კვლავაც უშლიდა ხელს, მათ შორის იყო პროფესორის ხელფასიც.

„ახლაც, პროფესორის ხელფასი რეალურად იმით განისაზღვრება, თუ რამდენ საათ ლექციას წაიკითხავს. მის დატვირთვაში საერთოდ არაა გათვალისწინებული დრო კვლევისთვის და ამ დროს არც უნაზღაურებენ. როდესაც პროფესორს ეუბნებიან, შენი კვლევა არ გვანტერესებს, თუ ბევრ ლექციას წაიკითხავ, მეტ ხელფასს მოგცემ, ბუნებრივია, ყველა მოტივირებულია, მიიღოს მეტი ხელფასი“, - აცხადებს სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სრული პროფესორი მარინე ჩიტაშვილი.

პროფესორთა ნაწილი აღიარებდა იმასაც, რომ უნივერსიტეტის მთავარი პრობლემა ფიქტიური ავტონომიაა. გადაწყვე-

ტილები ზევადან მოდიოდა, თითოეული ცვლილების ინიციატორი განათლების სამინისტრო იყო, მაშინ, როცა უნივერსიტეტის შიგნით აკადემიურ და ადმინისტრაციულ პერსონალს უნივერსიტეტის გარდაქმნა რადიკალურად განსხვავებული გზებით წარმოედგინათ.

„როდესაც პარლამენტს ერთი ხელის მოსმით შეუძლია მთლიანად შეცვალოს კანონი ისე, რომ საერთო კონცეფცია არ გაიზაროს, ასეთ შემთხვევაში უნივერსიტეტი ავტონომიას ვერ შეინარჩუნებს“, - დასძენს მარინე ჩიტაშვილი.

მაღე აგრესიული მედიაკამპანიის სამიზნე ხუბუა გახდა. უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკიდან წიგნების დაკარგვა, ახლობლების თანამდებობებზე დანიშვნა, საკუთარი ხელფასის უკანონო გაზრდა – სკანდალების გასანიჭრალეზად და რეფორმის გასაგრძელებლად მოსული რექტორი ისევ სკანდალებით წავიდა.

ახალი რექტორი ავტონომიურ უნივერსიტეტში ისევ ხელისუფლებამ მიაგლინა. აკადემიური საბჭოს მთავარი ფუნქცია როგორც ხუბუას გაშვების, ისე – კვიტაშვილის მოსვლის შემთხვევაში, მხოლოდ პროცესის დაკანონება გახდა. საბჭოს წევრებსაც არ აქვთ პასუხი მთავარ კითხვაზე – რატომ აიძულეს გია ხუბუას დიდი სკანდალით წასვლა მაშინ, როცა სექტემბრის ბოლოს მას ვადა ისედაც ეწურებოდა.

ახალი რექტორის მოსვლის გამო უნივერსიტეტში მორიგ ცვლილებებს ელიან. ერთადერთი, რაც ამ ცვლილებების შესახებ ზუსტად შეიძლება ითქვას – მოსალოდნელი სიახლე უნივერსიტეტის ავტონომიის გაძლიერება არ იქნება. პირველი, ვისაც დროებით რექტორად დანიშვნის შემდეგ კვიტაშვილი შეხვდა, პრეზიდენტი იყო. სწორედ სააკაშვილისგან ჩაიბარა ახალმა რექტორმა მისია: ეს უნივერსიტეტი მთავარი უნივერსიტეტი და მისი აღდგენა საშვილიშვილო საქმე იქნება. პრეზიდენტის სიტყვები ისევ დავალებასავით ჟღერდა მაშინ, როცა უნივერსიტეტის მომავალზე შეჯერებული წარმოდგენა ჯერ უნივერსიტეტის შიგნითაც არ არსებობს. **□**

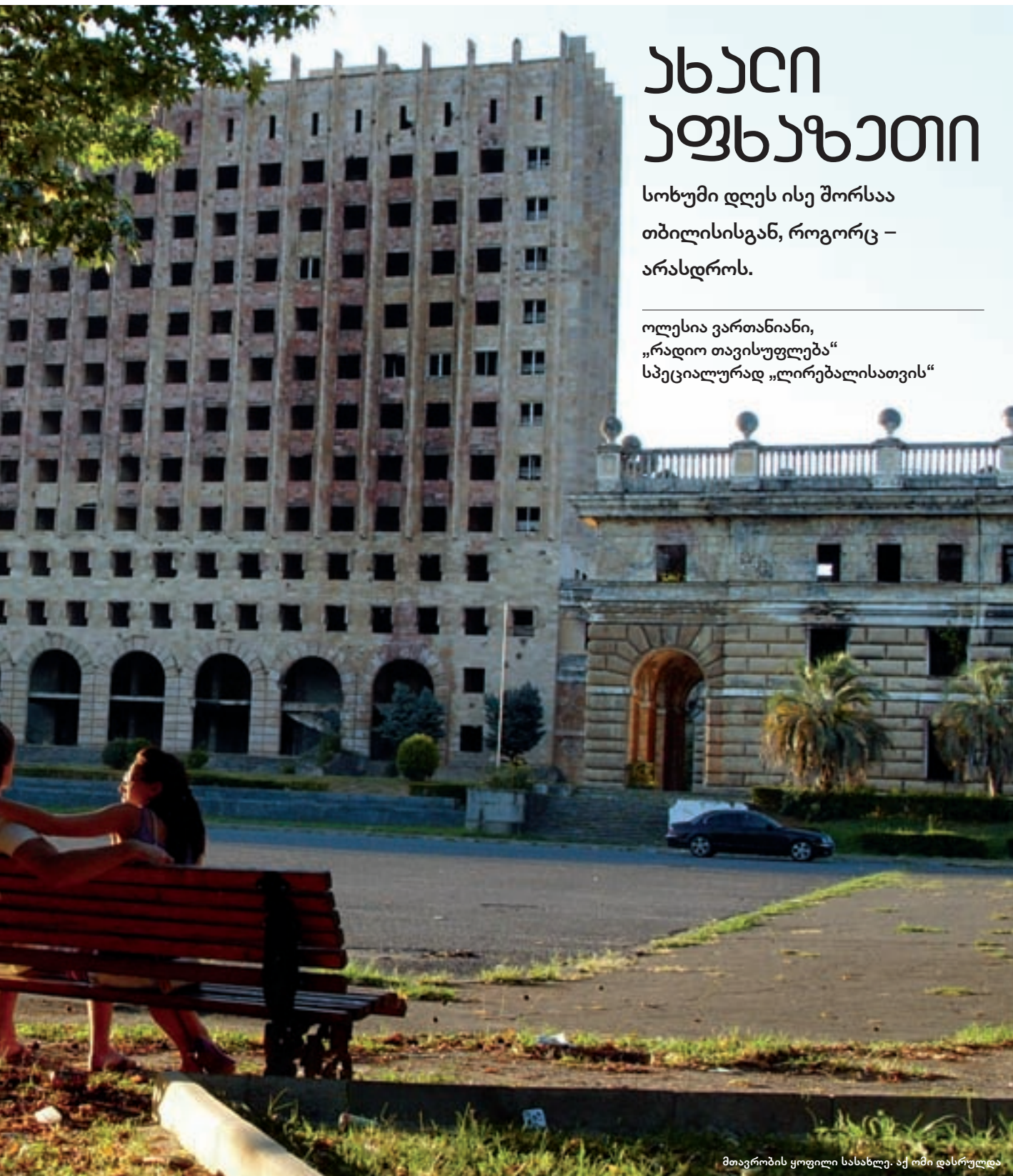
**სტატიაზე მუშაობდნენ:
ნათია ახალაშვილი, გიორგი ქვიციანი**

ახალი აფხაზეთი

სოხუმი დღეს ისე შორსაა
თბილისიგან, როგორც –
არასდროს.

ოლესია ვართანიანი,
„რადიო თავისუფლება“
სპეციალურად „ლინგვალისათვის“

მთავრობის ყოფილი სასახლე. აქ ომი დასრულდა

ფოტო: ილიას პავლანაძე

ერთი თაობა უკვე გაიზარდა აფხაზური დროშის ქვეშ

ვლადისკლავ არძინა გუმისტის ნაპირზე დაკრძალეს, სადაც ყველაზე მეტი აფხაზი მებრძოლი დაიღუპა

ომის ისტორია ეროვნული მუზეუმების ნაწილია

ფოტოგრაფი: ილია შაბუაიანი

რუსული საგუშაგო ხომალდი „მურომცი“ სოხუმის ყურეში წყლისა და სურსათის მოსამარაგებლად ორ კვირაში ერთხელ შედის.

ლუზა რუს ჯარისკაცებს, სადაც ერთი საათის განმავლობაში, აქვთ ჩამოვებული. შემდეგ, რუსულ სამხედრო-საზღვაო ჰიმნს დასჭეკენ და ფირუზისფერ ზღვაში შეცურავენ.

ეს, ალბათ, სოხუმში რუსული სამხედრო ყოფნის ყველაზე ნათელი სურათია.

ადგილობრივები აცხადებენ, რომ რუსული სამხედროების რაოდენობის ზრდა მათ თითქმის არ უგრძენიათ. ქუჩებში აქა-იქ მოსეირნე რუსი მშვიდობისმყოფელები მათგან არცთუ ისე განსხვავებულმა რუსმა ჯარისკაცებმა შეცვალეს.

უკვე ორი წელია აქ მტკიცედ სჯერათ, რომ აფხაზეთში რუსული სამხედროების ყოფნა, თბილისის მხრიდან თავდაუსხმელობის გარანტიაა.

„როცა ეს მოხდა, ჩვენ პირველად ამოვისუნთქეთ შევებით. აღიარებასთან ერთად მივიღეთ ფარი, რომლის ქვეშ უკვე შეგვიძლია განვითარებაზე ვიფიქროთ“.

ორი წლის წინ, 26 აგვისტოს, რუსეთის პრეზიდენტის – დიმიტრი მედვედევის მიერ აფხაზეთის დამოუკიდებელ ქვეყნად აღიარება აქ 17 წლის წინ დაწყებული ბრძოლის დასასრულად აღიქვას.

ახლა სოხუმში უფრო თავდაჯერებულად საუბრობენ, რომ საქართველოს შემადგენლობაში არასდროს დაბრუნდებიან და რომ თბილისთან ურთიერ-

თობა მხოლოდ სახელმწიფოთაშორისი შეიძლება, იყოს.

სწორედ ამ მოდელის განვითარებას ცდილობენ სოხუმის ლიდერები თბილისთან ამჟამად არსებულ ერთადერთ მოლაპარაკების მაგიდაზე – ჟენევის შეხვედრებზე.

მოლაპარაკებათა პირველი რაუნდიდან თითქმის ორი წელი გავიდა, თუმცა, მხარეები ვერცერთ ახალ ხელშეკრულებაზე ვერ შეთანხმდნენ. სიტუაციას რეგიონში სარკოზი-მედვედევის ხელშეკრულება არეგულირებს, რომელსაც „პრიმიტივიზმისა“ და ბუნდოვანი ჩანაწერების გამო საერთაშორისო ორგანიზაციებში სშირად აკრიტიკებენ.

პოლიტიკოსები, რომლებიც ჟენევის მოლაპარაკებებზე სოხუმს წარმოად-

„ახალი რაიონი“. სოხუმი

უმბაკის ბორბალი დაცარიელებულ ოჩამჩირეში

ლეგენდარული ტანკი სოფელ ლაბრაში ცოცხალ ძეგლად იქცა

გაგრაში ახვლედიანის სახელობის სტადიონი აფხაზური ფეხბურთის აღორძინების მოვლნად იქცა

გენენ, აფხაზეთში ყველაზე პოპულარული ჩინოფონიკები ნამდვილად არ არიან. მათი ვიზიტები ჟენევაში საქართველოს წარმომადგენლებთან შესახვედრად აქ ძალიან ცოტას თუ აინტერესებს.

ჟენევის შეხვედრებზე საკუთარ სიტყვას სოხუმის წარმომადგენლები იმით იწყებენ, რომ ოპონენტებს ახალი რეალიების გაუთვალისწინებლობის გამო კიცხავენ; ხოლო ასრულებენ იმის აღიარებით, რომ ჟენევაში გარკვეულ დათმობებზე წასვლის შემთხვევაში, აფხაზური საზოგადოება ამას არ მიიღებს.

სოხუმში რამდენიმე საათის გატარების შემდეგ ადვილად გასაგები ხდება, თუ რატომ აპელირებენ აფხაზი პოლიტიკოსები საზოგადოებრივ აზრზე.

აფხაზეთში დღეს იშვიათად წააწყდებით ადამიანს, რომელსაც შესაძლებლად მიაჩნია ქართველებისა და აფხაზების თანაცხოვრება.

ადგილობრივთა მეხსიერებაში ომის მოგონებები ჯერ კიდევ ცოცხალია. ნებისმიერ, თუნდაც სრულიად ყოფით თემაზე საუბარი ნელ-ნელა ომზე მოგონებებში გადაიზრდება და ომის შედეგების განხილვით მთავრდება.

ომი აფხაზეთში თითქმის ყველა ოჯახს შეეხო. ახალგაზრდა თაობა, რომელსაც საომარი მოქმედებები არ ახსოვს, ბლოკადისა და თბილისის მხრიდან მუდმივი მუქარის პირობებში გაიზარდა.

მაშინ, როცა მთელი მსოფლიო ვითარდებოდა, აფხაზეთი საბჭოეთში, 80-იან წლებში ჩარჩა. აქ ცოტა ხნის

წინ დაიწყო ინტერნეტის განვითარება. საზღვარგარეთ მოგზაურობა კი რჩეულთა ხვედრია.

ამ „ჩამორჩენილობაში“ სოხუმი თბილისს ადანაშაულებს. „ქართული ხელისუფლებისა“ და „ქართველი საზოგადოების“ ცნებას იქ იშვიათად ანსხვავებენ.

ანტიქართული განწყობა იმდენად ძლიერია, რომ პოლიტიკოსები მას შიდაპოლიტიკური პრობლემური საკითხების გადასაწყვეტად ეფექტურად იყენებენ.

მაგალითად, იმისთვის, რომ აეხსნა, რატომ არ სურს მთავრობას აფხაზეთში ომამდე მცხოვრები რუსების მასობრივი დაბრუნება, პრემიერ-მინისტრმა სერგეი შამბამ არაუმეტეს რუსეთიდან აფხაზეთში რუსული პას-

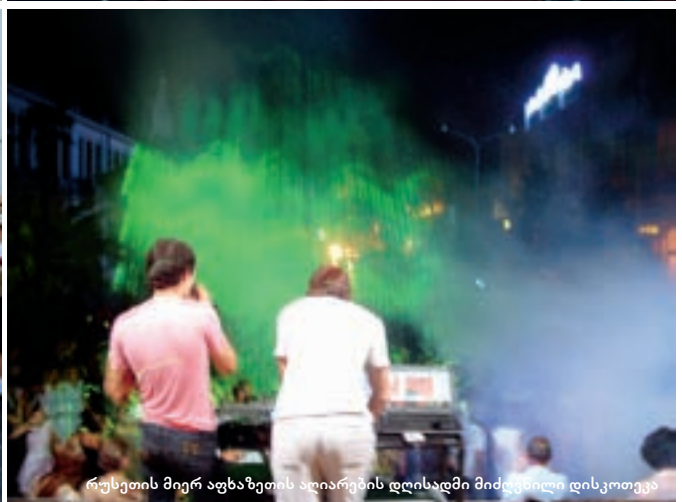
მეთევზის დილა მორეზულ სოხუმში

ახალი ფოტოები დაქანგულ ნავსადგომთან

სასწავლო წლის დასაწყისი სოხუმის მე-10 საშუალო სკოლაში

რუსეთის მიერ აფხაზეთის აღიარების დღისადმი მიძღვნილი დისკოთეკა

ფოტოები: რუსთა, ვაჟინიანი

პორტების მქონე ქართველების სავა-
რაუდო შემოსვლა მოიშველია.

ამ ალბათობამ იმდენად შეაშინა სა-
ზოგადოება, რომ ყოველგვარი დისკუ-
სია ამ საკითხზე უმალ შეწყდა.

„აფხაზეთის დამოუკიდებლობის
აღიარების გარეშე ამ საკითხზე მსჯე-
ლობა, უბრალოდ, შეუძლებელია“,
- ხსნის სერგეი შამბა სოხუმის არგუ-
მენტებს აფხაზეთში ქართველების და-
ბრუნების შესახებ.

როგორც სოხუმის ხელისუფლება
აცხადებს, მსგავსი „ქართული“ საკი-
თხები არააქტუალური გახდა და უკვე
დიდი ხანია, თბილისელი ჩინოვნიკების
განცხადებებით არც კი ინტერესდებიან.

მაქსიმ ლვინჯია, დე-ფაქტო საგარეო
საქმეთა მინისტრი, აცხადებს, რომ
უკვე წელიწადზე მეტია, რაც ქართულ

ახალ ამბებს თვალს აღარ ადევნებს.

„მე ეს უბრალოდ აღარ მჭირდება,
ჩვენ ახლა სხვა პრიორიტეტები გვა-
ქვს“, - აცხადებს იგი.

საქართველოს საგარეო საქმეთა სა-
მინისტროს ვებ-გვერდს, სადაც აფხა-
ზეთთან დაკავშირებით, თბილისის
მორიგი საპროტესტო ნოტაა გამო-
ქვეყნებული, ლვინჯია მხოლოდ ჟურ-
ნალისტების ზარის შემდეგ სტუმრობს.

„ახლა მე თვალყურს ვადევნებ იმას,
თუ რა ხდება ლათინურ ამერიკაში.
არ დაიჯერებთ, მაგრამ იაკობაშვილის
სტრატეგიაც კი არ წამიკითხავს. მე ეს
უბრალოდ არ მჭირდება,“ - აცხადებს
იგი.

ლვინჯია და ზოგიერთი აფხაზი ჩი-
ნოვნიკი აცხადებს, რომ თბილისის
დღევანდელი პოზიცია მათ, როგორც

აფხაზეთის შიგნით, ასევე საზღვარგა-
რეთ საკუთარი პოზიციის განმტკიცე-
ბაში ძალიან ეხმარება.

აფხაზეთის დე-ფაქტო ხელისუფლე-
ბაში აცხადებენ, რომ თბილისთან მი-
მართებაში მათ მოლოდინები და შიშე-
ბი აღარ აქვთ.

სოხუმის ასეთი დამოკიდებულება
თბილისს, სავარაუდოდ, ნაკლებად
ანყობს. სულ ახლახანს, მდინარე ენ-
გურის ქართულ სანაპიროზე, ხიდზე
მდებარე გამშვები პუნქტის სიახლო-
ვეს, დიდი მოფრიალე ქართული დრო-
შა აღმართეს.

დროშის გამოჩენამ თავიდან ზო-
გიერთი აფხაზი გააღიზიანა, მერე
ხელი ჩაიქნის: „ჩვენ რა, ისინი ხომ ასე
საზღვარს ოფიციალურად ამტკიცე-
ბენ.“

ხიბინაღი ჩონიხა

ნინია კაკაბაძე

ერთხელ „რადიო თავისუფლების“ კორესპონდენტმა, ნიკო ნერგაძემ თავის ბლოგში, მისთვის დამახასიათებელი ენამახვილობით დაწერა: „ამ ბლოგის შუა ვერწერაში ვიყავი, როდესაც „კურიერს„ ვუყურე. პირველი, რაც თვალში მომხვდა, იყო ინფორმაციის საოცარი ნაკლებობა მტკვარში გადახტარი ადამიანების შესახებ.“

ეს უკვე ტრადიციაა, „კურიერის“ პირველი ბლოკი სავსეა ჰორორ-ისტორიებით: შეყვარებული გოგონა მტკვარში გადახტა, ფსიქიკური აშლილობის მდგომარეობაში მყოფი მამაკაცი ფანჯრიდან გადმოხტა (ცხედარს ვერ მიუხსრო გადამღებმა ჯგუფმა და ამიტომ ახლო ხედით სისხლის გუბეს გვაჩვენებს), საქართველოს ერთ-ერთ რეგიონში კაცმა მეორე კაცი მოკლა - ინტერვიუ მოკლულის ახლობელთან, პირდაპირი ჩართვა პანაშვიდიდან ქართული დატირების ხმოვან ფონზე, რას ამბობენ მეზობლები, ისევ სისხლის გუბე, გარდაცვლილის ქორნილის ფოტოები... ასევე, ხანშიშესული ქალბატონი სექსუალურმა მანიაკმა გააუპატიურა, სიძემ სიმამრი მოკლა, სიმამრმა სიძე და ა.შ. ამ ჰორორისგან ჩვენს მკითხველს დავიცავ და „კურიერის“ ყურებას ვაკმარებ.

ქართული სატელევიზიო მედიის ფინანსური ტრანსპარენტულობის პირობებში რთულია გავიგოთ, რომელ სახელმწიფო თუ კერძო სტრუქტურას ეკუთვნის „რუსთავი 2“, მაგრამ ერთი ცხადია – შინაგან საქმეთა სამინისტროს მიერ გახსნილი კრიმინალური საქმეების ვიზუალიზაციაზე უბადლოდ ზრუნავს.

თუკი სხვადასხვა დასავლური ტელევიზიების სტანდარტებს გადავხედავთ, იფიქრებთ, რომ „კურიერი“ სწორედ მათ საპირისპირო სტანდარტს იყენებს. მაგალითად, BBC-ს პროდიუსერთა სახელმძღვანელოში კონკრეტულად არის მითითებუ-

ლი: „გარკვეული სიფრთხილე გვმართებს სხვადასხვა ხმების (ჭირილი, კივილი და ა.შ.) ტელევიზიით ან რადიოთი გადაცემის დროს“. მათი სტანდარტის მიხედვით, მგლოვიარე პიროვნების ეკრანზე ჩვენება და მასთან ინტერვიუც აკრძალულია.

„რუსთავი 2“-ის პროდიუსერები განმარტავენ, რომ მსგავსი სიუჟეტები „კარგად იყიდება“, ანუ მაღალი რეიტინგი აქვს და მათი ჩვენების ერთადერთი თუ არა, ერთ-ერთი მიზეზიც სწორედ ეს არის.

აქ არის ლოგიკა. გილიოტინაზე სიკვდი-

ლით დასჯის საცქერად, როგორც წესი, ბევრი ხალხი იყრიდა ხოლმე თავს. მაყურებელთა დიდ ნაწილს უყვარს მძაფრსიუჟეტოანი ფილმები, სადაც ბევრი სისხლი და სიკვდილია (თუნდაც, ყოველგვარი იდეური დატირთვის გარეშე). ქუჩაშიც შევამჩნევთ ხოლმე, როგორი ცნობის-მოყვარეობით უყურებს გამველელი ძირს დაგდებულ ცოცხალ-მკვდარ ადამიანს, ან ავარიის შედეგს... პროდიუსერთა თქმით, სწორედ ასეთი ფრაგმენტები იყიდება ტელევიზიით კარგად.

ამ მოსაზრებასთან დაკავშირებით, ფსიქოლოგი გაგა ნიჟარაძე ამბობს: „ეს ამბები „კარგად იყიდება“ განვითარებულ ქვეყნებში, დიდი ბაზრითა და თავისუფალი მედიის ხანგრძლივი ტრადიციით. რა იყიდება კარგად ჩვენთან, ადეკვატურად გამოკვლეული არ არის. უბრალოდ, დასავლური მოდელებია გადმოღებული.“

განვითარებულ ქვეყნებში კრიმინალისა და კატასტროფების შესახებ ამბების პოპულარულობას ასე ხსნიან - ცხოვრების რეგლამენტირებულობისა და უსაფრთხოების გამო, სადაც მოულოდნელობის შესაძლებლობა მინიმუმამდეა დაყვანილი, ყოველდღიურობა მოსაწყენი ხდება. ადამიანს კი სჭირდება ადრენალინი. ამიტომ ის უყურებს ტრილერებს, ვამპირიადებს და სხვა „სათამაშო შიშის“ მომგვრელ სანახაობებს. რეალური კრიმინალი და კატასტროფები, რომელიც ამ სანახაობის ნაწილია, ძი-

საინტერესოა, რა გავლენას ახდენს მსგავსი სიუჟეტები მაყურებელზე? რა არის ამ ისტორიების ტელევიზიით წარმოდგენის მიზანი?

„ხდება საზოგადოების ყურადღების გადატანა სასიცოცხლო პრობლემებიდან სხვა მიმართულებით. აქ იგივე ეფექტია, რაც ეკრანზე ნებისმიერი ძალადობის დემონსტრირებისას: წუთიერ იმპულსებს (აგრესიის, თვითშეფასების და ა.შ.) აკმაყოფილებს, მაგრამ შემდგომში იგივე მიზნის მისაღწევად სულ მეტი და მეტი ძალადობაა საჭირო – გავისხენოთ „რემბოს“ სერიიდან სერიისკენ დახოცილთა გეომეტრიული პროგრესიით ზრდადი რაოდენობა. ასე რომ, არ გამიკვირდება, თუ ბებიებს გაუჰატიურებული ბაბუები დაემატება, ხოლო სადმე გზისპირა სასაუზმის სამზარეულოში დაკარგული მიმტანის ჯიგარს აღმოაჩენენ...“ - ამბობს ფსიქოლოგი გაგა

ხედით, რომ იფიქრებთ ოპერატორს ზედსხეულზე უდევს კამერა. გვიჩვენებენ დაზარალებულს, რომელსაც ყველაზე მიძიმე ხარისხის დამწვრობა აქვს მიღებული.“

„ჩვენთან ეთიკის ნორმები ძირითადად ნათესავებისა და ნაცნობ-მეგობრების წრეზე ვრცელდება,“ – ამბობს გაგა ნიჟარაძე. იმ შემთხვევაში კი, თუ დაზარალებულთა შორის ტელევიზიის თანამშრომელთა ახლობელი არ აღმოჩნდება, ანუ როცა საკითხი „საჯარო ეთიკის“ საგანია, ყველაფერი შეიძლება, თქვა და აჩვენო. ახლა ვიმყოფებით ახალი „საჯარო ეთიკის“ ჩამოყალიბების პროცესში, რომელიც „ცდისა და შეცდომის მეთოდით“ მიმდინარეობს – რაც გაგივა – გაგივა, რაც არა – არა. „ეთიკურ წნეხს“ კი ორი ვექტორი აქვს, ერთს განასახიერებენ „მართლმადიდებელი მშობლები“, მეორეს კი – „საიდუმლო სირობა“. ჰოდა, ვართ ასე... თუმცა,

■ საინფორმაციო გამოშვების წამყვანი ცეცხლოვანი ფონისა და მჭახე მუსიკის თანხლებით, თავში გვიდებს აზრს, რომ კიდევ კარგად ვართ – მეზობლებს მასობრივად არ ვხოცავთ და ბებიებს არ ვაუჰატიურებთ...

რითადად, შორეულ და უცხო გარემოში ხდება, მეგაპოლისის ჯურღმულებში ან გადაკარგულ ქვეყნებში. ამ ისტორიებში დალუპული ხალხი დაახლოებით ისევე აღიქმება, როგორც დეტექტივის დასაწყისში აღმოჩენილი ამოუცნობი გვამი. მაგრამ თუ კატასტროფა უშუალოდ მედია-აუდიტორიას, ანუ ჩემს ხალხს შეეხო, ან ამის საფრთხე გაჩნდა, ნიუსებში სენსაციურობა მკვეთრად იკლებს, ტონი საქმიანია და შეკავებულად ოპტიმისტური. ამის კარგი მაგალითია 11 სექტემბერი.“

ჩვენში მდგომარეობა სხვაგვარია - უმუშევრობა, ფასების ზრდა, წაგებული ომი, დაკარგული ტერიტორიები, უსახლკაროდ დარჩენილი ასი ათასობით ადამიანი - თითქოს საკმარისი თემებია მოსაწყენი კეთილდღეობის განქარვებისთვის. საინფორმაციო გამოშვების წამყვანი კი ცეცხლოვანი ფონისა და მჭახე მუსიკის თანხლებით, თავში გვიდებს აზრს, რომ კიდევ კარგად ვართ – მეზობლებს მასობრივად არ ვხოცავთ და ბებიებს არ ვაუჰატიურებთ...

ნიჟარაძე. ზაფხულის განმავლობაში „კურიერის“ ეთერი საესე იყო სხვადასხვა კრიმინალური, ტრაგიკული, ფატალური ისტორიებით. მაგალითისათვის, 29 აგვისტოს 6 საათიანი „კურიერი“ დაიწყო გომი-საჩხერის საგზაო მონაკვეთზე მომხდარი ავტოკატასტროფით, რომელსაც ერთი ქალბატონის სიცოცხლე ემსვერპლა. „კურიერის“ გადამღებმა ჯგუფმა დაზარალებულები საავადმყოფოში გადაიღო - შეცვივდნენ თითქმის ყველა მათგანთან პალატაში, ახლო ხედით გვაჩვენეს ჭრილობები, ვენაში ღრმად შესული ნემსი, ჩანერეს ინტერვიუ ავტოკატასტროფაში დამტვრეულ ქალბატონთან (პაციენტი წევს, კამერა მის ზედხედს იღებს, ქალბატონი გაჭირვებით საუბრობს). მეორე სიუჟეტი რამდენიმე დღის წინ ტყიბულის მაღაროში აფეთქების შედეგად დაზარალებული ადამიანების ჯანმრთელობის მდგომარეობას ეხება. წამყვანის ტექსტს გამოსახულება ფარავს - ერთმანეთის მონაცვლეობით დაშავებულთა ჭრილობები მოჩანს, იმდენად ახლო

რალაც შედეგები თითქოს არის – მაგალითად, არა მგონია, რომ ვინმეს გაუჩნდეს „მოდელირებული ქრონიკის“ განმეორების სურვილი.“

საზოგადოებამ არ მიიღო რეალობის სიმულაცია (მოდელირებული ქრონიკა), მაგრამ იღებს რეალურ ისტორიებს, რომელიც ნელა და ეფექტურად, ყოველდღიურად შემოდის ყველა ჩვენგანის სახლში, ამასინჯებს ჩვენს ფსიქიკას და ყოველდღიურად გვიმეორებს: გაუქმლეთ შიმშილს, უმუშევრობას, ავადმყოფობას!..

ხვალინდელი „კურიერის“ ეთერიც, ალბათ, კრიმინალური სანახაობით დაიწყება. ამ დროს კი თემები, რომლის ცოდნაც საზოგადოებისთვის გაცილებით მნიშვნელოვანია (იცვლება ქვეყნის კონსტიტუცია, პოლიციის ძალით დროებითი საცხოვრებლებიდან გამოყარეს დევნილები, პოლიციის ძალით აყარეს გარემოვაჭრეები, ყოველდღიურად იზრდება ფასები პროდუქტებზე) „მეორე ბლოკში“ გადავა, ან საინფორმაციო გამოშვებიდან საერთოდ გაქრება. ■

ოპერა, ხობოხს ტელევიზიონი

ვერდის „რიგოლეტო“ – ახალი პროექტი ძველი ვარსკვლავებისათვის, ნინო სურგულაძის თანხლებით.

დავით ბუხრიკიძე

4 და 5 სექტემბერს „ვეროვიზიამ“ და შოი, საოცრებაც, „რუსთავი 2“-მა მართლაც უცნაური საღამო აჩუქეს მუსიკის მოყვარულებს. ქართული ტელეკომპანიები არასოდეს გადასცემდნენ „ოპერა-ლაივს“ (მაგალითად, გასულ წელს, როცა დეკემბერში „ლა სკალას“ სეზონი „კარმენით“ გაიხსნა, სადაც მთავარ პარტიას ანიტა რაჭველიშვილი მღეროდა, სიუჟეტი ტელეეთერით მხოლოდ მეორე დღეს გავიდა) განსხვავებით სპორტული და კინო-სანახაობებისგან, მაგრამ სექტემბრის „რიგოლეტოს“ პირდაპირი ეთერი იტალიის ქალაქ მანტოვადან ნამდვილად დიდხანს ემახსოვრებათ მელომანებს.

ეს არის ცნობილი იტალიელი პროდიუსერის, ანდრეა ანდერმანის მორიგი ესთეტიკური „ახირება“, რომელიც პუბლიკის ოპერასთან ახალი ტექნოლოგიებით და უჩვეულო ფორმით დაახლოებს ემსახურება. გემოვნებიანი მელომანი და გამოცდილი პროდიუსერი უკვე რამდენიმე წელია, პოპულარული სერიალით "LiveTelevision Films", ცდილობს, მაყურებელი თუ მსმენელი უშუალოდ ოპერის მოქმედების ეპიცენტრში გადაიყვანოს; ანუ ოპერისგან სატელევიზიო სანახაობა შექმნას.

უკვე განხორციელდა ამგვარი „ლაივ-სა-

ოპერო“ პროექტები – „ტრავიატა“, „ტოსკა“ და „ბოჰემა“. რადგან ვერდის „რიგოლეტოს“ მოქმედება XVI საუკუნის მანტოვაში მიმდინარეობს, პუბლიკას ამ ფილმით შეუძლია, ქალაქის შუასაუკუნოვანი არქიტექტურით, დარბაზებით, ატმოსფეროთი და „ცოცხალი“ დეკორაციით დატკბეს. ოპერა ორი დღის განმავლობაში 128 ქვეყანაში გადაიციმდა და მათ შორის, საქართველოშიც.

საქართველოს ჩართვა ამ სატელევიზიო პროექტში, შესაძლოა, ახალგაზრდა და უკვე საკმაოდ წარმატებული მეცო-სოპრანოს, ნინო სურგულაძის სახელს უკავშირდებოდაც, რომელიც „რიგოლეტოში“ მადალენას ეპიზოდურ როლს ასრულებს. ტოტალურ ვარსკვლავურ გარემოში ეს ფრიად საპატიო ამბავია, რადგან რიგოლეტოს პარტიას „ხმადაბობებული“, სახელოვანი პლასიდო დომინგო ასრულებს, რომელმაც ჰერცოგის უდარდელი, ურთულესი და ქარაფშუტა პარტია კუზიან და კომპლექსებით დახუნძლული მასხარის ტრაგიკულ პარტიაზე გაცვალა. სხვა საკითხია ხმის ცვლილების შემდეგ ტემბრი და ხარისხი.

პლუს ასაკოვანი, მუდამ ქარიზმატული რუჯერო რაიმონდი (გაეხსენოთ თუნდაც სახელოვანი ბრიტანელის, ჯოზეფ ლოუზის

„დონ ჯოვანი“ და ესპანელი რეჟისორის ფრანჩესკო როზის „კარმენი“), რომელიც ბანდიტ და კაცისმკვლელ სპარაფუჩილეს მღერის და ამომავალი ვარსკვლავი — იტალიელი ტენორი ჯანფრანკო მონტრე, რომლისთვის მანტოვას ჰერცოგი შესანიშნავი არტისტული რეკლამაა. თუმცა, არც თითქმის უცნობი ლირიკული სოპრანოს, იულია ნოვიკოვას დაგინყება შეიძლება, რომლის ქერათმიანი და ნახად განწილი ჯილდა ამ პარტიის საუკეთესო შემსრულებლის, შეუდარებელი ედიტა გრუბეროვას ფერმკრთალი ემანაციაა.

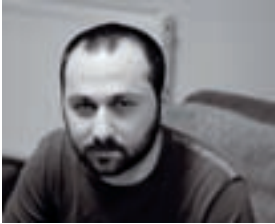
სარეკლამოდ მყლერი სახელები ამით არ ამოიწურება. „რიგოლეტოს“ რეჟისორია მარკო ბელოკიო, შესანიშნავი კინორეჟისორი და თავის დროზე, 60-70-იან წლებში იტალიურ კინოში ნამდვილი მეამბოხე. უცნაურ შუქნერას და კამერის მოძრაობას სახელოვანი ოპერატორი, „ოსკაროსანი“ ვიტორიო სტორარო ოსტატობით უძღვება. ხოლო უხილავ სადირიჟორო პულტს ზუბინ მეტა ისეთი ვნებით, სიმსუყით და დრამატიზმით განაგებს, თითქოს ბრამსის ან ბეთჰოვენის სიმფონიებს დირიჟორობს.

და მაინც, ანდერმანის ამ პროექტში არის რაღაც ხელოვნური და სამუზეუმო, რაც ხელს გიშლით პერსონაჟებთან მომღერლების იდენტიფიცირებაში. ისევე როგორც დამლელია კამერის გაუთავებელი მოძრაობა, რაც მუსიკის კონცენტრაციაში ნამდვილად არ გეხმარებათ. ვერდის მუსიკის დრამატიზმი და მოქმედების შინაგანი დინამიკა აშკარად აღემატება თვალსაჩინო და ცუდად ნაქარგ დეკორაციულობას...

სადაც „რიგოლეტოს“ კინოს რითმაზეა საუბარი, თვალსაჩინო მაგალითად მაინც ფრანგი რეჟისორის, ჟან-პიერ პონელის 80-იან წლებში გადაღებული „რიგოლეტო“ უნდა მივიჩნიოთ (ლუჩანო პავაროტისა და ედიტა გრუბეროვას მონაწილეობით). თავისი გამომსახველობით, გემოვნებითა და მონტაჟით მისი „რიგოლეტო“ ნამდვილი კინოა და არა - სამუზეუმო-სატელევიზიო სანახაობა. □

სველიძე, დასვა მიხეილია

სანდრო ნავერიანი

ერთ ებრაელ ფეხბურთის მცოდნეს 8 სექტემბერს ჰკითხეს: „ყველაზე მეტად რა მოგეწონათ ისრაელთა თამაშში?“

„საოცრად კარგად და სწორად გაჰყავდათ დრო. ფერნანდესი ჭეშმარიტად დიდი ტაქტიკოსია...“ – ჩაილიმა და მეტი აღარაფერი უთქვამს.

ძალიან საჭირო რომ იყოს, ამ კაცის გვარ-სახელსაც დაწერდი, მაგრამ რა აზრი აქვს! ამ კაცმა სიმართლე თქვა – ერთადერთი, რაც ისრაელმა შვიდ სექტემბერს, ბორის პაიჭაძის სახელობის სტადიონზე გააკეთა, დროის გაყვანა იყო.

შვიდში ჩემი შვილი პირველად წავიყვანე სტადიონზე. ფეხბურთელი თუ არა, სოკერის გულშემატკივარი მაინც გამოვიდეს! – ვიფიქრე და ტრიბუნისკენ გადავხედე. ორი წლისაა. ცოტა მეშინოდა, იმ ღრინცელში სპაზმი არ დანეებოდა, მაგრამ პირველივე ოვაციას ისე ენერგიულად აჰყვა, მეც გადამიბირა.

შეხვედრა ვერაფერი სანახაობა გამოდგა, მაგრამ კარგი ნაღდად ეთქმოდა. აღარც მახსოვს, ბოლოს როდის იყო, როცა საქართველოს ნაკრების თამაშის დროს მარტო მეტოქის კარში ველოდი გოლს და საკუთარზე არც ვფიქრობდი. ეს ნაღდად კარგი იყო და მაგარი.

ასე დაიწყო ქეცბაიამ – დაცვას მიხედა. დემორალიზებული და განადგურებული გუნდის თავიდან აწყობა საიდანმე უნდა დაიწყო, საიდანაც გინდა. ქეცბაიამ დაცვიდან დაიწყო და სწორადაც მოიქცა – ჩვენ ვერ გავიტანთ? ვერც ისინი გაიტანენ და გულშემატკივარს, სულ მცირე, წაგებას ააცილებ თავიდან.

დაცვის ხაზი ძალიან მაგრად იდგა. ისრაელის ნაკრები თავის ბენაიუნინანად, რომელსაც დაახლოებით ისეთივე მისია აკისრია, როგორც მოსეს – თავის დროზე, ბურთსაც ვერ ამუშავებდა წესიერად. ასათიანმა დაგლიჯა! ერთი ძალიან უმნიშვნელო შეცდომაც კი არ დაუშვია. მაგარი იყო ხიზანიშვილი. იმაზე მაგარი, ვიდრე მშობლიური ცენტრდეფის პოზიციაზე. ერთი სიტყვით, დაცვის ხაზი თავის საყრდენიანად საკმაოდ ძლიერი გვყავს იმისთვის, რომ ხორვატების შეტევებს გაუძლოთ. მაგრამ ჯერ მაინც ძალიან შორს ვართ ფეხბურთისგან.

შვიდ სექტემბერს, ყველა ფეხბურთელმა, რომელიც მინდორზე იყო, პირველიდან 90-ე წუთამდე ყველაფერი გააკეთა, რომ შეხვედრა მოეგო და გოლი არ გაეშვა. ამ ფეხბურთელებით მეტის მიღწევა

საქართველოს საფეხბურთო ნაკრების მწვრთნელი თემურ ქეცბაია

ძალიან რთულია, თან – ასე მოკლე დროში. დაცვის ხაზთან შედარებით სუსტად ითამაშა ნახევარდაცვამ. ბოლომდე იბრძოდნენ, მაგრამ ის, რაც მათი საქმეა – ბურთის განაწილება, დაჭერა, ფორვარდებისთვის მიწოდება – ვერ შეასრულეს. ალბათ, ეს იყო იმის მიზეზი, რომ მეორე ტაიმში ასათიანი და ამისულაშვილი პირდაპირ ფორვარდებისკენ ცდილობდნენ ბურთის გაგზავნას, რაც ბევრმა ბურთის მოშორებად ჩათვალა.

ვერც ფორვარდებმა ივარგეს, დვალის ვილმა თითქმის ყველა პირველი ბურთი წააგო. გვექონდა საგოლე მომენტიც, რომელიც ვერ გამოვიყენეთ. თუმცა, ისიც ისრაელთა მეკარის შეცდომის შედეგად შეიქმნა. ერთი სიტყვით, ვერ მოვიგეთ, მაგრამ ქეცბაიამ ძალიან მნიშვნელოვანი პრობლემის გადაჭრა შეძლო – დაცვის ხაზი სწორად და კარგად ათამაშა.

მომდევნო შეხვედრა მალტასთან გვექნება ოქტომბერში. გასაგებია, რომ მალტასთან ყველა მოგებას ელოდება. ეს ასეც მოხდება, ალბათ და ჩვენ მნიშვნელოვან სამ ქულას მოვიპოვებთ, მაგრამ ამ შეხვედრის მნიშვნელობა მხოლოდ მისგან მიღებული 3 ქულით არ იწურება – აქ უნდა გაიხსნას თამაში, ფორვარდებმა გოლები უნდა გაიტანონ, პრაქტიკაში უნდა დარწმუნდნენ, რომ ვარჯიშები შედეგს იძლევა. ამ დროისთვის ალბათ გამოჯანმრთელდებიან ყენია და კანკავა, რომლებიც ძალიან აკლია ჩვენ გუნდს. ორივეს შეუძლია ბურთის თრევა, თამაშის გაშლა, აქვთ ლიდერის თვისებები და შეუძლიათ ზუსტ მომენტში ზუსტი გადაცემის გაკეთება.

ოქტომბერი მალე დადგება, აღარც სიტყვი იქნება, ამოვისუნთქავთ და ყველაფერს საკუთარი თვალთ ვნახავთ, მანამდე კი worldsport.ge-ს ერთ-ერთი ფორუმელი ქართველ გულშემატკივარს გვთავაზობს, იმ ენებზე ვისწავლოთ დედის გინება, რომელ ნაკრებებთანაც მოგვიწევს თამაში და მათ მშობლიურ ენაზე ვავინოთ, უფრო დიდ გავლენას მოვახდენთო.

ფეხბურთის თამაშს, ადრე თუ გვიან, ნაღდად დავინყებთ, მაგრამ გულშემატკივრისთვის ყოველთვის გამოჩნდება მოედანზე ერთი-ორი „პიდარასტი სული“.

კარგად ბრძანდებოდით!

ისევ ჩანი, ისევ ფეხბურთი, ისევ თავისუფლება

გიო ახვლედიანი

უეინ რუნი

სიმართლე ითქვას და, ზოგჯერ ეს გვარიანად მოსანყენია: იმ უცნობი თუ ოდნავ ნაცნობი ქალების ამბავი ინგლისურ ფეხბურთს რომ სდევს თან. მოგეხსენებათ, იქაური გაზეთების ამბავი, თუნდ მეფე ერეკლე იყავ, ანდა მისი მსაჯული, თუ სადმე რამეზე წაგასწრეს, არ დაგინდობენ. მე შენ გეტყვი და, შეეშინდებათ, ან ხათრი აქვთ, ანდა რამე სხვა.

თურმე ნუ იტყვით და, დემოკრატია ეგა ყოფილა, რომ თუკი რაიმე ამბავს გაიგებ, სახალხოდ გამოაცხადო. ყოველ შემთხვევაში, იქ ეგრე ჰგონიათ, თორემ დემოკრატიული ნახევარკორეასაც ჰქვია და რას აღარ.

მოკლედ, ჩაიჭერენ კაცს რამეზე სრულიად ბულვარული, სრულიად დაუნდობელი გაზეთები, ანდა - სრულიად სოლიდურებიც და დიდი-დიდი საქმე სასამართლომდე მიუვიდეთ.

კიდევ უხარიათ, თუ სასამართლოში გაინვევ. ინვევენ კიდევ, ვინც თავის სიმართლეში და გაზეთის ტყუილში დარწმუნებულია.

ოლონდაც, ეს არაფერი. წინა კვირაში, როცა წამოქაჩული ინგლისის ნაკრები კვლავაც ცდილობდა თავისი პრესტიჟის აღდგენას და ამ მხრით, პირველ ნაბიჯებსა დგამდა, ტაბლოიდმა კვლავ გამოისროლა მორიგი ფეხბურთელისა და მორიგი გოგომკას ამბავი.

ამჯერად გვერდზე მაცქირალი ქმარი გამოდგა თვით უეინ რუნი, ინგლისის საუკეთესო ფეხბურთელი.

საბედნიეროდ, რუნი მთლად მეგობრის ცოლთან არ გაუბამს რომანი, როგორც ეს ჯონ ტერის გამოუაშკარავდა ამ გაზაფხულზე, არამედ ცოლის ფეხმძიმობის ჟამს მთელს ათასორას ფუნტად მეძავი დაუქირავნია და...ცხადია, რომ მეძავებს ბურას არ ეთამაშებან.

უნდა ითქვას, რომ ამბავი ყოველთვის ერთიდაიგივეა: ირკვევა, რომ ფეხბურთელებს ცოლთაგან განზე გაურბით თვალს. თუმცა, არ მგონია, რომ იმაზე მეტად გაურბოდეთ, არაფეხბურთელებს რომ გაურბით.

მედისთვის კარგია, თუ ამგვარი სკანდალური სტატიების გმირი ცნობილი ფეხბურთელია, თუმცა, იმასაც არა უშავს ხოლმე, რომ არცთუ ცნობილი იყოს, თუ კარგი თავგადასავლები აქვს, უფრო ცნობილიც შეიქნება და ეგაა.

რუნი ამბავს კი, ერთი შეხედვით, ჩვეული გაგრძელება მოჰყვა. გაკიცხვა და ასე შემდეგ. თვით მის მენტორს, სერ ალექს ფერგიუსონსაც კი წაუხდა გუნება: ბიჭს მანჩესტერ იუნაიტედის კაპიტნად ვამზადებდი და რახან ასეთი ოხრობა

ჩაიდინა, ძალიან მწყინს, კაპიტანი ყველგვერში სამაგალითო უნდა იყოსო.

მოკლედ, სერ ალექსმა რუნი გაკაპიტნებაზე ხელი აიღო. ოლონდაც, აგერ მე ვარ და აგერ თქვენ, წელიწადი მიმიცია და რუნი კაპიტანი იქნება.

ჯონ ტერის ხომ თავისი უგვანი რომანი ნაკრების კაპიტნის სამკლაურად დაუჯდა, ჰოდა, ახლა - რუნიცაც. ოლონდ ამ ჯერზე საინტერესო იყო, რომ ინგლისის ნაკრების მენეჯერ ფაბიო კაპელოს რუნი გაკიცხვა არ დაუნყია: პირდაპირა თქვა, არ მაინტერესებს ვისთან წევს ჩემი ფეხბურთელი, რუნი მშვენიერ ფორმაშია და აუცილებლად ვათამაშებო.

ოდესღაც ტერის კაპიტნობიდან გადაყენებას მთელი ინგლისი პირდაპირ ეთერში ადევნებდა თვალს. კაპელოს ოფისის კართან მიხორხლილი კამერები, მორბენალი სტრიქონები და ასე შემდეგ.

ჩანს, კაპელო გვარიანად დაილაღა ამგვარი მორალური გაკიცხვებით და დაატყო, რომ მის ნაკრებში ყოველთვის მრავლად იქნებიან მილიონერი ბიჭები, რომლებიც ცოლებს მიადინებენ და საეშმაკოდ გაიპარებიან. ალბათ, ისიც დაატყო კაპელომ, რომ თუ ოდნავ მაინც აყვი ინგლისურ პრესას, შეიძლება, შენი საქმის მართვა მეტად გაგიჭირდეს.

პრესა კი თავისუფლია, თავისუფალი და თავისუფალზე თავისუფალი. ბევრსა სტკენს, ბევრსა სწყენს, და თან ისეთებსაც, რომ ფეხბურთელი მათთან ანგელოზად მოგეჩვენება. მაგრამ, აი, ეგეთია და მიდი, ჰა! ინგლისია, ის კი არა. რა ჰქვია იმას. ჰო, ვინც არი.

უეინ რუნიისთვის კი მგონი ამ ამბავს დიდი მნიშვნელობა არა აქვს, მთავარია კოლინთან გაიმართლოს თავი. კოლინი მისი ცოლია. ოჰ, ოჰ, ოჰ-ოჰო, თქვენ არ იცნობთ კოლინს!

"ოსვენსიო ექსპრესიო" საქაჩოველოს ბაჩქაო

კაბა თოლორდავა

არ ვიცი, იცით თუ არა, მაგრამ საქართველოს მოქალაქეების ძალიან დიდი ნაწილი სამარშრუტო ტაქსებით და ავტობუსებით გადაადგილდება ქვეყნის ერთი კუთხიდან მეორეში. ერთ უცნაურ რამესაც გეტყვით: თბილისის ავტოსადგურებში უცხოელი ტურისტების ისეთ რაოდენობას გადაანყდებით, რომ არა ზურგზემოგდებული მძიმე ჩანთები, „რედისონში“ ან „ქორთიარდ მარიოტში“ გეგონებათ თავი.

აჰ, უცხოელი ტურისტები თბილისის ავტოსადგურებში! რა სანახაობაა! დაბნეულები, გაუბედურებულები, დაღლილები, ოფლიანები, უაზროდ მომღიმრები; მიდი-მოდიან, გაუგებარ შეკითხვებს სვამენ, მერე კი, თუ გაუმართლათ და თავიანთი მანქანა ან ავტობუსი მოძებნეს, მსოფლიოში ყველაზე ბედნიერი ადამიანები არიან... თუმცა, სულ ცოტა ხნით.

ამ დროს უმრავლესობამ ჯერ კიდევ არ იცის, იმ მანქანებში რა ელთი. ალბათ, სწორედ ასეთი მოულოდნელი აღმოჩენის შედეგი იყო სტოიკურად ნატანჯი ლიმილით წარმოთქმული ფრაზა, - „ოსვენციმ-ექსპრესი“, ერთ-ერთ უცხოელ ტურისტს რომ წამოცდა მას შემდეგ, რაც იმ ავტობუსში შეიხედა, რომლითაც ის საქართველოს რომელიღაც კუთხეში უნდა მოხვედრილიყო. ვერ გაავამტყუნებ. უფრო მეტიც, დარწმუნებული ვარ, ოსკარ შინდლერს თბილისის ავტოსადგურების სამარშრუტო ტაქსებსა და ავტობუსებში ჩაჭეჭყილი მგზავრები რომ ენახა, ყველა საშუალებას იხმარდა ამ მანქანებისთვის შლანგიდან წყლის ჭავლი რომ მიეშვა მათთვის ტანჯვის შესამსუბუქებლად. კარგი კაცი იყო შინდლერი!

ისეთი პაპანაქება იდგა, რომ ვიღაც ქალს გულიც კი წაუვიდა. რამდენიმე წუთით ადრე, ფაშფაშა მოლარისგან ბილეთები ვიყიდე. ფენოვან ხაჭაპურს მიირთმევდა. ჩემი მისვლა ნამდვილად არ ესიამოვნა. ჭამაში ხელი შევეშალე. სანამ ბილეთს მიწერდა, შეეცადა, უზარმაზარი ხაჭაპური ძალღივით პირში გაეჩერებინა, მაგრამ რომ არაფერი გამოუვიდა – დედაშვილობას, ერთი, ეს დამიჭირეო - მთხოვა და ის ქონიანი ხაჭაპური მე მომაჩეჩა. სამარშრუტოს მძღოლმა ეჭვით დახედა ჩვენს გაქონილ ბილეთებს, მაგრამ არაფერი უთქვამს. შეივსება და ნავალთო, - მხოლოდ ეს გვითხრა; მერე კი მანქანიდან გადავიდა, მეორე მანქანაში გადაჯდა და სადაც წავიდა. ჩვენი მანქანა შიგ მზის გულზე იყო გაჩერებული. რუსული „პოპსა“ მთელ ხმაზე იყო ჩართული. ხალხი მოდიოდა და მოდიოდა, ბარგით და ბავშვებით დატვირთულები, გახვითქულები, დაძაბულები. კაბინაში ისეთი მძიმე სუნი იდგა, მეგონა, მეც გული წამივამეთქი. მანქანიდან გადასვლას აზრი არ ჰქონდა, რადგანაც მერე იმ სუნს თავიდან უნდა შეჩვეოდი.

დიდუბის ავტოსადგური

ფოტო: თინათინ ხაჩიძე/საქართველოს ტურისტების ასოციაცია

ლამის ყოველ ხუთ წუთში ერთხელ, მანქანაში ჩვენზე არანაკლებ განამებული ქუჩის გამყიდველის სახე შემოეჩრებოდა ხოლმე, - ხან მარაოებს გეთავაზობდნენ, ხან კი - საქმელს და გამაგრილებელ სასმელებს. მარაოს ყიდვის თავიც კი არ გვექონდა, რადგანაც იმ დროისათვის უკვე ისეთი სველები ვიყავით ყველა, რომ იმ მარაოების ქნევა-ქნევაში მხოლოდ ერთმანეთს თუ გავწუნავდით. დაიცა, იმის თქმა დამავიწყდა, კიდევ რატომ არა აქვს აზრი გარეთ, ჰაერზე გასვლას. იმიტომ, რომ ამ შემთხვევაში უნდა წამოდგე და სავარძელზე მიკრულმა სველმა შარვალმა ძალიან, ძალიან უცნაური ხმა უნდა გამოსცეს. მერე კი, მიდი და უღიმე დანარჩენ მგზავრებს იმის იმედით, რომ გაგიგებენ და არ იფიქრებენ, რომ ეს შენ იყავი! ერთს კი არ დაგიმაღავთ, მძღოლი დროზე დაბრუნდა, მაგრამ მანქანაში რომ შემოიხედა და ჩვენ დაგვინახა, ისეთი სადისტური კმაყოფილებით გამოცრა „ხარაშოო“, რომ კინაღამ გადავიფიქრე ქალაქიდან გასვლა.

რამდენადაც ჩემთვისაა ცნობილი, სულ მალე სრულიად საქართველო მფრინავი ობიექტების ასაფრენ-დასაჯდომ სივრცედ იქცევა. მარტო ეს არა. ჩემთვის ისიცაა ცნობილი, რომ სულ მალე საქართველოს ტერიტორია რკინიგზის ახალი ხაზებითაც გაიხაზ-გამოიხაზება. ჩამოვლენ და ჩამოვლენ ტურისტები! დარწმუნებულები ვართ, რომ ყველა დაქირავებული „ჯიპით“ ან მატარებლით მოისურვებს ქვეყნის დათვალიერებას? ჯანდაბას ჩვენი თავი, მე ჩამოსულებზე ვნერვიულობ! მოკლედ, მგონი გასაგებად გამომივიდა...

ისე კი, არ გაინტერესებთ სხვა „ოსვენციმ-ექსპრესებში“ რა ხდებოდა?

თელავი, ყვარელი, ლაგოდეხი
გორი, ქარელი, ხაშური
ზესტაფონი, ქუთაისი, სამტრედია
ურაკი, ქობულეთი, ბათუმი
ფოთი, სენაკი, ზუბდიდი

FM 105.5
FM 103.0
FM 104.5
FM 101.0
FM 101.9

WWW.LIBERALI.GE

